

YÖN

HAFTALIK GAZETE

BASINDAN

Yeni İstanbul

TOPRAK, VATANDIR

Osman Yüksel Serdengeçti

Eski Türkler toprağa bir nevi kutsiyet izafe etmişler, hattâ toprağa, yere, «Yerlikhan» «Karahan» ismini vere rek tapmışlar, toprağı ilâhlaşmışlardır.

Türkler Müslüman olduktan sonra da, toprak kutsiyetini muhafaza etmiş, biz Müslüman Türkler toprağı varlığımızın esasını bilmiş, öyle inanmışızdır. Çünkü İslâm inancına göre; Allah insanı «Bir avuç toprakla bir damla sudan yaratmıştır. Bu görüş, karanlık ve karışık bir çok ya ratiş efsânelerinin usturelerinin üstünde ne güzel ne sâ de bir görüşür.

Selçuklu ve Osmanlı nizamında toprak devletidir. Şa hısların malı değildir. Bey de olsa, paşa da olsa toprak alıp satılmaz. Toprak kendisine devlet, padişah tarafından verilir, o da adeta devlet hesabına toprağı işletir. Vergi verir, asker besler; her zaman bütün imkânlarıyla devletin emrindedir.

Selçuklu ve Osmanlı toprak nizamı mülkiyet esasına göre değil, iş esasına göre kurulmuştur. Üç yıl toprağı çalıştırmayan, verimlendirmeyen bir kimsenin elinden toprak derhal alınır, işletecek bir başkasına verilir. Ayle toprak benim, bu benim malıdır, istersem işletirim; is tersem işletmem gibi bir iddia sökmeydi o devirde.

Avrupa'da gayri uzvi enerjinin, enerjiye tatbikinden sonra sanayi gelişmesi, kapitalizmin ve müstemlekecilğin ilerlemesi, mutlak mülki yet esasına dayanan burjuva zinin kuvvetlenmesinden sonra bizde Avrupalılaşıma hareketleri görüldü.

İslâm — Türk içtimai sistemine bağlı toprak sistemi de, Avrupalı hâle getirildi; toprak alınır satılır oldu.

Bizde bilhassa Avrupa çağında olduğu gibi, feodalite, derebeylik toprak esareti, serflik yoktu; yoktur. Fakat, devlet zayıf düşünce, vatandaş kontrol imkânını kaybedince bir takım mahalli zorbalara, türemiş, kendi başına asmış, kesmiş, çevresinde bulunan insanları hukuken değilse bile fiilen köle haline getirmişlerdir.

Eskiden büyük arazileri işletenler; padişahın devletin adamları, büyük askerler (as kerî aristokrasi) iken, sonradan hele toprak alınır - satılır bir meta haline gelince bu mahalli tipler halkın aleyhine topraklarını ve iktisadi imkânlarını alabildiğine geliştirmişlerdir.

Bunların çoğu sülâlelerini düzmece seçerelerle Peygambere ve bazı din ulularına bağhyarak, maddî nüfuzla, manevî nüfuzu birleştirmişler, böylece dünyayı da, ahireti de zaptetmişlerdir.

Doğu'da falan ağanın, falan zâdelerin, falan şeyhin,

seyyidin, şu kadar koyunu var; der gibi «şu kadar köyü var» denilmesinin sebebi bu dur. Bu köyleri ve topraklarını bu adamlar böyle elde etmişlerdir.

Bunun, bu gibi hareketlerin, aslında hakir görülen bir fakirler dini olan, Arap putperesliğine ve putperest Mek keli zenginlere karşı bir cihad olarak girişilen, her yer de ve her şeyde çalışana hak tanıyan, gasabın, vurguncunun, tefecinin, istismarcının düşmanı olan İslâmiyetle zerre kadar alakası yoktur. Aksine bu istismarlar, istismareciler İslâmiyetin tam karşısındadır.

Kasabalarda ve şehirde yerleşen ağalar, zâdeler, emirler, seyidler, tüccarlar; meselâ köylüye iki arşın basma verirler, bu iki arşın basma za manla köylünün bağı, bahçesi; tarlası kadar genişler, çün kü adamcağzın hesabını bir türlü kapatmazlar, faiz üstüne faiz, faiz üstüne faiz, evet bu iki arşın basma böylece köylünün tarlası kadar genişler, kasaba eşrafının üzerine tapulanır.

Dini de, devleti de; halkı da kafese koyan bu eşraf yüzünden Türk halkı ve köylüsü inim inim inlemiş, bir taraftan vergi vermiş, asker vermiş.

«Burası yemendir Yolu çemendir Giden gelmiyor Acap nedendir?»

Türküsünü kendi söylemiş, kendi dinlemiştir.

«Giden gelmiyor Acap nedendir?»

İşte biz Türk milliyetçileri şimdi bu «nedenlere» cevap bulmaya çalışıyoruz.

Ağalar, beyler; devlet memurlarını da nüfuzları altına almışlar, tapuculara emretmişler, istedikleri kadar araziyi üzerlerine tapu ettirmişlerdir.

Benim seçim bölgemde, Antalya'da dillere destan bir Tu gayoğulları vardır. Büyük arazi sahibi.

Bu Tugayoğullarının dedeleri, yahut dedelerinin dedeleri, zamanın tapu memuru runu huzuruna çağırılmış, «yaz» demiş «yaz!»

«Şimâlen Cebeli Toros, Cenuben Akdeniz, şarken Manavgat ırmağı, garben düden çayı.»

İşte bu bey, bir uçtan bir uca uzayan, haritada gösterilecek kadar topraklara böyle sahip çıkmıştır. Öyle söylerler.

Henüz Lise sıralarında genç bir çocuktum. Benim memleketim Akseki. Topraksız bir yer. Dağın, taşın içi. Beyşehir — Konya yolu üzerinde, bizim Bademli köyüne yakın. Nisbeten genişçe bir düzlük, vâdi var. Buraya «Toyalanı» derler. Antalya ovalarını elinde bulunduran Tugaylar, dağın taşın içindeki bu bir

SAHİPSİZ VATAN

Yeni Gazete şu haberi veriyor:

«Kapıkule güvâğünde alı romörklük bir konvoy halinde yurda kaçak olarak sokulan fabrikamızın bir iplik fabrikası olduğu öğrenilmiştir. İlgililer, bu fabrikayı, İstanbul tanınmış fabrikatörlerinden birinin, bir başka fabrikasının «Yedek parçası» göstermek suretiyle getirdiğini bildirmişler, ancak fabrikatörün adını, «Tahkikatın selâmetle yürütülmesi bakımından» titizlikle saklamışlardır.

Yurda kaçak fabrika sokulduğunu dün Millet Meclisinde açıklayan Süleyman Onan da (CHP), ilgililerle temas ettiğini tahkikatın iyi bir sonuca ulaşması için, başka bir bilgi vermemek kararını aldığını söylemiştir.

Gümrük ve Tekel Bakanı İbrahim Tekin ise, ilk ihbarın fabrikamızın montajı sırasında kendisine yapıldığını, olaya derhal el koyduğunu, Gümrük Müfettişlerinin «Büyük bir dikkatle» kaçakçılık olayını incelediklerini bildirmiştir. Bakanın verdiği bilgiye göre, İstanbul'da tanınmış fabrikatör bu iplik fabrikasını, başka bir fabrikasının yedek parçaları gibi göstererek yurda sokmaya muvaffak olmuştur. Hem Bakan, hem de Süleyman Onan, yapılan ihbarın kaçak getirilen altı romörklük malzemenin, bütün ekipmanları da dahil yeni bir fabrika şeklinde olduğunu açıklamıştır.

Bakan fabrikamızın kime ait olduğunu sorduğu gibi, İstanbul neresinde kurulduğunu da söylememiştir. Tekin bununla beraber, olayla ilgili olarak, İstanbul Üniversitesi'ne de başvurduğunu ve kaçakçılık olayının niteliği hakkında bilgi istendiğini açıklamıştır.»

avuç arazi parçasını «Toy alanını» «Tugay - alanı» şeklinde sokup, Temyiz Mahkemesinde yalancı şahit dinletip, buraya da sahip çıkmışlar. Bademli köyüne 20 bin liraya — Bu zamanın parasıyla 300 bin tutar — satmışlardı. Köylü bu parayı özküzünü, eşeğini satarak ödemişti. Bu hâdiseyi asla unutmam unutamıyacağım.

Vatan müdafaasına koşanlar, beyzâdeler, paşazâdeler değil; bu yalınayak, bağıranık Anadolu çocuklarıydı. Kanlarını dökme dökme vatanı, milleti düşman istilasından bunlar kurtardı.

Millî Mücadeleden sonra, Atatürk'ün giriştiği inkılap hareketlerine karşı koyanlar eski devrin idealistleri, eski nizamın samimi savunucuları idi. Bunlar derhal bertaraf edildiler.

Asıl, eski iktisadi düzeni de vâm ettirenler, Beyzâdeler; Paşazâdeler, kelimenin tam mânâsıyla sömürücüler, eşraf, kendi saltanatlarını devam ettirmek için Atatürk'ün etrafını sardılar. Kudretlerini onun kuvvetiyle birleştirdiler. Atatürk sultanların saltanatını yıktı ama, bunların saltanatını yıkamadı. Gerçi «Hâkimiyet milletindir»

«Milletin efendisi köylüdür» gibi güzel lâflar etti ama, bu gerçekleşemedi. Hâkimiyet sul tanların elinden alındı, ama millete intikal etmedi, muayyen bir zümrenin elinde kaldı. Atatürk bu zümreye di yordu ki: «Zengin olunuz, maddî bakımdan kuvvetli olunuz ki; inkılapları müdafaa ve muhafaza edebilesiniz.

Şehirlerdeki eşraf takımının hemen hepsi Atatürk'ün kurduğu Halk Partisine girdiler. Sakallar traş edildi, külahlar çıktı, şapkalar giyildi. Yakalara altı oklar takıldı.

«Zâdeler» sayın bay oldu. Ama eski iktisadi düzen, eski sömürücüler, kıkk kıyafet de gişirerek, lâikiz, inkılapçıyız, Atatürkçüyüz diyerek saltanatlarını devam ettirdiler.

Milletin efendisi olarak ilân edilen köylü, bir türlü efendi olamadı. Köylüyü «efendimiz sensin, efendimiz sensin» diye diye soydular, bu efendiler.

O zamanlar bu köylü, Ankara'nın Yenisehir'inden çarıklı, pejmürde kıyafetli diye geçirilmiyordu. Efendilerin, efendilerine yaptıkları muamele bu idi.

«Bu topraklar için toprağı düşenlerin» çocukları bu topraklar üzerinde aç, sefil, perişandı.

Nihayet çok partili devreye girdi. Partiler kuruldu. Eski ağalar, zenginler rekabeti, aile rekabeti, şimdi parti rekabeti; mücadelesi haline geldi, getirildi.

Halk Partisinin ve onu tutan mahalli teşkilâtın tekmesini yiyenler Demokrat Parti saflarına katıldılar.

Fakat bu sefer de seçilenlerin ekseriyeti yine zengin ve büyük ailelerin çocuklarıydı. Yahut aslen köylüydü. Ama köyünü de huyunu da kaybetmiş, unutmuştu.

Halk hâkimiyeti, çalışan dinen, alın teri döken halkın hâkimiyeti tam mânâsıyla tecelli edemezdi. Ama, eskiye

nazaran çok şeyler yapıldı, köylünün yüzü biraz güldü. Akıbet malûm.

27 Mayıs'tan sonra kurulan Adalet Partisi de aynı zemine oturdu, aynı hava içinde teşkilâtlandı.

Son seçimleri kazanan Adalet Partisinden bir çok halk çocukları, milliyetçi, dinamik gençler Meclise girdiler.

Bu arada haktan ve halktan gelen her soylu hareketi, Atatürk ve lâiklik düşmanlığı ile lekeliyen, baltalıyan sö züm ona münevver, inkılap bezirganı bir grup şimdi milliyetçi, hür imanlı; hür vicdanlı milletin gerçek temsilcilerinin sesini boğmaya çalışmaktadır.

Atatürk, ilkeler, milkeler, ülkeler. Bir bahanedir; aslan kendi menfaatlarıdır, bu milletin, bu devletin zararına olan menfaatlarıdır.

Sahtekârlar her devirde böyle yaparlar. O devirde geçer akçe olan her şeyin istismarını yaparlar, bazı isimleri resimleri putlaştırırlar; do kunulmazlar haline getirirler.

Bu resimler ve isimleri ellerinde bayrak yaparak şörete, servetlere doğru yürürler, ne hakkı tanırırlar, ne milleti görürler.

Toprak reformu bir an evvel yapılmalı, bu kanun derhal çıkarılmalıdır. Daha ne bekliyoruz? Türk köylüsü toprağı mezarlıkta mı kavuşacaktır?

Bu toprakların sahibi bu topraklar için ölenlerdir. Toprak vatandır. Malazgirt'ten bu yana biz bu topraklar için kaç nesil birden harcamışız.

Toprak, vatan, her yerde; herkesin alıp-sattığı bir meta olmaktan çıkarılmalı. Bu topraklarda bu vatan ebediyen kalmak istiyorsak; topraklarımız, kanımızı, alın terini bu toprağı karıştırmış olanlara, geçimini toprağı bağhyanlara verilmelidir.

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenisehir — ANKARA. Telefon: 176989 — İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No. 32, Çagalolu — İstanbul. Telefon: 229570 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dir. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN: 25.— T.L.'dir. Sürekli çıkacak ilan ve rek-beher sütunda santimi İlanlarla kitap İlanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklamların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

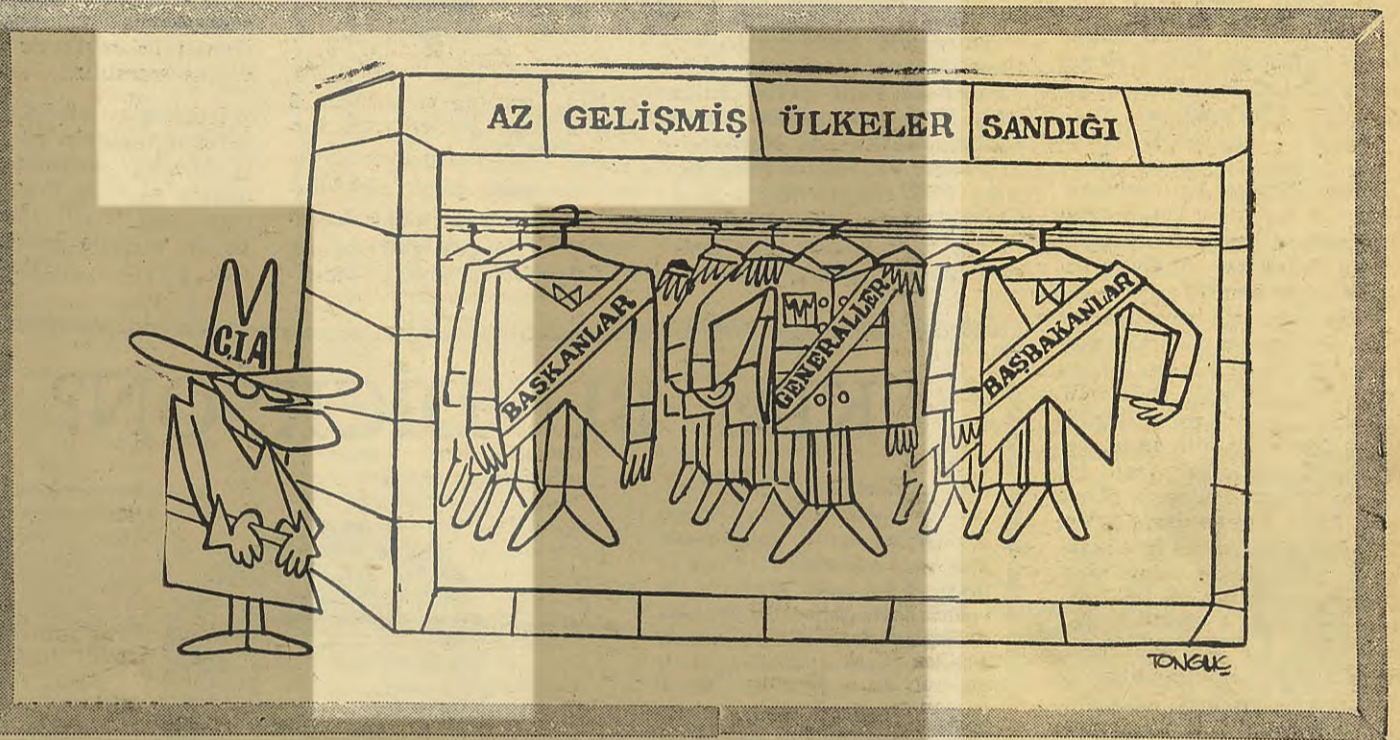
GERİCİLİK - İLERİCİLİK

Bir kaç yıl öncesine kadar, ilericiğin ya da gericiliğin tanımı çok kolaydı: Kompradorlar dahi, kravat taktıkları ve «Avrupai» yaşadıkları için ilerici sayılmaktaydılar. Bu gardrop ilericiliğine, nedenlerini pek anlamadan bir cins içgüdü ile karşı çıkanlar ise gerici etiketine layık görülmekteydiler.

Sosyalist düşüncenin getirdiği aydınlıkla, bu sahte ilericilik - gericilik anlayışı, temelinden sarsılmaya başlamıştır. Batı burjuvazisinin kötü bir kopyası olan ve onlarla ortaklaşa Türk milletini sömüren kompradorların çok «Batılı» görünüşlerine rağmen, gericinin ta kendisi oldukları anlaşılmıştır. Türkiye'ye uygarlık ve ilerleme yolunu açması hayâl edilen «Büyük dost» Amerikanın, ülkemizde kompradorlarla elele nasıl müthiş bir gericilik kalesi teşkil ettiği görülmüştür. Din istismarcılığının perde arkası kapitalist plâncıyı tanıtmıştır. CHP'de bir kaç yıl öncesine kadar zerrece farkına varılmıyan bir «Çelikbaş ilericiliği» ile bir «Ecevit ilericiliği» arasındaki uçurum, kesinlikle ortaya çıkmıştır.

Sosyalist düşüncenin son yıllarda, Türk toplumuna yaptığı en büyük hizmetlerden biri, sanırsınız ki, sahte bir ilericilik - gericilik anlayışını yıkarak, ilericiliği ve gericiliği gerçek ölçülerine getirmesi ve bu ölçülere göre safların belli olmaya başlamasını sağlamasıdır.

Bu gerçek ilericilik ölçüsü, kendisine milliyetçi ve mukaddesatçı diyen çevrelerde de dalgalanmalar yaratmaktadır. Bu çevrelerde, CIA ile işbirliği yapan mukaddesat ve milliyetçilik tüccarları ile söyledikleri ve düşündüklerine gerçekten inanılanlar arasında bir mesafe doğmaya başlamıştır. Düne kadar kendilerini ülkü arkadaşları sayan bir Tevetöğlü ile bir Evliyaoğlu'nun yolları ayrılmıştır. Bir Özarda, bir Evliyaoğlu, bir Serdengeçti, ancak Amerika-lıların ve kompradorların çıkarlarına uygun düştüğü ölçüde milliyetçi ve mukaddesatçı olanların karşısında açığa düşmüşlerdir. Hem milliyetçi olacaksınız, hem de «Yaşasın Amerikan petrol şirketleri» diye alkış tutacaksınız. Hem Müslüman olacaksınız, hem de kapitalist sömürme ve kapitalizmin, değer sistemim z' ahlaksızca tahribine seyirci kalacaksınız. Bu kadar büyük ve açık bir tersliğin, milliyetçi ve mukaddesatçı çevrelerde, bir uyanış ve arayış yol açmaması imkânsızdı. Nitekim bir Gökhan Evliya-oğlu, neticede kompradorlara ve efendilerine usaklık etmekten başka sonuç vermeyen Mc Carthy'ci kısır bir milliyetçilik anlayışını terkedilerek, milliyetçiliğin ekonomik temellere oturtulması yolunda kampanya yapmaktadır. Evliyaoğlu şöyle diyor: «Günün iktisadî, toplumsal, sosyolojik terimleriyle düşünmeye ve hareket etmeye mecburuz, bütün aydınların her gün, her saat milli gelir, milli kalkınma, kalkınma hızı, plân, istatistik, vergileme, yatırım, üretim, tüketim, sömürgecilik, bağımsızlık, petrol, maden, tarım, endüstri, reform v.s. gibi sözcük ve kavramlarla konuştuğu bir çağda, böyle bir dünyada ve gelişmemiş bir yurttan sadece kutsal, tarihsel ve moral terimlerle düşünmek veya siyaset kamplarında karşı karşıya gelip kavgaya girişmekle

hiç bir başarıya ulaşamayacağını, çok rahat ve inanmış bir ifadeyle ortaya koyan Genç Milliyetçiler karşısında insirah duydum.» Bir Doç. Nurettin Topçu, kurucusu olduğu Hareket Dergisinde, kapitalizme ve büyük burjuvaziye karşı çıkarak, ufak aile işletmelerine dayanan bir cins ütöpik sosyalizmin savunuculuğunu yapmaktadır. Aynı dergide, YÖN'ün «Sosyalizm ve İslâmiyet» tartışmalarına katılan Hüseyin Perviz Hatemi, İslâmiyet ve Sosyalizmin felsefe plânındaki temelden ayrılığını belirttiikten sonra, İslâm'da maden ve toprak mülkiyetini incelemektedir. İncelemede, ünlü İslâm yazarlarının görüşleri açıklanmaktadır. Meselâ Muhammed Fazl - ur rahman Ensari madenler hakkında şöyle demektedir:

«İslâm, maden zenginlikleri gibi, istihsal servetlerinin devlet elinde olmasını iltizam eder, bu suretle kendi cemiyeti içinde çelik asızdeleri, petrol kodamanları gibi eşhasın türemesini önler.»

Seyyid Kutub'un görüşü ise şudur:

«Asrımızda umumi hizmetlerin, meselâ maden ocakları, petrol kuyuları, içme suları, elektrik tesisleri, nakil vasıtaları, ay sahaları gibi umumi gelir kaynaklarının devletleştirilmesi gerekir, tâ ki bunlar bir takım muhtekirlerin ve insafsızca halkın aleyhinde hareket eden fert ve şirketlerin ellerinden kurtarıl-sın.»

İslâm şeriatını infaz eden Müslüman bir devlet başkanına düşen, bütün bunları devletleştirmek ve bunların değerlerini, halkın en fakirinin satın alma gücüne göre ayarlamaktır.»

Sayın Hatemi de, YÖN'ün yayınladığı vesikalara dayanarak, emperyalizmin din istismarcılığını ve komprador oyunlarını açıkladıktan sonra, İslâm'da toprak mülkiyeti konusunda şu görüşe varmaktadır:

«İslâm Hukukunun toprak ile ilgili hükümlerinin incelenmesinden, ziraat arazisi ve milli servetler, ta-

bii kaynaklar üzerinde hiç bir kim-senin keyfi ve mutlak bir hak sahibi olamayacağı sonucu çıkmaktadır. Ha-ziz olunan haklar, daha önce de söyledüğümüz gibi, camiaya vekâleten kullanılan —ve sağlanan istifadeye mukabil mahsul üzerinden devlete vergisi verilen— intifa ve tasarruf haklarıdır. Araziyi ihmâl edenin, ölü bırakanın bu tasarruf hakkı düşer. Hattâ (İslâm ve Malikiyyet) yazarının fikrine göre, fetholunmuş arazide, sonradan ihya olunmuş ölü topraklar hariç, hukukî tasarrufta bulunma hakkı da olmayacaktır. Araziyi ekip biçen, ondan yararlanan kimse, bir kiracı gibi, devlete verdiği vergi karşılığında, ondan yararlanacaktır...»

Resul-i Ekrem'in (S.A.) getirdiği İslâmın hükümlerine bir göz gezdirdikten sonra, acaba tahcir edilme-miş arazide veya tahcir edilip de ihya edilmeden bırakılmış arazide, Devletin de izni olmaksızın, mut-lâk bir mülkiyet hakkı iddia edenlere, hattâ bununla da yetinmeyip kendilerine (hükümler ve dere-belyik) hakkı da vehmedenlere, mü-bah olan, bütün insanların istifade-sine açık olan şeylerden başkalarının yararlanmasına engel olanlara başkalarının ihyâ ettiği arazinin mahsulünü gaspedenlere, Devlet Reisi imiş gibi vergi alan zorbalara manevî nüfuz tacirlerine ve onların durumunu meşru göstermek için, zorbalığın (mülkiyet hakkı) olduğunu ileri sürüp, (mülkiyet hakkı) kut-saldır» diye iri iri konuşan (giydiril-miş odunlara) Müslüman diyebilir miyiz?»

Sayın Hatemi'nin sorusu bir başka biçimde de ortaya atılabilir: «Mülkiyet hakkı mukaddestir» diyen, Avrupalı yaşayışlı yabancı şirket komisyoncusu komprador mu ileridir, yoksa «mülkiyet hakkı topluma aittir» diyen ve kompra-dorlar ile efendilerinin karşısına

dikilen sakallı ve sarıklı din ada-mı mı? Aynı şekilde, Amerika'nın Türkiye'deki ekonomik ve politik egemenliğinin avukatlığını yapan Nureculuk düşmanı çok Avrupalı Aydın Yalçın mı ileridir, yoksa mütegalibelere, kompradorlara ve efendilerine karşı çıkan kravatsız Nuru Serdengeçti mi?

Atatürk'ün Milli Kurtuluş Sava-sı günlerinde, ilericilik ve gericilik, gerçek yürünesine oturmuştu. O zamanlar Şişli kompradorları ve Ame-rikan mandacıları Avrupalı yaşantılarına rağmen, asla ilerici sayılmı-yordu. Ama Kurtuluş Savaşına ka-tılan ve emperyalizme karşı «Halk-çılık Beyannamesi»ni yayınlayan bir kısım hoca ve eşraf, ilericiler safın-da bulunuyordu. Bugün de ikinci bir kurtuluş savaşı içinde bulunan Türkiyemizde, ilericiliğin ve gericiliğin ölçüsü, tıpkı 1919 yıllarındaki gi-bi, emperyalizmden yana olmak ya da emperyalizme karşı çıkmaktır. Gericiliğin ölçüsü, dindarlık, kra-vatsızlık değildir. Temel ölçü, bile-rek ya da bilmeyerek yapılan em-peryalizm usaklığıdır. Bu sebepledir ki, bizden çok farklı düşünüş ve inan-ca sahip çevrelerdeki milliyetçi uya-nış belirtilerini sevinçle karşılıyo-ruz. Bu sebepledir ki, emperyalizmden yana gadrop ilericileri endişei-dirler ve bir kültür sömürgeciliği te-sebbüsüne karşı T.I.P. temsilcisiyle milliyetçi bir A.P. milletvekilinin ay-nı yönde oy kullanmasını «uçlar birleşti» diye çürütmeye kalkışmak-tadırlar.

Bu gardrop, ilericilerine hatırla-talım ki, uçlar, hiç bir zaman bir-leşmezler, ama vatan satıcılarına karşı, çok farklı inançlara ve felsefi görüşlere sahip namuslu kişiler, inançlarından fedakârlık etmeksi-zin, vatani kurtarmak için, Milli Kur-tuluş Savaşı yıllarında olduğu gibi birleşebilirler ve bu birleşme, ergeç olacaktır.

Doğan Avcıoğlu

TELEFONDA 60 MİLYONLUK YOLSUZLUK!

Türk Milletinin en azından 40-50 milyon lira soyulmasına yol açacak olan bir telefon işi, bugünlerde sonuçlandırılmak üzeredir. 27 Mayıs'ta, Ericsson Şirketine aşırı bağlılıktan dolayı görevden uzaklaştırılan, fakat telefon işini belli bir Kanada firmasına verme şartı ile yeniden PTT'nin başına getirilen Necmi Özgür ve ekibi, bir sürü engeli aşarak işin sonuna gelmişlerdir. YÖN, 28 Ocak 1966 tarihli sayısında Kanada firmasının ihaleyi kazanacağını şu sözlerle belirtmekteydi:

«Kanada firmasının Türkiye'deki mümessili, pek meşhur bir politikacının yeğenidir. Bu meşhur politikacı, Kanada'yı ziyaret sırasında, Kanada firmasını PTT'nin ihalesine katılmaya teşvik etmiştir. Necmi Özgür ise, Genel Müdürlüğe getirildiği takdirde, ihaleyi Kanada firmasına yapacağına dair peşin anlaşılmış girmiştir. Genel Müdür olunca da ihalenin Kanada firmasına verilmesi için elinden gelen çabayı göstermiştir.»

Hikâye, 1963'te Kalkınma Planı ile başlamaktadır. Plan, 1963'ten itibaren bir telekomünikasyon sanayii kurulmasını öngörmüş ve beş yıllık otomatik santral ihtiyacını 202.400 hat olarak tesbit etmiştir.

Plan, uygulama amacıyla bir ihale açılmış ve teklifler alınmıştır. Fakat iş uzamış ve bu arada, Necmi Özgür ekibi PTT de iktidara getirilmiştir. Özgür'ün ilk işlerinden biri, şartnamede değişiklik yaparak yeni bir ihaleye gitmeyi sağlamak olmuştur. 1965 Temmuzunda dört firmadan yeniden teklif istenmiştir. 1963 ihalesi yalnız santral teçhizatı ve telefon makineleri için olduğu halde, yeni ihaleye büyük bir ustalıkla, telefon kabloları da eklenmiştir. İşleri çıkmaza sokmak amacıyla, 8 milyon dolarlık kablo alımında, kasten fennî şartname vermekten kaçınılmış, bu yüzden firmalar muhtelif şartnamelere göre teklifler ileri sürmüşlerdir ve böylece tekliflerin aynı baza ırcı engellenmiştir. Necmi Özgür ve ekibi, bu tip incelemelerde, kabul etmek gerekir ki, çok ustadırlar. Halbuki kabloların ihaleye sokulması, ihalenin esas prensibine aykırıdır. Zira kablo imalatı ayrı bir konudur. Kablo yapan firmalar arasında ayrı bir ihalenin açılmasının rekabeti arttıracığı ve fiyatları düşüreceği aşikârdır. Üstelik Türkiye'de bir kablo fabrikası da vardır ve kablo ham maddesinin yüzde 100'ü yerlidir. Etibank'ın da ortak olduğu Türkiye'deki kablo fabrikası, PTT'nin ihtiyacı ile ilgilenmiş, teklif de vermiştir. Ama maksadı işleri karıştırmak ve kablo oyunuyla Kanada Northern firmasını kazandırmak olan Necmi Özgür, bunlara aldırış etmiyerek, kablo alımını ihaleye sokmuştur.

Ihale yapılmış ve Özgür'ün yeni şartnamesine göre 202.400'lük santral teçhizatı için verilen tekliflerde firmaların fiyat bakımından şöyle sıralandıkları anlaşılmıştır:

Kanada Northern : 18.211.053 dolar.

İsveç Ericsson : 15.334.592 dolar.

Japon Nippon : 14.468.328 dolar.

Fransız LMI : 14.310.000 dolar.

Görüldüğü gibi, Özgür'ün kazandırmakla kendini görevli saydığı Kanada firmasının fiyatı, en ucuz tekliften 4 milyon dolar fazladır! Ama 27 Mayıs öncesi, Ericsson'culuk döneminde de LMT 3 milyon dolar ucuz teklif yaptığı halde ihaleyi Ericsson'a verdiği tahkikat raporuy-

la sabit olan Necmi Özgür, böyle şeylerden yılacak adam değildir.

Özgür ekibi verilen teklifleri çeşitli yönlerden incelemiş ve firmalarla ayrı ayrı seanslar halinde müzakereler yaptıktan sonra, fiyat sıralamasını değiştirmiş ve mukayese raporunda Kanada firmasını, LMT ile «aynı seviyede ve en ucuz» teklif vermiş saymıştır. Kablo işi ise, teknik şartname yokluğu yüzünden tabiiyle gecikmiştir.

Teklifler istenirken Özgür ekibi, hiç bir surette indirimde bulunulmayacağı, ileri sürülen fiyatların en son fiyat olması gerektiği talimatını vermeyi de unutmamıştır. Böylece, aslında bizim yararımıza işleyecek olan pazarlık yolu usulsüz olarak kapatılmıştır. Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk'ün pazarlık yapılması yolundaki ısrarları sonuçsuz kalmıştır.

Şartnamesiz kablo işinde, her firma farklı şartlara göre teklif yapığundan zayıf şartlar ihtiva eden BPO şartnamesine göre teklif veren Kanada Northern'in kablo fiyatı düşük olmuştur. Ama PTT Genel Müdürlüğün gönlünde yatan Kanada firması, asıl ihale konusu olan santral teçhizatı işinde, öteki fir-

malara nazaran en azından 3 milyon dolar yüksek fiyat vermiştir. Türlü hesap oyunlarıyla, bu fiyat ucuz gösterilerek, Kanada firması lehine rapor düzenlenmiştir. Bu çok gizli raporu, PTT içindeki adamları vasıta-

ıyla Ericsson firması ele geçirmiş ve yapılan hesap oyunlarını madde madde gösteren bir karşı rapor ile birlikte Başbakan Demirel'e sunmuştur. Demirel, raporları teknik müşavirlerine havale etmiş ve mesele o noktada kalmıştır.

Öte yandan Fransız LMT firması, Kanada Northern teklifine esas olan kablo şartnamesine göre fiyat bildirmiştir. Bu fiyat, Kanada Northern'in fiyatından 34 milyon lira ucuzdur. Ne var ki, Özgür ekibi, «Bu bir indirimdir. İndirim kabul etmeyiz diye size önceden söyledik.» gerekçesi ile LMT teklifini nazarı itibara almayı reddetmiştir.

Böylece firmalar arasında açık pazarlık suretiyle mübayaaya yoluna gitmeyen Özgür ekibi, kablo işi de hesaba katılırsa, milletlin 50 - 60 milyon lirasını yerli - yabancı ceplere haksız yere akıtmak pahasına, Kanada firması ile mukavele yapmak yoluna sapmıştır.

Şimdi işin içyüzünü bilen Demirel ve Öztürk'e, bu mukaveleyi önlemek, santral teçhizatı alımının en ucuz fiyat veren firmaya verilmesini sağlamak ve Özgür ekibinin haddini bildirmek görevi düşmektedir. Bunu

yapmazlarsa, bu işten onlar da sorumlu olacaklardır.

Türkiyenin manzarası

At Kanununu, iki C.H.P. Senatörünü, herhalde büyük vaatler karşılığı esir alarak tezgâhlayan Demirel, mevsimsiz şekilde Tabii Senatörlere karşı sert bir saldırıya girişti. Bu mevsimsiz öfkede, Tabii Senatörlerin, bir ihane belgesini açığa çıkarmalarının, yabancı sermaye komisyoncularını, vatan hainlerini teker teker ele almak için bir gizli celse yapılmasını istemelerinin payı olsa gerektir. Bu vatanperver çabalar, hisma uğramak için yeterlidir. Halbuki son günlerde gerçekten öfkelenmeyi gerektiren bir sürü olay olmuştur: Osman Köksal, Senato kürsüsünden, Fethi Tevetoğlu'nun Bahçelievlerdeki yabancı dostundan söz etmiş, bu çok milliyetçi ve mukadematçı zat, bembeyaz olmuş, fakat ağzını açmaya cesaret edememiştir!..

Meclis kulislerinde söylendiğine göre, Tevetoğlu'nun milli emniyetçi dostu, örgütte yabancı uzman olarak çalışan Mr. Dijon'dur. Ve Senatoda bembeyaz kesilen Tevetoğlu, Osman Köksal'ın suçlamasını protesto etmek isteyen arkadaşlarını susturmuştur.

Büyük rüşvetler karşılığı Meclis Komisyonunda verilen önergelerle, Ruben Asa ve Ali İpar'ların affına çalışıldığı belirtilmiş, bunu yapan Milletvekillerinin isimlerinin açıklanması istenmiş, şüpheler Komisyon Başkanı İsmail Hakkı Tekinel üzerinde toplanmış, nihayet Tekinel, döviz kaçakçılarının affı önergesini verenin ünlü dindar, nur savu cusu ve yeni A.P.'li Abdurrahman Şeref Laç olduğunu söylemek zorunda kalmıştır.

Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk, THY'nin Mobil ile mukavelesinin son bulduğunu, bundan sonra yüzde 20 ucuz fiatla Petrol Ofisten benzin alacağını ve böylece THY'nin yılda 4 milyon lira kazanç sağlayacağını açıklamıştır. Mobil, herhalde yukarıdan aldığı bir cüretle ve ciddi tanınan büyük bir gazeteyi de âlet ederek, Bakan Öztürk'ü yalanlamıştır! Mobil, Türk Bakanı hiçe sayarak şöyle demektedir: «Şu ana kadar şirketimizle, fesihle ilgili hiç bir resmî temas yapılmamıştır ve uçaklar hâlen günlük ikmallerini Mobil'den yapmaya devam etmektedir.» Ve Hükümet de, İhsan Topaloğlu'nun Senatoda açıkladığı üzere, yüzde 27 indirimli petrol ithalini bütün yabancı şirketlere uygulamadığı için 140 milyon lira yabancılara hediye edilmiştir.

Bu arada Milletvekilleri, memur zammından Milletvekillerinin de yararlanmasını sağlayacak bir formül bulma çabası içindedirler. Personel Kanununun sağlayacağı maaş artışına karşılık memurlara «avans» verilmesi ve «avans» tan milletvekillerinin de yararlandırılması gibi çok orijinal formüller icat edilmiştir.

AP Milletvekilleri, uzun araştırmalar sonunda, memurların sırtından kendi maaşlarını arttırmak için en uygun formülün, Personel Kanunu ile devletten elde ettikleri alacağına karşı bir «avans» almak olduğu hususunda birleştiler. Formül, hukuk zekâsının büyük bir icadıdır. Ama herhalde TİP ya da başka bir parti, sayın Parlamento üyelerini çok kızdırmak pahasına da olsa, avans formülü ile Anayasayı zorlama meselesini herhalde Anayasa Mahkemesine götürecektir.

Özel teşebbüsçü Demirel de, bütün tüccarlarının elinde kalan tüntüleri devlete satın alarak, kârli çimento ve demir ticaretini kapkaçılara bıraktığı hâlde, devleti kişilerin satılmayan linyit madenlerini alıp satmaya zorlayan kanun tasarıları getirerek ve milletvekillerine onbeşer bin liralık krediler açtırarak, özel teşebbüs devletçiliğinin şaheser örneklerini vermektedir. Öte yandan da Tabii Se-

KİM BU DICKSON?

CIA'nın «İstasyon Şefi» durumunda olanlardan Albay Dickson Türkiye'den ayrılmış çok olmadı. Dickson, Türkiye'nin nasıl yola girebileceği hakkında kendisine rapor ulaştırılan kimsedir. Raporun kamu oyuna açıklanmasından, belgelerin ortaya dökülmesinden çok kısa bir süre önce Albay Dickson, Türkiye'den ayrıldı. Amerikan elçiliğinde de bir kokteyl verildi, ayrılışı şerefine. Bu kokteylde, Dickson'un, eski bir Millî Savunma Bakanı olan ve şimdi A.P.'de bulunan bir zatla sıkı sıkı konuşmaları dikkatlerden kaçmadı. Dostlar arasında, ev sohbetlerinde yapılan konuşmaları bile ertesi günü Washington'a rapor etmeyi kaçırmayan Albay Dickson'un, eski Millî Savunma Bakanı A.P.'li ile tatlı sohbetlerini dinleme olanağını kaçırdığınıza cidden üzgünüz...

Dickson Ankara'da, egeyce dost edinmişti. Hatta bazı tanıdıklarım, bu meraklı ve dikkatli Albayın, çok iyi bildiği Türkçeyle gecekondularında oturarak da yakın ilişkiler kurduğunu, beş bin lirayı gözünü kırmadan harcıyarak, Çankaya'da bir gecekondular semtinde çesme yaptırıldığını söylediler. Dickson Türkçeyi Amerika'da öğrenmişti. Daha doğrusu öğretilmişti. Yetiştirilmişti. Amerika'dan Türkiye'ye Başbakan aramaya gelen General Porter'in, Ankara'da en sık temas ettiği adamı deniyor Dickson için. Cumhurbaşkanı'nın hastalığından doğan problemlerin, Türkiye'de «nötralize edileceklerin» isimlerinin bulunduğu, Tabii Senatörlük kurumunun tartışma konusu yapılmakta olduğu olayın zikredildiği raporun ona verilmiş olmasına şaşmak için, gerçekten şaşkın olmak lazımdır.

Dickson'dan açmışken, onun hakkında biraz daha bilgi veremeye devam edelim: Amerikan Elçiliğinin bu kara atasesi çok sempatik görünüşlüdür. «Türkleri çok seviyor» diye bir de hava yaratmasını bilmiştir. Türkiye'de Amerika'da bulunan kuvvetli birinden öğrenmiştir. Bu, 150'liklerden Filozof Rıza Tevfik'in oğludur. Amerika'ya yerleşeli hayli olmasına rağmen, Türkçe öğretmeniği yapı yapı, gelişen Türkçesiyle Amerikalılara

Meşhur Albay Dickson

Türkçe öğreten bu adam, Albay Dickson'u da çarkundan geçirmiştir.

Zaman zaman kapanık bir insan gibi görünmesini bilir Dickson. Şürden hoşlanır. Zaten annesinin vaktiyle yazıp kitaplarda topladığı şiirleri vardı. Onları okurdu, Türk tanıdıklarına. Kimine verirdi bu şiirlerden.

Bir gün bir Türk komşusuyla bir «Köpek meselesi» oldu. Kapıcı, Türk'e «Albay Dickson köpeğinizi vuracak haberiniz olsun» demişti. Türk, Dickson'u bekledi, ağzına geleni söyledi: «Burası Amerika değil, ne hakla benim köpeğimi vuracağınızı söylüyorsunuz» diye çıktı. Fakat Albay'ın davranışını görünce biraz önceki davranışından utandı. Albay çok nazikti. Özgür diliyordu.

Kara Albayı politik davranma-

sını bilirdi. Sonra o Türk'le iyi dost oldular.

Çankaya'da Emekli General Erikan'ın evinde oturdu bir süre. Çok ilginçtir: Dickson'a verilen «nötrâlize edilecekler» listesinde T.I.P.'nin Milletvekili adayı Erikan'ın da adı vardır.

Raporun ilk verildiği Amerika'da E.M. üzerinde pek kimse durmamakta, E.M.'nin Cento'da çalışan E. Morgan olabileceği sanki önemsiz bir olaymış gibi geçiştirilmektedir. Adam, «Benim böyle şeylerden haberim yok.» dedi ya, bitti her iş. Unutulmamalıdır ki, General Porter de Bağdat Paketi zamanında aynı teşekkilde planı olarak çalışmıştı. Bunun araştırılıp, Cento'nun varsa bu gibilerden temizlenmesi de başta Genel Sekreter Khalafbary'ye düşer herhalde!.. M. HASIRŞAPKALI

natörlere ve muhalefete ateş püskürmektedir.

Kömür ticareti, herkes uyrken Çetin Altan'ın müdahalesiyle önlenmiştir.

Diğer taraftan basında, bir takım dış telkinlerle zayıf bir darbe tahrik edilebileceği, sonra bunu bastırıp iktidarın başının kuvvetli adam hâline getirileceği yazılmaktadır. Yalnız bunlar ava gidenin avlanacağı çok ince oyunlardır ki, bugünkü konjoktürde lüzumsuz riziko almak demektir. Ve ince oyun meraklıları, bunu görmeyecek kadar saf değillerdir.

Çıplak ayaklıların yürüyüşü

Çorum'dan müthiş bir sıcak altında çıplak ayakla yola çıkan 56 Belediye temizlik işçisi, altı günlük bir yolculuktan sonra Ankara'ya vardılar.

Çarşamba günü sabah Mamak'tan başlayan yürüyüşe, Sendikacı TİP milletvekilleri Rıza Kuas ile Şaban Erik çıplak ayakla katıldılar. Türk - İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy ile sendikacı AP milletvekili Enver Turgut da yürüyüşü izlediler. Fakat çıplak ayaklılar, Başbakan Demirel'i yerinde bulamadılar. Demirel, Johnson'a yardım mesajı gönderen Belediye Başkanı «Johnson Kemal» i elbette ki çıplak ayaklı Belediye temizlik işçilerine tercih etmek zorundaydı.

Olayları çok yakından izleyen arkadaşımız Engin Ünsal, durumu şöyle anlatıyor:

«Çorum Belediye Başkanı ünlü bir kişidir. Bir kere her şeyden önce AP'lidir. Fakir halka çok şey vaat ederek başa gelmiştir. O kadar güzel şeyler söylemiştir ki, kentlinin bütün fakirleri kendisine oy vermede bir sakınca görmemişlerdir. Belediyede çalışan işçilerin tümü (Kurtuluş bundadır) diye beyaz ata basmışlardır müdürü. Sonra Belediye Başkanı uluslararası alanda da üne ermeyi becermiş biridir. Başkan seçilir seçilmez partisinin izinden yürüyerek derhal Amerikan Birleşik Devletleri Başkanı Johnson'a bir mektup yazarak kendisinin Amerika'ya olan hayranlığından söz etmiş, kendisi gibi bütün Çorumluların Amerika'yı delice sevdiğinden söz etmiş ve Amerikayı böylesine seven bir kentlinin kalkınması için Amerikalıların yardım etmelerinin Amerika için bulunmaz bir fırsat olacağına değinmiş ve Çorum için grayder, buldozer, çeşitli binek vasıtaları ve bu arada Çorum Devlet Hastahanesi için bir amblans istemiş.

Genel-İş sendikası işte böyle bir adamın başında bulunduğu Be-

diye ile pazarlığa başlıyor. A.P. nin ünlü Belediye Başkanı Kemal Demirel daha ilk gün sendikamın istediği zamlar karşısında, «ben bu ilin gelirlerini üç-beş çöpçüye yediremem» deyip 1 numaralı fakir düşmanı oluyor. Sendika direince A.P. li Demirel'de diretiyor. Belediye'nin operatörlerinden yararlanarak durumu tek yanlı olarak halka duyurmaya çalışıyor. Hiç çekinmeden yalan söylüyor A.P. li Demirel. Sendikamın yüz liralık zam isteğini haika 800 lira olarak duyuruyor. Sendika işçiler için 950 lira para istiyor diyor. Bununla da yetinmiyor. Belediye'nin parası ile broşürler bastırıyor ve Belediye Zabıta Memurları kanalı ile bunları her dükkanın vitrinine yada içine zorla astırıyor. Allah adı ile başlayıp Allah adı ile biten bu broşürlerde Çorumun tüccarını, esnafını, aracısını, tefecisini işçiler aleyhine tahrik ediyor. Sendika grev yaparsa bunun sebebi işçilerdir. Grev giden işçiye ne yapacağını sen bilirsin diyor. Bu zamları vermeyeceğiz, verilmeyeceksin diyor. Eğer bu zamları verirse bu onun mislini ceza olarak senden keseceğim diyor. Yani açıkça A.P. li Demirel 141 ve 142, maddeleri ihlal ederek bir sınıfı diğer sınıf aleyhine tahrik ediyor. A.P. li Demirel'in gerek sözle gerek yazı ile söylediklerini sendikacılar söylerler, şimdi hepsi 7,5 yıl içerideyler ama bunları söyleyen bir A.P. li olur ve Çorum'un zengin sınıfı fakir işçileri linç etmeye çağırırsa Türkiye'de hayat normal akışına devam ediyor sayılıyorsa galiba.

Araya Valinin de diğer «büyüklerin» girmesi ile Belediye Başkanı 16 Mayıs'da Genel-İş'te sözleşmeyi imzalıyor ve işçilere yüz lira zam veriyor.

Zamlı ücretler bir ay ödeniyor fakat A.P. li Demirel'in huzuru kaçmıştır çünkü kentlinin fakirlerinden 120 kişinin ücretlerinde bir artış olmuştur. A.P. li Demirel derhal harekete geçiyor ve Hazine sonlarında işçilere, «ya 250 lira aylıkla Emekli Sandığı hükümlerine tâbi olmayı, kabullenirsiniz ya da sizleri işinizden çıkarırım» diyor. İşçiler Sosyal Sigortalar kanunundan çıkmaya yanaşmıyor ve A.P. li Demirel işçilerin güvenlerini bırakmak istememelerini bir «hâl-i isyan» sayarak 15 Mayıs'ta yapılması kararlaştırılmış olan greve katılacaklarını açıkça bildirmiş olan 72 işçiyi hemen işlerinden çıkarıyor. Durum sendika tarafından telgrafla başta Başbakan A.P. li Demirel'e sonra bütün ilgili bakanlara ve daha sonrada çeşitli partilerdeki işçi milletvekillerine bildiriliyor. A.P. li Başbakan sokağa atılan 72 ailenin açlığından çok Yassıada mahkumlarının affı ile uğraştığından teneziil buyurup cevap bile vermiyor. Sendika işçi milletvekillerine güveniyor. A.P. de bulunan işçi milletvekilleri bunu bir işçi meselesi saymadıklarından olacak bir telefonla bile olsa ilgilenmiyor (A.P. listesine işçi milletvekilli adayları verip onların kazanması için çabalayan Türk-İş yöneticilerinin kulağı çınlasın). Sonunda açlıkla başbaşa bırakılan bu 72 aile bir tek kimseden ilgi görü-

ESAFİL'E DAİR...

Bir dost evinde tanıştığım, Fransa'da yüksek eğitim görmüş, önemli mevkilerde bulunmuş, varlıklı bir kişi, bana:

— Ortalıkta bir ihanet belgesi lâfıdır gidiyor, şu işin ne olduğunu bana anlatır mısınız? diye soru yöneltti.

Adam, Türkiye'de çok az kişinin imkânları içindeydi. Şu yoksul ülkede yüksek eğitimden nasibini almış, dil bilir, il bilir, kazancı yerinde kaç vatandaş var ki! Eğer isteseydi her gün bütün gazeteleri ve dergileri alabilir, okuyabilir, Millî Birlik Grubunun Senato kürsüsüne getirdiği çok önemli olayı bütün çizgileriyle öğrenebilirdi.

Böyle bir merak ve kaygı, içine düşme mişti adamın... Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsülerinde, Amerika'nın, Türkiye'nin işçilerine nasıl müdahale ettiği ispatlanıyordu, memlekette sayısız örgütü bulunan bir yabancı devletin Türkiye üstüne emelleri açıklanıyordu; son yıllarda üstüste gelen olaylarla bir kat daha önem kazanan mesele, Türkiye'nin bağımsızlığı meselesiydi. Ama umurunda değildi adamın... Şöyle gözucuyla gazetelere bakmıştı, kulağına çalınan laflarla yetinmişti; günlük hayatı, işi gücü, keyfi eğlencesi, vatan kaygılarından çok daha öncelikle zeliyordu. Hem efendim ne idi bu Amerika düşmanlığı? Adamlar bize iyilik ediyorlardı. Artık yervüünde bağımsız devlet kalmış mıydı ki! Bir Amerikan vardı, bir de Rusya, ikisinden birini seçmek gerekiyordu. Şu kadar yüzyıllık düşmanımız Rusya'nın egemenliği altına düşmek daha mı iyidi? Amerika sayesinde Batı medeniyetinin içinde bulunuyorduk biz...

Türkiye'de böyle düşünen seçkinler az değildir. Bir yandan yoksul ve alaturka bir ülkede varlık içinde rahat rahat yaşamının verdiği rahavet, öte yandan durmadan işleyen beyin yıkama propagandası, insanlarımızı uşaklatmıştır. Amerika yoksul ülkelerde uşaklaşmış bir komprador azınlığın sigortası olarak bulunmaktadır. Bu ortaklık, Türkiye'de gün geçtikçe daha çok ortaya çıkmaktadır. Ama en soğukkanlı insanların kanını başına sıcratacak, millî duygularını harekete getirecek açıklamalar karşısında, bir takım satılmışlar:

— Ne var efendim bunda? diye kollarını kıpırdatmıyorlar.

Kimisi tam bir teslimiyetin içindedir, kimisi de kurnaz bir politikanın. Kimisi de çevresinde olan bitenlerin farkında değildir. Farkında olmak için en küçük bir çaba göstermemektedir.

Düşman İzmir'e çıkıp Anadolu'ya yürüdüğü zaman da böyle idiler bu yaratıklar.

Atatürk'ün Erzurum Kongresinde 23.7.1919 günü söylediği nutuktan bazı parçaları okumak bizim için bu konuda uyarıcı olacaktır. Millî Kurtuluş Savaşının belgeleri günümüzün olayları ışığında okunduğunda bir kat daha değerlendirilmekte ve millî şuuru besleyen kaynaklar bugün bir kat daha zengin görünmektedir. Mustafa Kemal, Erzurum Kongresinde «vaziyet-i umumiye» deyimini altında yabancı ülkelerin

yor. TİP milletvekili Kemal Nebioğlu konuyu bir yazılı soru olarak ilgili bakandan soruyor. Ama Bakan'da meşguliyetinden dolayı konuya bir türlü cevap vermiyor. Ve sonunda işlerinden atılan

A.P. ye oy vermiş 72 işçinin 60'sı durumu ve kendilerine reva görülen bu haksızlığı protesto etmek amacı ile yayan ve çıplak ayakla Çorum'dan Ankara'ya yürümeye karar veriyor. Ve Temmuz ayının başında A.P. ye oy vermenin cezasını yol yürümekten yarılmış çıplak ayaklarına çek tiriyor.»

Türk-İş, nedense, Türk işçi hareketinin bu en haklı, en saf ve en göz yaşartıcı gösterisine gereken ilgiyi göstermedi. Eski Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in haykırışı da Türk - İş'in bu içine kapalı bürokrat davranışını değiştirdi, bir bildiri yayınladı. Ecevit'in yürüyüşün önemini anlatan ve Türk işçi hareketini göreve çağıran sözleri şöyledir:

«Çorum'un, Johnson'dan özel yardım isteyen ünlü Belediye Başkanı, toplu sözleşme ile ücretleri 460 - 480 liraya yükselen, park, bahçe ve temizlik işçilerini, memur veya müstahdem durumuna geçirecek 250 lira maaşla çalışmaya icbar etmiştir. İşçilerin de çoğu, haklı olarak, bu haksızlığı, bu kanunsuzluğu kabul etmemişlerdir. Onun üzerine Belediye Başkanı, bu yarı aç, varı çıplak çalışan insanları işten atmıştır.

Şimdi Çorum'dan Ankara'ya, kızgın güneşin altında aç ve yalınayak yürüyenler, işte bu işçilerdir.

manzarasını çizdikten sonra «vaziyeti hususiye» deyimini iç durum hakkında şunları söylemişti:

— Vaziyeti hususiyemize gelince: Daha Dersaadetten çıkmadan evvel vatan ve milletin çarei tahlişi hakkında birçok ricali mes'ule ve muktedirle ile görüşmüştü. Payitahttaki münevveranın ve dinî devlete hizmetleri mesbuk zevatı âliyenin mesaii masrufeleri kıymetli olmakla beraber tesir ve murakabe altında mahsur bir muhit; kendilerini daima tehdit ve akamete müteessir etmektedir. Her halde mukadderata hâkim bir iradei milliyenin müdahaleden masun bir surette zuhuru ancak Anadoludan muntazardır. Buna istinadendir ki bir şürayı millinin vücudunu ve ancak kuvvetini iradei milliyeden alacak mes'ul bir hükümetin mevcudiyetini talep etmek bilhassa son zamanlarda payitahtın hemen tekmil tabakası mütefekkirini için bir fikri sabit halini almıştır.

Şurada acıklı bir hakikat olarak arz edeyim ki, memleketimizde külliyelel ecnebi parası ve birçok propagandalar cereyan ediyor. Bundaki gaye pek aşikârdır ki hareketi milliyeti akım bırakmak, âmâli milliyeyi felce uğratmak, Yunan, Ermeni âmâlini ve bazı aksami mühimmei vatani işgal gayelerini teşkil etmektedir.

BUNUNLA BERABER HER DEVİRDE HER MEMLEKETTE VE HER ZAMAN ZUHUR ETTİĞİ GİBİ BİZDE DE KALP VE ASABI ZAYIF, GAYRI MÜDRİK İNSANLARLA BERABER VATANSIZ VE AYNI ZAMANDA REFAH VE MENFAATI ŞAH-SİYESİNİ VATAN VE MİLLETİNİN ZARARINDA ARIYAN ESAFİL DE VARDIR. ŞARK UMURUNU TEDVİRDE VE ZAYIF NOKTALARI ARAYIP BULMAKTA PEK MAHİR OLAN DÜŞMANLARIMIZ MEMLEKETİMİZDE BUNU ADETA BİR TEŞKİLAT HALİNE GETİRMİŞLERDİR.

Fakat mukaddesatının gayeyi necatıyla çırpınan bütün millet işbu tarihi azm ve mücahedeinde her türlü mevanii muhakkak ve mutlaka kırıp süpürecektir.»

Atatürk'ün teşhisi bugün de yerli yerine oturmaktadır. Asabi zayıf insanlar, «gayri müdrük» insanlar yanında şahsi menfaatlerini vatanı ve milletin zararında arıyan esafil (sefiller, aşağılık kişiler) de vardır. Emperyalistler bu türlü kişilerden «adeta bir teşkilât» kurmuşlardır. Bu teşkilâtın esası iktisadidir. Ve menfaatlerde ortaklıktır.

Bu iktisadi teşkilât, millî menfaatlere aykırı bir işleyiş içindedir. Bu çarkı kırıp emperyalizmin zincirlerini koparmadan Türkiye'nin kurtuluşuna imkân yoktur.

Bu iktisadi teşkilâta dahil sefiller her türlü ihanet belgesi karşısında ilgisiz, duygusuz, ve put gibi kalacaklardır. Onlarda Millî şuurun en küçük bir belirtisini aramak boşuna vakit kaybından başka şey değildir.

İhanet Selçuk

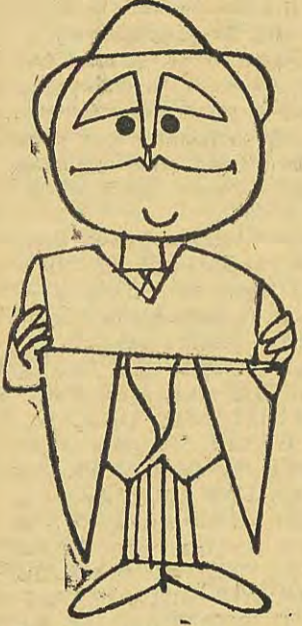

Yalınayak işçiler Mamak'ta

15 binlik kredi ve TİP

Milletvekillerinin de yararlanacakları Personel Kanunu uygulamasının geciktirilmesinin yarattığı Parlamento fırtınasını hafifletmek için Milletvekili ve Senatörlere dağıtılan onbeşer bin lira-lık krediden, «Burjuva» partileri temsilcileri gibi, bir kısım T.İ.P. temsilcileri gibi, T.İ.P. Milletvekillerini de yararlanmışlardır.

Bu kredi, normal bir kredi değildir. Ancak, Hükümetin baskısıyla, Milletvekillerine bir imtiyaz olarak verilmiştir. İşin derinine inilirse, bir cins yolsuzluk ve rüş-

vet dahi sayılabilir. İktidar nüfuzu ile sağlanan kredileri en sert biçimde eleştiren T.İ.P. Milletvekillerinin, bu Demirel lütfundan faydalanmaya hakları var mıdır?

«3700 lira aylıkla geçinemiyoruz» sözü, burjuva partileri temsilcilerinin ağızlarından düşmeyen bir şikâyetir. Geçinemedikleri için, Milletvekili nüfuzunu kullanarak, bankalara borçlanmalara giderler. 15 bin liralık krediye «balıklama atladıklarına» göre, bir kısım T.İ.P. Milletvekilleri de, anlaşılıyor ki, 3700 lira aylıkla geçim sıkıntısı içindedirler. «Proleterya»nın temsilcileri 3700 lirayla geçinemezlerse, onların «Burjuva» partileri temsilcilerinden ne farkları kaldığını sormak gerekir.

CHP'de Ortanın Solu

CHP. yi programına sıkı sıkıya bağlı bir parti hâline getirme yolunda ciddi bir kampanyaya girişen Bülent Ecevit, Adapazarı Merkez İlçe Kongresinde konuşarak, tutuculukta tesanüt şampiyonlarını cevaplandırdı:

«CHP. de başlayan hareket, bir canlanma, yerini ve yönünü kesinlikle belirleme hareketidir. Bunu bölücü bir hareket sananlara inanmayınız. CHP, saltanatı yıkıp Cumhuriyete geçmiş olan partidir. Buna karşı, kendi içinde de mukavemet olmuştur. Bu mukavemetten yılıp da, (tesanütüm bozulmasın, bölünmeye yim) diye, Cumhuriyet ilânından kaçındı, o zaman tesanütü bozulurdu, o zaman bölünürdü.

CHP, Atatürk devrimlerini yapmış olan Türk toplumunun dünya görüşünde, yaşama tarzında köklü değişiklikler yapmış olan partidir. Bu devrimlere karşı kendi içinde de mukavemet olmuştur. Bu mukavemetten yılıp da, tesanütüm bozulmasın, bölünmeye yim) diye o devrimleri yapmaktan kaçındı, tesanütü o zaman bozulurdu, o zaman bölünürdü ve o zaman canlığını kaybederdi.

Şimdi kalkınmamızı sosyal adalet içinde yürütebilmek için, Anayasa buyruğu olan sosyal demokrasiyi gerçekleştirmek için, Türk halkının içten ve dıştan sömürülmesini önlemek, Türk halkının ve Türk devletinin refah ve haysiyetini teminat altına almak için gerekli reformların öncülüğünü yapmak da CHP. ye düşen ödevdir. CHP, bu reformların öncülüğünü yaparsa değil, ancak bu öncülük görevinden ka-

cınırsa, tesanütünü kaybedebilir ve bölünebilir.

Ortanın solu, bu reformların yönünü çizen bir göstergedir. CHP. ortanın solunda yürürse değil ortanın solundan dönerse, bölünüp çökebilir. CHP. bu yoldan dönerse, yalnız kendisi değil, Anayasa düzeni de çökebilir.»

Otomobil ... Kavgası

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut aylardır Vehbi Koç'a motor vs. gibi ana aksamı dışarıdan gelecek bir otomobil fabrikası kurdurma çabası içindedir. Öteki yabancı otomobil fabrikalarının Türkiye'deki temsilcileri de Koç'un kayırılmasına tabiiyetle karşılırlar. Onlar da Koç ve Mehmet Turgut'a karşı bir mücadeleye girişmişlerdir. Mesele, Mehmet Ali Arsan'ın bir soru önergesiyle Meclise gelmiştir. Yabancı firma temsilcilerinin kavgaları, daha bir hayli sahnelere yol açacağına benzemektedir. Çankırı bağımsız milletvekili Arsan'ın soru önergesi şöyledir:

«1 — Bilindiği üzere, Türkiye'de bir otomobil sanayii kurulması kararlaştırılmış, bunun için çalışmalar ilerlemiştir. Kurulacak oto sanayii için dünya piyasından iki büyük firma, bu kuruluş için teklifte bulunmuş. Bunlardan birisi Opel, diğeri Fiat firmalarıdır. Bir oto sanayii kurulurken ön plâna alınması lâzım olan milli sanayinin, bu kuruluştaki hissesiyle, Türkiye şartlarına ve ekonomisine en yararlısının olması lâzımdır.

a) Öğrendiğimize göre Opel ilk kuruluşta % 50 yerli sanayiden istifade ile 5 senede bunu % 70'e çıkarmak üzere teklifte bulunmuş.

Fiat ise ilk kuruluşta % 40 yerli sanayiden ve kaç senede de bunun yüzde kaçını yerli sanayiden istifade edeceğini belirtmediği halde Bakanlık bu tekliflerden Fiat'ı, kendi açısından millî menfaatlere daha uygun görmüş olacak ki, bu işi Fiat firmasına vermiştir. Acaba bundaki millî menfaat gerekçesi nedir? Tercihin sebebi nasıl izah edilebilir?

b) Fiat firmasının Türkiye'deki en büyük hissedarı kimdir? Koç firmasının bu kuruluşta hissesi nedir?

c) Fanfani'nin gelişinin en önemli sebebi Fiat tesislerinin Türkiye'de kurulması için midir? Koç firmasının bu ziyarete bir rolü var mıdır?

d) Otomobil Sanayii Yedek Parçacıları ile Otomobilciler Federasyonu Bakanlığa bir muhtıra vererek Fiat'ın bu şartlarla Türkiye'nin millî menfaatleri açısından uygun olmadığını izah eden bir rapor sunmuş mudur?

Bu rapor nazara alınmış mıdır?»

Bu önerge ve öbür firma temsilcilerinden gelen baskı üzerine, Sanayi Bakanlığı da «Henüz bir şey yok. Belki hem Fiat'ı, hem Opel'i kabul edebiliriz» mealinde bir bildiri yayınladı. Ama Koç ve Fanfani tarafından desteklenen Fiat ağır basmaktadır. YÖN, 13 Ağustos 1965 tarihinde «Roma — İKA Ajansı» mahreçli bir haberinde şunları yazıyordu: «Bilindiği gibi, geçen yıl İtalyan ünlü Fiat müessesesi Türkiye'de yerli ortaklarla müştereken kuracakları tesislerde Fiat marka kara nakil vasıtalarının montajını yapmak üzere müracaatta bulunmuş ve bu müracaat tatminkâr olmıyan mucip sebeplerle reddedilmişti.

Öteden beri iki ülke arasındaki iktisadî ilişkilerin geliştirilmesini samimiyetle isteyen iktisadî çevreleri, bu red keyfiyeti karşısında üzüntülerini izhar etmişlerdi.

İtalya'ya gelen yeni haberlere göre, komitenin red kararına vakî itiraz, yeni koalisyon kabinesinin ilgili bakanlıklarınca yerinde görülmüş ve Fiat teşebbüsünün komite nezdinde yenilenmesi temin olunmuştur.

Fiat müessesesine yakın çevrelerden alınan bu haber, İtalyan iktisadî mahfillerinde memnuluk yaratmıştır.»

Roma haberi de gösteriyor ki, Fiat'tan kurtulmak kolay olmayacaktır.

İş Bankası ve şarî sendikacılık

İş Bankası, satın alınamıyacağına gördüğü Bank - İş'i dışına göre bulmadığından gönlünce bir sendika kurdu ve onunla bir toplu sözleşme imzalamaya yoluna gitmişti. Ne var ki bu toplu iş sözleşmesi, kanuna ve usule aykırı olduğundan İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü tarafından iptal edildi. Bank - İş Sendikası, yayınladığı bildiriye olayı şöyle açıklamaktadır:

«Bank - İş'in daha önceden İş Bankası mensupları lehine sağladığı bütün hak ve menfaatlerin yetkisiz olarak geri verildiği bir sözleşmenin şatafatlı törenlerle yutturulmaya çalışılması böylelikle imkânsız hâle gelmiş bulunmaktadır. Bankaların yıllar yılı kanun benim, zihniyetiyle yönetildiğinin basit bir örneği olan bu sözleşme Tibaş Sendikasına kendiliğinden yetki tanıyan bankanın, kanunlardan üstün olduğu savısı içinde imzalanmıştı. Ortada, kanunlar, mahkeme ve Yargıtay kararları ile, Bankanın yarısından fazlasını kapsamı içine alan şubelerdeki Bank - İş yetkileri dururken, hâlâ açıklamaktan çekindikleri bu vesika, bankanın Bank - İş'le yasalar çerçevesinde ve düzen içinde yapmadığı mücadeleye bulduğu bir âletin hazin sonucudur.

Ve bu hazin sonucu, iç içe olmanın fütursuzluğuyla, İş Bankası personeline, kamu oyuna ve çok değerli basınımıza büyük törenler düzenleyip, aslında her kuruşu bir hakkın geri verilmesi karşılığında alınmış şu kadar liralık zam sözleriyle aldatmaya çalışması tabiidir. Çünkü ne yazık ki, yutturmaca bankalarımızda da marifet sayılmıyaya başlamıştır. Dev çekilişte en büyük ikramiyenin 100 bin lira olması gibi...

Bu sonuç umarız ki, bankalarımızı, personeline satın alabileceğini sanmaktan vazgeçirir. Umarız ki, böyle bir sonuçtan sonra, kanun benim, yerine, kanunlar vardır ve benim her söylediğim mutlaka kanunlardan üstün değildir düşüncesine sahip olurlar. Olurlar da, kendi camiasından diğer bankacılara ve törenlerin şatafatı arasında kaybolan gerçeği göremiyen bütün bir kamu oyuna mahcup olmaksızın kurtulurlar. Tabii değerli basınımız, bu aldatılışa gerekli yerleri verir ve bunun hesabını sorarsa...»

Türkiye, İran ve Romanya

Romanya Başbakanının gezisinden sonra yayınlanan tebliğde, en önemli konu petrol olmalıydı. Ama tebliğde, petrol sözünün telâffuzundan bile kaçınıldı. Bu, yabancı petrol şirketlerinin bir zaferidir. Ekonominin öteki kesimlerinde de tebliğ, ciddi bir işbirliği ihtimalini zayıflatan yuvarlak sözlerle yetinmektedir. Sovyetler Birliğine Demir - Çelik ve makina imalat tesisleri kurduran İran ise, satmadığı mallar karşılığında Romanya ve Bulgaristan ile sıkı işbirliğine girişmiştir. Romen Başbakanı bir yıl içinde iki kez İran'a gitmiş ve traktör konusunda iki ülke ilgi çekici bir anlaşma imzalamıştır. İran, ham petrol karşılığı, Romanya'dan 10 yıl içinde 15 bin traktör alacaktır. 1800 traktör, 1967 yılı içinde teslim edilecektir. Bu anlaşma üzerine İran, Batı ülkelerinden traktör ithalini tamamen yasaklamıştır. Anlaşma, şüphesiz İran için avantajlıdır, yalnız böyle bir anlaşma yapılabilmek için, traktör montajcılarına hayır diyebilmeyi bilmek ge-

reklidir. İran, «tütüne karşı lokomotif» biçiminde, buna benzer bir anlaşmayı da Bulgaristan ile imzalamak üzeredir. Tüccarın satamadığı tütünleri alan bizim Hükümetin ise, bu tütünleri ne yapacağı merak konusudur.

Batı Basınında Türkiye

Amerikan yardımı ile yayınlanan Preuves dergisinde, Jean Bloch - Michel, «İstikrarsız Bir Rejim» başlığı altında şunları yazmaktadır:

«Son zamanlarda Türk yazar ve entellektüellerine karşı açılan dâvalar kamu oyunu heyecanlandırmıştır. Babeuf çevircileri hakkında tâkibata girişilmiştir. Ünlü bir rejisör, Brecht oynadığı için, kendi kurduğu Şehir Tiyatrolarından uzaklaştırılmıştır. İşçi Partisini tutan Akşam gazetesinin yazı işleri müdürünün 24 yıl hapsi istenmektedir... Daha bir sürü olay vuku bulmuştur. Bir hoca öğrencilerine, «Mustafa Kemal'i bir büyük adamla karşılaştırınız» konulu bir kompozisyon ödevi vermiştir. Bir çocuk, Mustafa Kemal'i Lenin ile mukayese etmiştir. Edince de hocası tarafından ihbar olunmuş ve hapis hanece birkaç gün yatmıştır. Bütün dünya polisinin istidatlı olduğu cinsten, polisini sebebiyet verdiği güllüğe ve budalaca olaylar da vardır: Ankarada bir gün plâk satan bir mağazada, Haydn, Mozart, Mousorgsky v.s. nin bütün senfonilerine, plâklar Moskova ve Prag'da doldurulduğu için el konulmuştur. İstanbul'da kırmızı ceket giymesi dolayısıyla polis komünist ajanı saydığı bir genç adam birkaç gün mekûf kalmıştır. Sonradan anlaşılabilir ki kırmızı ceketli adam, bir gece kulübünün gitaristidir... Her tarfata bana bu hikâyeleri anlattılar. Ama anlatılan hikâyeler her yerde aynıydı. Bu da, böyle çok fazla örnek bulunmadığı intibahı vermektir. Ne var ki, bu budalaca antikomünistlik, bu Türk Mc Carthy'ciliği tehlikelidir ve herkes daha da ağırlaştırılacak düşünülmektedir...»

1961 Anayasası, Atatürk ilkelere sadık kalarak, her türlü komünizm, anarşizm ve din propagandasını yasaklamıştır. Fakat hocalara karşı takibattan kaçınılmaktadır. Öte yandan Türkiye'nin ceza sistemi, politik konularda niyet yargılamasına imkân vermektedir. Mustafa Kemal, ülkesini modern bir hukuk yapısına kavuşturmak isteyince, İsviçre Medenî Kanununu almayı kararlaştırdı. Ceza Kanununda, Beccaria'dan beri İtalyan cezacılarının haklı ve eski ünü, onu İtalyan Ceza Kanununu benimsemeye sevk etmiştir. Fakat ne yazık ki, Gazi'nin iktidarı aldığı 1923'ten sonra birkaç yıl geçmiş ve İtalyan Ceza Kanunu, Musoloni kanunu olmuştur. Kanun özellikle 141 ve 142. gibi her türlü niyet yargılamasına yol açan iki maddede sahiptir. Bu maddeler, kırmızı ceketle dolaşmayı suçlamaya kadar gitmiyorsa da, Brecht oynamayı, Babeuf çevirmeyi komünist propagandası sayabilmeye imkân vermektedir.

Bununla beraber, şaşırtıcı gelişmeler göze çarpmaktadır. Roger Garaudy, Lefèvre, Karl Marx ve Hitler de Türkçeye çevrilmiştir. Gazete satan kulüblerde, cep yayınları arasında Mehin Kampf ile Kapital yanyana bulunmaktadır. Kapital bir best-seller'dir. Bu kadar hazmı güç bir gıdaya karşı halkın çok şaşkınlıkla gösterdiği Türkiye, dünyada bu konuda herhalde başta gelmektedir... Eğitimli tabakaların önemli bir kısmı Amerikadan nefret etmektedir. Ama Amerikan aleyhtarları propaganda, derhal komünist propaganda sayılmaktadır.

Bu da ancak başlamakta olan bir baskıya yol açmakta ve Rusya'ya da komünizm taraftarı olması gerekmeyen Amerikan aleyhtarlarının ülkesini arttırmaktadır.

Türkiye'nin bu dar antikomünizmi, bir bakıma, ülkenin kalkınmasını frenleyecek bir noktaya erişmektedir. Bir örnek bana son derece çarpıcı göründü. Bu da Menderes Hükümetinin, komünist faaliyetinin ocakları olduğu bahanesiyle köy enstitülerini kapatmasıdır.»

Türkiyede pek görülmeyen Amerikanın ciddi gazetelerinden The Washington Post da Türkiye hakkında geçenlerde bir yazı yayınladı. Bu cins yazıları bilmekte fayda olduğu için, bunu da sütunlarımıza alıyoruz:

«Bir tarafsız (nötralist) hareketin çoğalan gücü, Türkiye'nin tamamen Batıdan yana tutumunun aleyhine işleyen artan baskının arkasındadır.

Bunun delillerini bulmak güç değildir. Mayıs sonunda Amerikan Kütüphanesine konulan üç küçük bombanın infilâki de dahil bir sürü olay, bu baskının delilidir.

Hareketin gücü, ayrı bir sorundur. Ekim genel seçimlerinde İşçi Partisine verilen oylar, sayı olarak hareketin gücünü doğruya çok yakın biçimde yansıtmaktadır. Programında nötralizmi savunan bu parti, 276 bin oy almış ve Mecliste 450 koltuktan 15'ini kazanmıştır.

Ne var ki, nötralist hareket, halkın nüfuzlu bir kesimi tarafından desteklenmektedir. Bu sebeple, hareketin önemi, oy sayısıyla ölçülemez. Destekleyiciler, entellektüeller, sanatçılar, genç profesörler, bazı sendikacılar, genç memurlar ve talebeler arasında toplanmıştır.

Kasım ayında 40 Türk profesörü, Türkiye'nin dış politikasını değiştirmesini isteyen bir bildiri yayınlamışlardır. Bildiride, «Batının uydusu olmaya son verilmesi» ve «bağımsızlık mücadelesi yapan» Üçüncü Dünyaya katılmasını istenmektedir.

Bu yılın Nisan ayında, Altıncı Filo denizcileri, İstanbulda karaya çıkmış iken, talebelerin «Yankee Go Home» gösterisi üzerine gemilerini göndermişlerdir.

Aynı ayın sonlarına doğru, CENTO toplantısı için Ankara'ya gelen Dışişleri Bakanı Dean Rusk, bir talebe grubunun protestolarıyla karşılaşmıştır. Talebeler, «Türkiye, Johnson'un çiftliği değildir» biçiminde sloganlar taşımaktaydı.

Nötralist hareketin doğuşunun bir sürü nedenleri vardır. Nedenlerin çoğu, hoşnutsuzluktan ileri gelmektedir.

İlk önce, kalkınma hızının yetersizliğinin bir çok Türkte yarattığı sabırsızlık vardır. Bunlar, Menderes'in iktidara geldiği 1950 yılından beri, Türkiye'nin Amerikan tarzı bir kalkınmayı denediğini, ağırlığı özel teşebbüse ve yabancı sermayeye verdiğini, karşılığında ABD yardımı aldığını, fakat kalkınmanın yavaş olduğunu ileri sürmektedirler.

ABD'nin ve öteki NATO üyelerinin cesaretlendirdiği hemen hemen sonsuz yatırım ihtiyacı tesine rağmen, nötralistler, Türkiye'nin bütçesinin üçte birinden fazlasını hâlâ silah altında 600 bin insanı tutan geniş bir askeri tesisi desteklemeye harcadığını söylemektedirler.»

Lise Müdürü ... Kısakürek'in duruşması

Başta CHP. olmak üzere, bütün ilericileri komünistlikle suçlayan Amerikan yardımı broşürleri öğrencilerine dağıtan Üsküdar Kız Lisesi Müdürü Alâattin Kısakürek'in duruşması ile ilericiler basını ilgilendi. AP. müteahhillerinin basını ise, bu çok «milliyetçi» müdüre övgüler düzdü. Milliyetçi ve mukaddesatçıların

POLİTİKA VE ÖTESİ

GÖZDEN KAÇANLAR

Tunçkanat'ın açıkladığı «ihanet belgesi» üzerindeki beyhude tartışmalardan alacağımız ders vardır. Bu raporda özellikle parçalanması istenen milliyetçi cephe parçalanmış mıdır, parçalanmamış mıdır? Raporda istenen gerçekleştirilmiştir. Bu dikkatimizden kaçırılmak istendiği içindir ki, tartışma, bu raporu Tunçkanat'a kim vermiştir, yahut Tunçkanat bunu kime almıştır, ve yahut, bu raporu Amerikalılara kim vermiştir, kılığın sokulmaktadır. Bunun bizzat hiç bir önemi yoktur.

Böyle raporların binlerce yazılmıştır dediğimiz zaman, bizi işi küçümsüyoruz diye itham edenler çıkmıştır. Biz işi küçümsemiyoruz, tersine işin mahiyetini bildiğimiz için gerçeği yazıyoruz. Günümüzde en ciddi konular lağa olduktan, bu türlü meseleler de, lağa olmaktadır. Bütün sorumlulukları, nefsinde toplayan, bir memleketin kaderi kendisine emanet edilen, bir iktidar için söylenmedik söz kalmamıştır. Bu türlü itham altında bulunan bir iktidarın bulunduğu bir memlekette yaşadığımız için yüreğimiz kan ağlamaktadır. Bugün Demirel için söylenenler, öyle sanıyoruz, Damat Ferit için dahi söylenmemiştir. Demirel:

« Bir sözünize bin misli ile mukabele edeceğim. » dediği halde, ithamlar karşısında, her söyleneni sineye çeken bir tutum içine girmektedir. Gönül isterdi ki, yapılan ithamlar karşısında, aslanlar gibi kükremeli, söylenenleri biribir çürütmeleydi.

İhanet raporu kimin tarafından verilmiş olabilir? Bu konuda, Türk milli emniyet örgütünün yapısına bakmak gereklidir. Her gelen siyasi iktidar, Türk milli emniyet örgütünü kendine doğru çevirme eğilimi göstermiş, yani bağımsız olması ve sadece ülkemizin yüksek çıkarlarını koruması gereken bu örgütü oynamıştır. 27 Mayıs Devriminden sonra askerler bu örgütü kendilerinin dilediği yönde çalıştırma eğilimini duymuşlar ve örgütü oynamışlardır. Niyetleri önce, DP ye bağlı gibi görünen bu teşkilatı kendilerine yakın adamların eline tırlıdır. Başarı sağlamamışlar, ispatı da bu işlere MBK adına bakmakla görevli bir insanın yurt dışı edilmesidir. (Bu işlere bakmakla görevli bulunan Orhan Kabibay, ancak birkaç gün bir yerlerde saklanabilmiş, çünkü da yurt dışı edilmiştir.) CHP nin hükümet ettiği sıralarda bu örgütün içine CHP ye yakın olan kimseler doldurulmuştur. Başbakan adına bu işlere bakan Feyzioğlu, İsmet Paşanın odasının bitişiğinde oturtulan ve şimdi emekliye sevk edilen bir uzmanın dediklerine uymuştur. Gerçi, o sıralarda doldurulanların, nisbeten de olsa sadakatları vardır. Daha sonra bu işlere Başbakana niyabeten bakmakta olan Cihat Bilgehan da MIT kanunu çıktıktan sonra açılan kadrolara kendi yakınlarını doldurmuştur. Askerlere, C.H. P. ye ve A.P. ye yakın olanlardan kurulu bir hale gelmiştir gizli güvenlik örgütümüz. Kulağımıza gelenlere göre, askerlere yakın olanlar bir yana, CHP ye yakın olanlar bir yana ve A. P. ye yakın olanlar bir yana çekmektedir. Sır diye saklanması gerekenler de, burdaki elemanların eğilimine göre, yakınlarına aktarılmaktadır. Tunçkanat'ın açıkladığı ihanet belgesi böyle «yakın» biri tarafından verilmiş olabilir. Her şey lağa edilirken, milli güvenlik örgütümüz de lağa edilmektedir. Bunu, Demirel de, Bilgehan da bildikleri için, belövi kim verdi, diye bastıra bastıra sormaktadırlar.

Geride bir tehlike daha vardır. Gizli güvenlik örgütümüz için Amerikalılar da sızmışlardır. Ne olup bittiğini, bizim devlet adamlarımızdan önce Amerikalılar öğrenmektedirler. İsmet Paşanın, en mahrem meselelerimizin daha inceleme döneminde iken yabancı elçilerin bileşine sunulmuş olmasından duyduğu üzüntüyü belirtmesinin nedeni budur.

En mahrem görevlerde bulunup da, emekliye ayrıldıktan veya işinden uzaklaştırıldıktan sonra, Amerikan şirketlerinde yüksek ücretli

retli iş bulmasını ne ile yorumalrsınız? Bu içli dışlı olmanın gerçek sebebi nedir? Eski bir Milli Emniyet Başkanı Coca - Cola Şirketinin başında ne arar?

Çok önemli ve çok ciddi bir milli mesele ile karşı karşıya bulunduğumuzu kara kara düşünmek zorundayız. Hele sadece bir «anti komünizm» üzerine kurulmuş bir «ulusal güvenlik» düşüncesi, en nazik meselelerimizde nasıl Amerikan görüşünün dümen suyunda gittiğimizin hazin örneğidir. Komünizmin enternasyonal alanda çok değişik ve çok yönlü bir durum arzettiği, Orta Doğuda türlü akımlara oynadığı bir sırada, bizim bu nazik konuda yeterli elemanlar kullanmaya ihtiyacımız bulunduğunu gösterir. (Demirel'in Tunçkanat'ın açıkladığı ihanet belgesinden sonra bu örgütle bir kere daha, o da kendi açısından oynamaya kalkışması yeniden tehlikeli olmuştur.)

Meseleye böylece baktıktan sonra, yalnız bizi ilgilendiren konuları üzerinde duralım. 1950'den sonra Türkiye bilerek veya bilmiyerek bazı kimseler tarafından bir Amerikan uydusu haline getirilmiştir. Bunda yönetici komprador burjuvazinin çıkarı vardır. Onlar için, petrolüne, madenlerine, ulusal kaynaklarına sahip, bağımsız bir Türkiye'nin kurulması çabası önemli değildir. Vaktiyle Amerikan sermayesi ile işbirliği ederek milyonlar vuranlar bugün artık o kapılar kapanınca, sosyalist bloka yönelmişlerdir. Sosyalist blokla da ticaret yapanlar ve takas imânlarını kişisel çıkarları için kullananlar, yine bu komprador burjuvazidir. Türk tarım ürünlerini ideolojik bir farklılaşma duymadan bunlar sosyalist bloka aktarmaktadırlar.

Devlet misafiri olarak, Sovyetler Birliğini, Doğu Avrupa memleketlerini, hatta Kızıl Çin'i ziyaret edenler, yeni ticaret olanğından yararlanırlar milyonlarına, yeni milyonlar katanlar, bu komprador burjuvazinin temsilcileridir. Orta okul öğrencisinin «tahrir vazifesinde «komünistlik» ararlarken; votkayı, hayırlı ziyafetlerde dostluk nutukları çekenler de bunlardır. Öğrendiğimize göre, Yassıada Mahkemelerinde idama mahkûm olmuş biri, karısıyla birlikte Sovyetler Birliğine 45 günlük bir geziye «devlet misafiri» olarak hazırlanmaktadır. Amerika'nın yanısıra şimdi komünist ülkeler de yer almaya başlamıştır.

Türk milliyetçilerinin bir çizgi üzerinde birleşmesini isterken, biz ön plânda ulusal çıkarlarımızın peşkes çekilmemesini bulmaktayız. Bu ister Amerika olsun, ister Sovyetler Birliği olsun, ister Kıta Çin'i olsun fark etmez. Bunun Türk halkına yararlı iyi komşuluk ilişkileri veya dostluklarla da ilgisi yoktur. Türk sosyalistleri bu onurlu ve haysiyetli duyarlıkla eğilmekte oldukları meselelerin üzerine...

Açıklanan ihanet raporunda istenenler gerçekleşmiştir. Amerikalılar Türk milliyetçilerinin bir safta toplanmasına karşıdır. Türk milliyetçilerini birbirinden ayırma çabasını göstermişler, bu gerçekleşmiştir. Sovyetler Birliği için, iktidarda bulunan hükümetle ne bahasına olursa olsun iyi geçinme politikası önemlidir, bu gerçekleşmiştir.

Bütün bunların üzerine dikkatle eğilmemiz gerekir. Türk milliyetçileri bu noktaya hassasiyetle görmekte oldukları. Türk ulusal çıkarlarını büyük bir duyarlıkla savunmak zorunda bulunan gizli ulusal güvenlik örgütünde görev alanların da hükümetler veya hükümetin başında bulunanlar hangi tutumda olurlarsa olsunlar, bu açıdan izlemeleri gerekir. Gafletimizden yararlanarak üzerimize kumar oynamak isteyenler, Türkiye ile oynamaktadırlar. İçerde olsunlar, dışarda olsun.

Mehmed Kemal

başta Necip Fazıl Kısakürek olmak üzere ağır hücumlarına uğrayan Tekin Erer, müdürün duruşmasını, CHP. nin komünistliğini ispatlamak için kesin bir belge olarak kullandı!

AP. nin müteahhit başınının pek önem verdiği müdür hakkında bir fikir vermek için, duruşmanın ilginç yerlerini bir fotoğraf sadakayla sunuyoruz:

(Duruşmada, tanıkların ifadelelerinden anlaşılacağına göre, Üsküdar Kız Lisesi Müdürü A. Kısakürek, bahis konusu broşürleri kamyonlarla okula getirerek öğrencilere dağıtmış, bu işi yaparken de öğretmenlerden hiç kimseye danışmamış. Oysa, Öğretmenler Kurulunda, bu kitapların incelendikten sonra dağıtılmasına karar verilmiş. Müdür bu karara uymamış, kitapları geldiği gün «sebil» etmiş. Çocuklara da «Bunları iyi okuyun. Ananıza, ba banıza da okutun» diye sıkı sıkı tenbih etmiş. CHP. bu broşürlerin aleyhine propaganda olduğunu gördüğünden, Seçim Kuruluna başvurmuş. Kurul, broşürleri bilirkişiye inceletmiş, seçim süresi içinde dağıtılması suç olduğundan broşürler toplattırılmış.

Duruşmada, öğretmenlerin bazıları altında oldukları, her şeyi bildikleri halde korkudan, ya da bas kı altında bulduklarından iyi konuşamadıkları açık seçik beliydi. O kadar ki, otuz yıllık öğretmenler, ilkokul çocukları gibi kekeliyor, iki lafı bir araya getirip doğru dürüst cevap veremiyorlardı.)

Duruşmadan bazı sahneler: CHP. Avukatı — Efendim, geçen duruşmada da arzetmişim. Sanık, okulun müdürü ve tanıkların sicil âmiridir. Bu sebeple tam şahadet edemezler, çekinirler. Sanık şahitleri tesir altında bırakabilir, mevcut evrakı yok edebilir mevkidedir. Tedbir alınmasını tekrar rica ediyorum.

Hâkim — Bunu bilâhare düşünürüz.

(Tanık, bir tarih öğretmeni... Otuz yıldır meslekte...)

Hâkim — Sizin okulda broşürler dağıtılmış. Adları nedir, ne zaman dağıtılmış? Bildiklerinizi anlatınız.

Tarih öğretmeni (Gözlüğünü takar, bir kâğıda yazılmış kitap isimlerini cebinde aramaya başlar. Hâkim, tanığın kâğıda bakmasına izin vermez) — Dağıtıldı efendim...

Hâkim — Ne zaman dağıtıldı, kim dağıttı? Bunu anlatın bize.

Tarih öğretmeni — Zamanını hatırlamıyorum, Nisan veya Mayıs içinde olacak.

Hâkim — Pekî siz Bakanlıktan gelen yazıyı okumadınız mı? Mualimler Meclisinde aldığınız kararı imza etmediniz mi?

Tarih öğretmeni — Okudum, imza ettim.

Hâkim — Niçin ilgilenmediniz?

Tarih öğretmeni — Derste sıraların üstünde gördüm. Şöyle bir kapağını kaldırdım...

Hâkim — Pekî ne yazıyordu içinde?

Tarih öğretmeni — Şey efendim... İnönü'yü yazıyordu... Çetin Altan'ı yazıyordu...

Hâkim — Ne diyordu bunlar için, ne yazıyordu?

Tarih öğretmeni — Tamam okumadım, hemen kapadım...

(Başka bir tanık.. Matematik öğretmeni)

Hâkim — Sizin okulda «Komünizm ve Komünistlere Karşı Türk Basını» adında broşürler dağıtılmış, bunlar hakkında ne biliyorsunuz? Anlatın bize...

Matematik öğretmeni — Ben görmedim.

Hâkim — Nasıl görmezsiniz? Arkadaşlarınız görmüş, kurulda bir karar almışsınız.

Matematik öğretmeni — Toplantı yaptık galiba.. Hatırlıyorum...

Hâkim — Niçin ilgilenmediniz?

Matematik öğretmeni — İlgilendim ama görmedim... Hiç görmedim... Bir tane gördüm.

Hâkim — Ne yazıyordu o bir tanesinde? Adı neydi?

Matematik öğretmeni — Ne yazdığını bilmiyorum, adını da hatırlamıyorum.

(Başka bir tanık. Biyoloji öğretmeni)

Hâkim — Ne öğretmenisiniz? Biyoloji öğretmeni — Tabiiye öğretmeni...

Hâkim — Yâni biyoloji öğretmeni, değil mi? Bu broşürler hakkında ne biliyorsanız anlatın. Nasıl dağıtılmış, kim dağıtmış?

Biyoloji öğretmeni — Benim hiç malûmatım yok...

Hâkim — Malûmatım yok, olur mu? Bir karar almışsınız, bu kitapları inceledikten sonra dağıtacakmışsınız. Toplantıyı hatırlamıyor musunuz?

Biyoloji öğretmeni — Toplantıyı hatırlıyorum. Galiba ders öğretmenleri inceleyecekti.

Hâkim — Ders öğretmeni ne demek? Siz de ders öğretmeni değil misiniz?

Biyoloji öğretmeni — Yâni ders öğretmeni... Türkçe öğretmeni demek... Öyle değil mi arkadaşlar?

(Salonda gürlütler)

Hâkim (Mübaşire) — Gürlütü oluyor orada... Bak, neymiş... (Tanığa) Hocam, siz mahkemenin mehabetini bozuyorsunuz. Soru sormak bana aittir. Ben insanı tevki bile ederim bu yüzden...

Diğer sahneler:

Bir tanık — Efendim, müdür bu kitapları mutlaka okumamıştır. Okusaydı dağıtmazdı, çok akıllıdır müdürümüz...

Başka biri — Okumaz olur mu? Yüksek öğrenim yapmış, lise müdürlüğüne gelmiş bir zatın okumadığı kitapları dağıtması, yakışık alır mı?

Hâkim (sanığa) — Siz bu kitapları okudunuz mu?

Sanık (cevap vermez) — Efendim ben Bakanlıkla temas ettim, telefonla konuştum.

Hâkim — Kiminle konuştunuz?

Sanık — Müsteşarla.

Hâkim — Adı neydi?

Sanık — Adnan Ötügen.

Savcı — Asıl mesele, müdür bunları bilseydi gene dağıtır mıydı? Yani bu adam siyaset yapar mı?

Bir tanık — Bizim müdür hiç siyaset yapmaz. Hiç bir partiden değildir. (Sanığın savunmasını Avukat Gültekin Başak yapmaktadır).

Başka biri — Belediye Başkanı olmak istiyordu Maraşta... Ondan sonra milletvekili olacak diye duydum...

Bir başkası (iki gözü iki çeşme) — Bizim müdür, okula huzur veren kahraman bir müdürdür, hiç böyle bir şey yapmaz. Ben bile ona benzemek istiyorum...

Hâkim — Gereği düşünüldü: Bakanlıktan sorulan hususun tetkikine, Öğretmenler Kurulu tutanağının tasdikli bir örneğinin istenmesine (Örneği, sanık müdür çıkarıp tasdik edecek) ve duruşmanın 10.8.1966 gününe bırakılmasına karar verildi.

«Sakın koğma danayı Birak yesin lâhanayı»

312. maddeye göre sınıflar arasında kin ve adaveti tahrik etmek suçu ile Toplu Basın Mahkemesine verilen Eşegin Gölgesi oyununun yazarı Hal-

dun Taner, duruşmada eserine konu teşkil eden olayın birinci yüzyılda gezici hatip Lukianos'un anlattığı çok meşhur fıkranın bugüne kadar çeşitli milletlere mensup yazarlar tarafından uygulandığını kendi eserinin de böyle bir uygulama olduğunu ve bunu program dergisinde açıkça belirttiğini söylemiştir. Hâkimin bu uygulamanızda sermayedar sınıfı kötü açıdan göstermişsiniz sorusuna da yazar piyesteki Abit ve Zahit ağaların şahsında çıkarıcıları alaya aldığını bildirmiştir. Çıkarıcının tarifini yazardan öğrenmek isteyen yargıçlara Halhun Taner «Çıkarıcı diye emperyalist bir devlet veya şirket adına, kendi çıkarı için kendi toplumunu sö-

müren kimselere denir. Ben bu iki ağanın şahsında çıkarıcıları sembolize ettim. Birlikçi raporunu yazarlara bakılırsa bu özellikler sermayedarı sembolize etmektedir. Eğer benim eserimde belirttiğim özellikler onların iddia ettiği gibi sermayedarların da özellikleri ise bir diyeceğim yok.» demiştir. «Çıkarıcıları alaya almak bir yazarın hakkı ve ödevidir.» diye sözlerine devam eden yazar birlikçi raporunun

tiyatrodan ve sanattan hiç anlamayan kimseler tarafından yazıldığı bu raporun yirmi yerinde hata bulunduğunu ispat edebileceğini bildirmiştir.

Avukat Burhan Apaydın ise «Türkiye bugünkü egemenliğini Atatürk'ün iç ve dış çıkarıcılara açtığı savaşa borçludur demiş Piyeste geçen ninni şarkısında «Sakın koğma danayı Birak yesin lâhanayı.» Sözüyle Amerika'nın tenkit

edilmesinde birlikçilerin suç unsuru aramasını havsalsına sığdıramadığını, Amerika'yı tenkit etmenin Türk kanunlarından hiç birinde suç sayılamayacağıni belirtmiş, müvekkilinin çok yerinde bir uyarı ile vatansızlık vazifesini yaptığını belirtmiş bu konunun açıkca tartışılabilmesi için raporu veren Sulhi Dönmezer, Ayhan Öner ve Erol Çetinin mahkemeye celbini istemiştir.

BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ VE TÜRK KÖYLÜLERİ

Numan Kartal

Barış Gönüllüleri Teşkilâtı kurulduğu zaman, CIA'nın us-taca sızmalarla, bu teşkilâtı casusluk amacıyla kullanmak istediğini Amerikalıların kendileri itiraf etmektedirler. Ama Amerikalılar, CIA'nın çabalarının sonuçsuz kaldığını ileri sürmektedirler. Gelgelelim bir kısım Barış Gönüllülerinin her işe burunlarını sokmaları, şüpheli davranışlarda bulunmaları, bu iddiayı zayıflatmaktadır.

Muhakkak olan nokta, resmen Türk köyünün kalkınmasına yardımcı olmak gerekçesiyle köylere yerleşen Barış Gönüllülerinin, bu bakımdan hiç bir işe yaramadıklarıdır. Yaramalarına da imkân yoktur. Ama yine de Türk köylülerine gönderilmişlerdir!

Aşağıdaki yazılarda, Barış Gönüllülerinin Türk köylüleri ile olan ilişkilerini okuyacaksınız.

Barış gönüllüleri üstüne çok sözler söylendi ve yazıldı. Ama yaşayışları, halkla ilişkileri henüz anlatılmadı. Oysa önemli bir yandır bu. Hele Amerika ile ilgili casusluk olaylarının alıp yürüdüğü günümüzde bu konu daha da önem kazanmaktadır. Çünkü: Barış Gönüllüleri denen bu kişiler, Anadolu'yu adım adım gezdiler. Neden? Köy - Şehir, dağ - ova demediler, en küçük vatan parçalarının bile fotoğraflarını - hem de renkli - çektiler. Neden? Dağdan sirtında odun getiren Hatçe'nin, pazar yerinde uyuz çeşğın, köşede dilenenin, yolda yoksulun, tarlada çalışanın da resimlerini çektiler. Neden? Yerli âdetleri öğrendiler, kendi âdetlerini öğretme yoluna gittiler. Neden? Amerika'ya dönüşte en kötü köpekleri götürdüler. Neden? Ay başlarında kendi konsolosluklarına gittiler. Neden? Sonsuza dek sıralanabilir bunlar. Her vatanperver aydın gibi ben de nedenlerini öğrenmek istedim. Bu istekle önce dostluk kurmak gerekir diye düşündüm. Ama nasıll...

BİR RASLANTI

Yıl: 1965, ay: Haziran, yakıcı sıcak Balıkesiri kavurmakta, Serin yer arayan vatandaşlar gazinoları doldurmaktadır. Ben de Belediye önündeki gazinoya gittim. Yanımızdaki masada sarışın, uzun boylu genç bir bay; esmer, orta boylu genç bir bayan İngilizce konuşuyordu. İlgı bu ya, o yana çevirdim başımı. Halk eğitim müdürü Sait Bey geldi, Türkçe konuşmaya başladılar. Tamam dedim kendi kendime, bir çift barış gönüllüsü buldum. Kalkıp masalarından gittim.

— Merhaba.

— Merhaba!

Numan, dedim. Necdet, Ayten dediler. Öyle koymuşlar Amerikada adlarını.

İLK AMA SON ÇATIŞMA

Uzun boylu konuştuktan sonra yemeğe davet ettim kendilerini. Karşılıklı tartışma yaptık yemekte. Üniversite mezunu olduklarını söylediler; Oysa değildiler. Zamanla ne oldukları anlaşılacaktı. İktisat ile devlet düzeninde sosyalizme karşı kapitalizmi savundular. Hattâ sosyalizmi savunduğum için gücendiler. Tatlıya bağladım. Böylece ilk çatışmamız barışma ile son buldu. Yemekten sonra kendilerini «UNESCO Haftası» dolayısıyla yapılan şenliklere götürdüm. Memnun oldular, ayrılırlarken de köylere beni davet ettiler. Köylülerinin adını sordum, «Çarkacı» dediler. Kendilerinin de Mişiganlı olduklarını belirttiler.

ÇARKACI NERE, MIŞIGAN NERE...

Çarkacı, Balıkesir ilinin İrvindi ilçesinin bir köyü. İlçenin batısında, 27 Km. uzaklığında, yöreye göre nispeten yüksek kenti. Bir yanda yeşil dağlar, bir yanda sarp kayalar. Bir boğaz içinde kurulmuş Çarkacı. Küçük bir köy. Ya Mişigan... Amerikanın Kuzey doğusunda, binlerce kilometrelik bir uzaklığın ötesinde. İşte oradan kalkmış bu iki genç. Kendilerince ba-

riş adına Amerikayı temsilen gelmişler bu köye.

SÖYLENTİ

Köye gelişlerinden bir süre sonra köylüler arasında bir söylenti yayıldı. Dini bayramlarında hindinin boğazından tutarlarmış, ağzına bıçak sokup burarak ölümlünü sağlarmış. Sonra yine ayaklarından ağaca asıp kursağını şişiyerek öldürme yoluna giderlermiş. Olayı İrvindi Orta okulu Türkçe öğretmenini Ahmet Köklügil-ler de anlattı. Ah dedi, bir fotoğrafını çekbilsek. Bu ümitle kaptım fotoğraf makinesi koyuldum yola.

Sorularımı önceden hazırlamıştım. Eski dostluğumuza güvenerek bir yandan düşüncelerini sorularla öğrenecektim, bir yandan da yaşayışlarını izleyecek ve köylülerin fikirlerini alacaktım. Öyle de yaptım. Köylülere eskiden dostlarım olduklarını söyledim. İlk kez köylülerin düşüncelerini öğrenmeyi daha doğru buldum.

KÖYLÜLERİN DÜŞÜNÜLERİ

Konuştüğüm kişiler köyün ileri gelenleri. Hüsnü Çavuş... Şen, şakrak, kafası işleyen bir çarıkılı erkânıharp. Abdullah Özcan... Eğitimci köyde, bu köyün yerlisi. Şeker öğretmen koymuşlar adını. Cebinde daima bir kese şeker bulunur. Büyük küçük kimi görürse şeker verir. Bir de Şeker öğretmenin oğlu var, Şerafettin Özcan. O da öğretmen. Hüsnü Çavuşun kardeşi ile daha bazı köylüler yanımızda.

Dostları dedim görmeye geldim, köylülere. «Gâvurcukları mı» dediler. Neden dedim, iyi insanlardır. Barış adına tâ buralara kadar gelip çile çekmek kolay mı?... Güldüler. Sizler de memnunsunuzdur her halde deyince de «ne olacak, misafir» diye söylendiler. Faydalı olmuşlardır sizlere tabii deyince de tekrar güldüler. Köylülere iyice kaynaştıktan sonra Hüsnü Çavuş

«Barış Gönüllüleri ile bir de hatıra resmi çekirdim...»

atıldı. «Bey, dedi. Menfaati olmasa bu gâvurcuklar tâ buralara gelir mi? «Ne menfaati olabilir ki bunların deyince, «Amerika hesabına casusluk... Bol para da alırlardır fikrimce bunlar» dedi. Başka bir köylü ise, bu arada: «İyi ama bakkala borç yaptılar ya, bol para alsalar borç yaparlar mı» deyince, bir başkası: «o numarası» diye karşılık verdi. Ortam istediğim havaya girmişti. Sorumu sordum.

— Barış gönüllüleri köyde ne gibi işler yaptılar?

Hüsnü Çavuş, eğitimci başta olmak üzere tüm köylülerin yanıtı şu oldu:

— Doğrusu hiç bir iş yapmadılar. Karı koca bol bol sırtüstü yatıp keyif çattılar. Biz görürdük, her gün su ısıtıp yıkanırlandı. Sonra her ay başı İzmir, İstanbul, Ankara'ya giderlerdi. Çocuk olmasın diye ilaç alırlardı. Nejdete bey, azgındı. Hiç doğru durur mu...

— Bakalım evli miydiler, sonra hırstıyanlıkta yıkanmak var mı?

— Ne bilelim, biz evli biliyoruz. Müslümanlıkta yıkanmak olduğu için her halde yıkanıyorlar.

Oysa yıkanmak Amerikalının geleneksel âdeti idi. Köylüler evli olmayan bu iki genci de evli biliyordu. Üstelik ay başlarında İzmir gibi büyük şehirlere inişlerinin nedenini Amerikalıların iyi kamufle ettiklerini de bilmiyordu.

— İşlerinize karıştıkları oldu mu hiç dedim.

— Yok dediler. Her şeyimize katıldılar. Köyde ne kadar ölü oldu ise hepsinin cenaze törenlerine katıldılar. Bizde de cenaze törenleri böyle olur dediler. Fotoğraflarını çektiler. Camiye gittiler, mevlütlerimizde bulundular. Bizlerle birlikte ağladılar, birlikte güldüler. Tarlalara gittiler, çalışanların fotoğraflarını çektiler. Ramazanda tam bir ay oruç tuttular. Necdet bey biraz çapkın ama kız, Ayten Hanım, çok çok iyi, efendi, yalanı yok.

— Ya dedim kendi ibadetlerini nasıl yaptılar?

Hüsnü Çavuş yanıtladı sorumu.

— Ne bileyim dedi, kerhaneci bir gün benden hindi istedi. Ben de verdim. Bir de ne göreyim, tutmuşlar hindinin boğazından, ağzının içine sokmuşlar bıçağı, burarak öldürmeye çalışıyorlar hayvancığımızı. Günah dedim, içim burkuldu, bileydim böyle öldürdüklerini vermezdim, dedim. Sonra birahtılar. Bir başka sefer de asmışlar bacaklarından hindiye ağaca, kursağını şişleyerek öldürüyorlar. Can dayanır mı gene müdahale ettim. Sonacıma bunlar evde toplanmışlar. Noel mi ne o gece de evlerinin sahibi Faik Ağayı da çağırılmışlar. Hep beraber Noeli kutlamışlar. Onların âdetlerine bayağı ısınanlar var burada.

— Giyimlerinde bir değişiklik oldu mu dedim?

— Ohoo dedi. Onlarda elbise tonla. Ama burada hiç giymediler. Bir gün baktım Necdet Bey, bere giymiş. Yahu Nejdete Bey, bu ne dedim. Hocalar dedi giydiği için ben de giydim. Şaka olsun diye kendisine tamam dedim şimdi. Sen gericisin. O ne dedi bana. Ben de sen gerici, yobazsın. Hem de şapka kanununa muhalefet ettin. Baktım bir şey söylemedi, eve gitti, kahveye tekrar beresiz geldi.

— Ya dedim köyde en çok kiminle, çevrede kimlerle işbirliği yaptılar?

— İnamlarla dedi. Zaten o, siyasî yolla köylünün en çok kimi tuttuğunu, ne dü-

şündüğünü öğrendi, ona göre davrandı.

— Komşu köylere de gittiler mi?

— Gittiler mi ne demek. Çarşı, kasaba, köy her yere gittiler, her şeyin fotoğraflarını çektiler. Biz isteyince Amerikaya gönderdik. Onları hatıra olarak saklıya cağız. Size Amerikadan göndeririz dediler.

— Öğretmenlerle işbirliği yapmadılar mı?

— Hiç be yahu. Ona biz de şaştık. Üstelik bir de bayan öğretmen var köyde. Köyün ne erkek ne de bayan öğretmenleriyle bir kerecik olsun işbirliği yapmadılar.

— Peki dedim, sormuştum ama gene soracağım. Bunlar köyde hiç mi iş yapmadılar mı?

— Yaptıkları iş değil ki, iş yaptılar diyelim. Ev sahibi Faik Ağanın yaptığı heybeleri İzmir taraflarına mi ne ay başlarında götürdüler. Turistlere satıp ona biraz gelir sağladılar. Bir de sıcak evi yaptılar. Güya erken fide yetiştireceklerdi. Kendisine Nejdete Bey, vazgeç sen bu işten. Burada ne zaman ne yetişir biz biliriz dedik, dinlemedi. 300 lira sarfederek sıcak evini yaptı. Köye bir de terzilik makinesi hediye etti. Giderken de Amerikadan getirdiği çapa, kürek gibi âletleri bırakacak. Sonunda bizim dediğimiz çıktı.

— Ya dedim, heybe satmak işi köyden ayrılmak için bir bahane ise!

— Bilemem dedi, orasını.

Gerçekten ne bilebilirdi. Köylüler avutmak için iki iş bulmuşlardı. Biri heybe satış işi, diğeri sıcak evi işi. Sıcak evinin hikâyesi de enteresan.

ÇAKACI'DA SICAK EV TEORİSİ

Sıcak evi denen şey erken fide yetiştirme için yapılan kapalı bir sere. Köylüler vermiş bu adı. 4X8 m. boyunda bir yer. Naylonla sarmışlar bir yanını. Kendilerince erken fide yetiştirmeyi öğretmeye kalkmışlar köylülere. Ön yüzünde bir de kapı var sıcak evin. Tam ortasında bir yol yapmışlar. İki yanına iki sene. Dip kısmına sobayı kurmuşlar, tohumları toprağa atıp sobayı yakmışlar. Bitmemiş tohumlar. Bu kez serelerin altından borular geçirip sobada yanan ateşin dumanını borulardan geçirmeye çalışmışlar. Toprağı böyle ısıtıp erken fide yetiştirme yoluna gitmişler. Gene olmamış. Gün gelmiş, fide ekme zamanı gelmiş. köylüler fide getirmişler, sıcak evin bir köşesine biraz fide dikmişler. Barış gönüllüleri görmeden de köklerine gübre koymuşlar. Fideler büyümüş, barış gönüllüleri de sevinmişler. Köylüye bakın erken yetiştirmenin faydalarını görün demişler. Muzip köylüler yaptıklarını bildikleri için kakkahalarla gülmüşler. Ne var ki, şimdi Temmuz. Hâlâ domatesler kızarmadı...

YARGILARI

Barış gönüllülerinin Türk köylüsü ile ilgili yargılarını öğrenmek istedim. Köylülere:

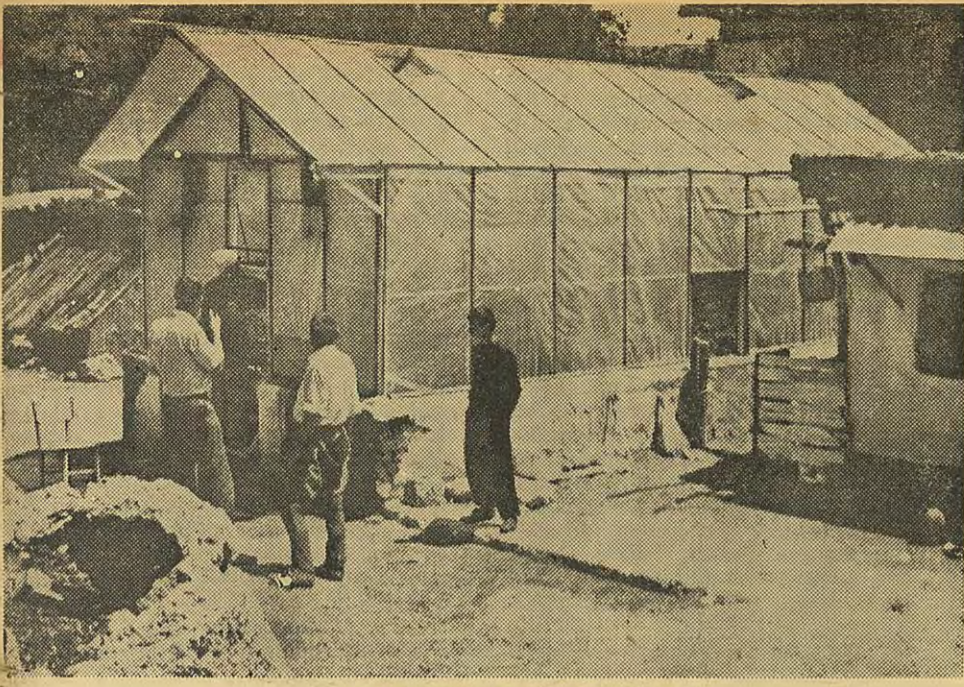
— Sizler için ne düşünüyorlar, sizlere söylediler mi hiç dedim.

Evet dediler. Biz de sorduk kendilerine. Zaten biz sormadan da daima şöyle der. «Türk'ün Allahı para», peygamberi elbisedir.» Bunun ne demek olduğunu sordum köylülere. «Canım dediler, parayla Türk'e her şey yaptırılır demek istiyor.» Bir bakıma biz sizleri parayla satın alabiliriz demek değil midir bu deyince», bana karşılıklı vatandaşların, evet, o mânaya gelir oldu. Acı ana gerçektir bu. Barış gönüllüleri Amerikanın yolunu bu yargı ile tutuyorlardı.

Köylülerle konuşmamı burada kesttim. Müsaade ederseniz dedim, dostları da göreyim. Zaman hayli ilerledi, muhabbete doyum olmaz. Biraz da onlarla konuşayım.

BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ İLE YÜZYÜZEYİM

Evlerine gittim. Kırk yıllık dostmuş gibi, yahu dedim, Nejdete Bey, neredesiniz... Ayten hanım kapıya çıktı. Ohooo buyurun buyurun, hoş geldiniz dedi. İçeri buyur ettiler. Küçük bir odaydı. Odanın yarısını kaplayan bir sedir yapılmıştı. Tahta bir se-dirdi. Üzerinde iki kişilik bir yatak serilmiş, kırmızı mavi kareli bir kumaştan örtü ile örtülmüştü. Odaya açılan, önü perdeli bir boşluk vardı. Banyo ve mutfak olarak kullanıyorlardı. Kenarda 200 kadar İngilizce kitap görülmüyordu. Doğu, Batı klâsiklerinden ibaretti. Yerde ise Antep işi bir kilim serilmişti. Köşede duran küçücük masanın başında Ayten hanım oturdu, gergef işlemeğe koyuldu. Üzerinde bir şalvar,

Barış gönüllülerin «sıcak ev»i işte bu...

başında örtü vardı. Nejdete Bey durmadan piposunu tütürüyordu. Kenarda yığılı duran şarap şişelerini göstererek durmadan içtik diyordu. O gün Ankaradan kendilerini teftiş edecek olan bir Amerikalı müfettişin gelişini bekliyorlardı.

Sağa sola bakındım. Aman dedim Ayten Hanım, ne kötü köy... Burada insan yaşar mı hiç? E dediler ne yapacan? Yaşamaz ama yaşıyoruz mecburi. Çok pis köy değil mi dedim. Çok çok dediler ikisi birden. Sonradan çevirdiler sözü. Biz çok memnunuz, çok iyi çok güzel köy. Soruyu ortaya attım.

— Buraya gelmeden önce Türk köyünü, Türk köylüsünü nasıl düşünüyordunuz?

— Çok daha fena dedi.

— Peki dedim, buraya gelmeden önce size Türk köylüsü ile ilgili bilgi verdiler mi?

— Bize kurs gösterdiler, Türkçe öğrettiler Amerikada. Sonra Türkçe isimler verdiler. Gideceğimiz köylerin resimlerini gösterdiler. Sonra evlerinde halı, buz dolabı, televizyon yoktur dediler. Geleneklerine çok bağlı olduklarını söylediler. İmamların çok tutulduğunu, dine önem verdiğini belirttiler. Bizler bu bilgilerle buraya geldik.

— Geldikten sonra Türk köylüsünü nasıl buldunuz?

— Çalışkan, parayı çok seviyorlar. Ama iyidirler. İkrâm çok yapıyorlar. Bizde böyle yok. Sonra çok ekmeğe yapıyorlar. Düşündüm ki, Amerikanın buğdayı hep buraya gidiyor. Biz ekmeğe yemeyiz. Ayten hanımla ben ayda bir ekmeğe yapıyoruz.

— Peki Türk köylüsü ile Amerikan köylüsü arasında benzer ya da ayrılıklar var mıdır, varsa nelerdir?

— Amerikada köylü yok ki...

— Burada kaldığımız iki yıllık zaman içinde neler yapmak istediniz, yapmak istediklerinizi yapabildiniz mi?

— Heybe sattık, sıcak evi yaptık, resimler çektik.

— Ne yapacaksınız resimleri?

— Bağlı olduğumuz teşkilât bu resimlerden bir albüm yapacak ve saklayacak.

— Bağlı olduğunuz teşkilâta gidince rapor verecek misiniz?

— Elbette. Buraları ile ilgili rapor vereceğiz.

— Yaptığınız işin Türk - Amerikan dostluğuna etkisi nedir?

— Dostluğu komünizme karşı geliştiriyor.

Bu sefer daldan dala konarak konuşmaya başladık.

— Dünya nasıl dedim. Şu namussuz komünistler de, Vietnamda tükenmedi...

— Johnson Johanson... Onların hakkından gelecek, dedi.

— Johnson, nasıl dedim.

— Kennedy'den iyi dedi.

Ama dünya Kennedy'yi seviyor deyince ben, sözü değiştirdi. İyidir dedi, Kennedy de iyidir.

— Önümüzdeki seçimde kime rey vereceksin?

— Goldwater'e.

— Neden Johnson'a değil de Goldwater'e?

— Çünkü tam Amerikalı da ondan.

— Dinî ibadetlerinizi burada nasıl yapıyorsunuz?

— Neden?

— Kilise yok da ondan sordum.

— Yapıyoruz işte. Ben Müslümanla-

rın ibadetlerine gidiyorum. Onlar da bizim ibadetleri yapıyorlar. Noelde evde toplandık, Noel ağacı diktik. Ev sahibi de vardı. Birlikte kutladık noeli. Hediyeler dağıttık çocuklara.

— İyi ama hindi boğazlama işini nasıl yaptınız. Şöyle kursağında şişlerken ya da ağzına bıçak sokup burarak öldürdüğünüz hindinin resimlerinden varsa bana hatıra verir misiniz?

Barış gönüllüleri mi, savaş gönüllüleri mi?

Osman K. Akol

Tarım Bakanlığında Köy İşleri Bakanlığında kadar tüm devlet örgütleri, ilk okullardan üniversiteye kadar tüm öğretim kuruluşları, derneklerinden sendikalara kadar tüm sosyal kurumlar, tarımdan sanayiye, sigortacılıktan bankacılığa, her iş dalından çiraklıktan ustalığa kadar tüm ekonomik çalışmalar Amerikalı sözüm ona uzmanların eline verilmiş, dış işleri üzerinde Amerikan uyduluğu gerçekleşmiş bir ülke olmuştuz.

Bu yetmezmiş. Türkiyemizin temeli olan köylerimize de el atılmış düşünülüyor. Bu yolu açan Barış Ordusu Gönüllüleri bugün memleketin dört bucağındaki köylerde ve kentlerde cirit atıyor. Ellerini kollarını sallaya sallaya, Türk aydınlarının gözlerinin içine baka baka doluyor ve Türk insanlarını kendi amaçlarına kazanmaya uğraşıyorlar. Fotoğraf makineleri, sinema makineleri, teypler Türk köylüsünün içini dışını saptıyor ve arşivler doluyor bu belgelerle.

Buna kimse karşı çıkmadı iki yıldır. Bu korkunç gidişe, eğer yanılmıyorsam, ilk karşı koyan M. Başaran'dır. Lüleburgaz'a 17 kilometre çeken 1200 nüfuslu köyünde dokuz aydır Douglas K. Shifflet adında, «uzun boylu, mavi gözlü, çocuk yüzü bir delikanlı» çalışıyor. Üniversite öğrencisiymiş. Psikoloji okuyormuş. «Eşi Karen de üniversite öğrencisi. O sosyoloji okuyor.»

Başaran bu Barış Gönüllüleri hakkında: «Dokuz aydır köyümüzde idi. Ne yaptığını bilen yoktu. Bir ara gençlere İngilizce öğretmeye niyetlenmiş. İstekli çıkmadığından vazgeçmiş. Sonra gezici kurs öğretmeni Yaşar, gübreden butan gazı işine merak sarınca, teşkilâtından plân, bilgi getirmişti. Toprakta briket yapmayı deniyor şimdiki de» diye yazıyor.

Bir soruya karşı: «İnceleme? Ben inceleme yok. Toplum kalkınma konuşmak. Kahvede görüşüyoruz» diye cevap veren Amerikalı, tartışmayı «Siz çok soruyor. Ben anlamıyorum» diye kapatmak zorunda kalıyor.

M. Başaran'ın bu çok güzel yazısı (1), Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in dikkatini çekmiş olacak ki, Barış Ordusu gönüllüleri hakkında Cumhuriyette bir makale yayınıyor (2). «Sahip çıkmadığımız, koruyamadığımız, el atamadığımız yoksul çocuklarımıza ve köylerimize... kucak açan gönüllüler rahatlıkla akmaktadırlar. Bir yandan Doğu illerinde görev almak istemediğini bildiren yüksek öğrenim yapmış 613 öğretmen, öte yanda hiç kimsenin gö-

— Yok yok, onları Amerikaya gönderdik. Sonra Kur'anda da yeri yok. Kesmek lâzım, Kur'ana göre kan akacak.

— Sizinle tekrar görüşebilir miyiz?

— Elbette. Biz 28 Haziranda gidiyoruz. İstasyona gelerseniz görüşürüz.

— Hatıra birer de resim çektirebilir miyiz?

— Tabii.

Resimleri çektirdik. Daha doğrusu ben çektim. Sonra makinenin ayarını yaptım. Onlarla birlikte bir köylüye tarifler resimlerimi çektirdim. Kendilerinden 28 Haziran 1966 günü buluşmak üzere ayrıldım.

BARİŞ GÖNÜLLÜLERİNİN AYRILIŞI

28 Haziran 1966 günü İzmirden gelen motorlu saat 11,30 da Balıkesir garında durdu. Tiren Barış Gönüllüleri ile doluydu. Hepsi de Ankaraya gidiyordu. Ayten Hanımın iki gözü iki çeşme, Nejdete bey ise hüznü görünüyordu. Ev sahipleri başta olmak üzere köylülerin ağlayışları doğrusu görülmeğe değerdi. Bu köylüler ki, Balıkesir'e 70 kilometre uzaktaki köylerinden kalkıp iki Amerikalıyı uğurlamaya gelmişlerdi. Barış gönüllüleri istediklerini elde etmenin mutluluğu içinde Ankaraya ve oradan Amerikaya yol alırken bizim temiz ama saf köylülerimiz dönen büyük oyunların farkına varmadan giden mutlu kişilere el sallıyorlardı. Üstelik köyün baka kalına 80 lira borçlu ayrılan Nejdete Bey ile Ayten Hanımın yüzde yüz temiz, saf, dünyada eşleri bulunmaz iyi insanlar olduklarına yürekten inanarak...

rev almak istemediği bölgelerde İngilizce öğretmenliği yapmak için baş vuran Barış Gönüllüleri» yolu yakınmakla ve «İşte Türkiyenin dramı buradadır» demekle beraber, Sayın Tütengil, Barış Gönüllülerini beğenir görünüyor.

Ancak, «Bu çalışmalar, meskenet içindeki az gelişmiş ülkeler yöneticilerini ve aydınlarını uyarak silkinip uyanmalarına» nasıl yarayacaktır? Bu, barış değil, fakat savaş gönüllülerinin bizi «uyanış döneminin eşğine» getirmesi ne zaman mümkün olacaktır? Bunu açıklamıyor ve yöneticilerimizin ateşin bacasını sarmasını beklemelerini olagan buluyor.

İki genç üniversiteli, içinde yaşadıkları bu Barış Gönüllüleri işini şöyle niteliyorlar: «Bir buçuk ay Amerikalıların tutumları, yaptıkları işler, köylü, devlet daireleri ve Amerikalıların birbirlerine karşı olan davranışlarını yakından inceledik. Bu izlemler sonunda bizde hasıl olan kanaat şu ki: Bu teşkilâtın gayesi, Barış Gönüllüleri, köy kalkınması v.s. gibi etkiler altında köylere kadar sokulmak, sempati toplamak, idarî makamların alt kademeleleri hakkında bilgi sahibi olmak ve bunları tesbit etmektir.

(...) Bu suretle köyün sosyal yapısını incelemişler ve hazırladıkları raporları Barış Gönüllüleri teşkilâtına vermişlerdir. (...) Köylerimize kadar sokulan Amerikalılar topladıkları malûmatı ileride yine kendi menfaatleri için ve bizim aleyhimize kullanacaklardır. (...) Vaziyet korkunçtur. (3).

Bir aydın Türk doktoru da bu tartışmaya katılmıştır. Doktor, «Sayın Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in Barış Gönüllüleri çıkmazı adlı makalesi, başlık cazip olmakla beraber, yazının tümü Barış Gönüllülerine ve dolayısıyla Amerikaya övgü» niteliğindedir, diyor. Doktorun hükmü şudur: «Barış Gönüllüleri altın kap içinde sunulan zehir den farkıdır». (4)

BİZİM GÖRDÜKLERİMİZ

Bizim de bu tartışmaya katacağımız iki üç gözlemimiz var. Pınarhisarın Yancıklar köyünde, cin gibi bir adam olan Ramazan Soyak'ın bize Endi ve Moni diye anlattığı, kız erkek iki genç Amerikalı, bir yıla yakın bir süredir çalışıyormuş. Dostum Emrullah Öztürk ile köye gittiğimizde yoklardı. Bekâr olan bu gençler, evlerinde kiracı kaldıkları aileleri İstanbula, oradan da Ankaraya gezmeye götürmüşler.

Köylüler genellikle bu gençlerin kendilerine ve köylerine hiç bir yararı olmadığını söylüyorlar. Yalnız köyün eski muh-

tarı Süleyman ayrı düşüncede. O diyor ki, «Muhtar becerikli bir adam olsa onlardan çok yararlanırdı köy. Köyümüze askeriye-den bir grayder getirerek bir yolumuzu açmak istedik. Pınarhisar Paşasına, Lüleburgaz paşasına mektup üstüne mektup yazdık. Heyet gitti ayaklarına. Gelen giden, grayder gönderen olmadı. Ama bu Endi bir mektup döşendi. Ertesi gün Paşa sivil olarak dayandı köyümüze. Yani adam sözünü geçiriyor». Ama iş gene de olmamış. Köylü, Barış Gönüllüsüne gösterilen bu olaganüstü ilgiyi yadırgamıyor.

Buna benzer bir olayı Ceylân köyünde dinledim. Anlatan şişman bir köylü idi.

«Geçenlerde sığır hayvanlarımız yanıkara hastalığına tutuldular. Dağ gibi öküzlerimiz devrili devriliveriyordu. toprağa. Bre aman, dedik veterinerine mektup üstüne mektup yazdık. Ricacı üstüne ricacı yolladık. Ne gelen var, ne sorulan. Ama Douglas bir mektup yazdı ki, Burgaz veterineri palas pandras geldi köyümüze.»

Bir devlet görevlisinin yabancının yazdığı mektup üzerine gelmesini Ceylân köyünde de yadırgamıyorlardı.

Ceylân köyünde bizi şaşırtan bir olay daha az ilginç değil. Genç bir adam olan Mehmet, onların en iyi ahbabı olmakla övünüyor. Onların evine gidirmiş, onları ve başka Amerikalıları kendi evinde misafir edermiş.

«— Bir gün, dedi Mehmet, Douglas'tan beni Amerikaya götürmesini istedim. Orada çok iş varmış, bol para kazanıyormuş. Bir kaç yıl kalıp zengin olmayı kuruyordum. Ama benim bu sözlerim hiç ilgilendirmedi onu. Nerede bizde iş? Seni götürmem olası değil, diye karşılık verdi.»

Köylerde çalışan Barış Gönüllüleri Köy İşleri Bakanlığına bağlı. Köy kalkınmasını gerçekleştirecekler güya. Bunların bir de İngilizce öğretmenliği yapanları ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olanları var. Bunlardan birini bana Lüleburgazda genç dostum Öğretmen Sami Arı gösterdi. Çok uzun boylu, gencecik, ipince bir bayan. Kathryn Riedmiller. Bir kelimecik Türkçe bilmiyormuş:

«— Bu bayan bizim lisemizin İngilizce öğretmenliğine, İstanbul Barış Gönüllüleri Müdürü David E. Berlew tarafından atanmış. Bizim Millî Eğitim Müdürlüğünün, belki de bakanlığın haberi yok bundan. İnanmazsan yarın git müdüre de emirleri gör.»

Ertesi günü ziyaret ettiğim lise müdürü Selâhatun Ünsal, bana dosyayı vermekte bir sakınca görmedi. Dosyadan anlaşılacağına göre, İstanbulda bir de Barış Gönüllüleri Türkiye Bölge Müfettişi var. Bölge Müfettişi Warren Pritchard, 12.8.1965 günlü yazısı ile ayrılan İngilizce öğretmenini Carolyn Wilson'un yerine bütünlüme sınavlarında Margaret Hamill'in bulunacağı emrini veriyor. Bayan Hamill de yazdığı 24.8.1965 günlü bir mektupla müdüre ancak 2.7 ve 13.9.1965 tarihlerinde gelebileceğini ve programların ona göre yapılmasını bildiriyor.

Lise müdürü, Margaret'in ayrıtmanlığını kabul etmemiş ve Kathryn'ın öğretmenliğine de Kırklareli Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderdiği 6.9.1965 gün ve 231.1-757 sayılı bir yazı ile ve ihtiyaç olmadığı gerekçesiyle karşı koymuştur. Hazin olan şudur ki, Bakanlık Orta Öğretim Genel Müdürlüğü yetkilileri olayla hiç de ilgilenmemişlerdir. Belki de Kathryn, lisenin 60 saatlik İngilizce derslerini otuz saat ders aralık kapatıp iki öğretmenin zararına, göreve başlatılmıştır.

Köylerde Amerikalılar... Türk köyünü kalkındıracağız... İlk Barış Gönüllüleri geldiği zaman, Millî Eğitim Bakanımız, onları Türk öğretmenine örnek bile gösteriyor! Peki ya Köy Enstitüleri? Köy Enstitülerini açın da Türk köylüsü kendi çocuklarıyla elele kendini kalkındırsın, divorsunuz. Eloğlu, kötü maksatları olmasa dahi, ne anlar Türk köyünden, Türk köylüsünün sorunlarından diye soruyorsunuz. Hayır, Köy Enstitüleri açılmaz. Ama Türk köyü, maksatları şüpheli zıppı yabancılara ardına kadar açılır... Herşeyin tersine döndüğü bir Türkiyede yaşıyoruz.

(1) M. Başaran - Sapı U.S.A.'lı kazma. Varlık 15.8.1965, sayı:652, S.7

(2) Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil - Barış Gönüllüleri Çıkmazı, Cumhuriyet 16.9.1965

(3) Erol Gürakar ve Ali Peker - Barış Gönüllüleri, Cumhuriyet 20.8.1965

(4) Dr. Erol Ural - Barış Gönüllüleri ve Gerçek. Cumhuriyet 28.9.1965

DEMOKRATİK DEVRİM: KİMLE BERABER, KİME KARŞI?

E. Tüfekçi

Bize ne için sosyalist teori gerek?

İçinde yaşadığımız toplumu doğru yorumlamak için, onu anlamak için.

Ama «Sosyalistler dünyayı yorumlamakla yetinemezler, onu değiştirmekle de görevlidirler.» Toplumunu değiştirebilmek için, toplumu emekçi Türk halkının çıkarına uygun biçimde değiştirebilmek için de bize teori, sosyalizmin bilimi gerek.

Türk toplumu hangi gelişme aşamasındadır? Bu aşamaya nereden, nasıl gelmiştir? Türk toplumunun önündeki devrimci adım hangisidir? Bu devrimci adım toplumdaki hangi güçlere dayanılarak, hangi güçlere karşı atılacaktır? İşte bu temel sorulara doğru karşılık bulabilmemiz için bize sosyalizmin bilimi gerek.

Her bilgi kolunun kendi terminolojisi var. Sosyalizmin de öyle. Bu terminolojiyi kullanmak zorundayız. Yanlış anlamalara meydan vermemek istemiyorsak, ne kadar özanca, ne kadar orijinal görünürse görünsün yeni terimler icad etmede çok dikkatli davranmamız gerek.

ÖNÜMÜZDEKİ ADIM DEMOKRATİK DEVİRİM!

Türk toplumunun hangi gelişme aşamasında bulunduğunu ve bu toplumun önündeki devrimci adımın hangisi olduğunu bilmek için, birbirine bağlı olan şu iki soruyu cevaplandırmamız yeter:

1. Türk ulusu kendi ulusal kaderini tâvinde tam olarak özgür müdür?

Yâni bugün Türkiye tam anlamıyla bağımsız bir ülke midir?

2. Türk ulusunun, birlik içinde bir tüm olarak acılıp gelişmesini engelleyen feodal kalıntıları tam olarak temizlenmiş, etkisiz hâle getirilmiş midir?

Her iki sorunun da karşılığı olumsuzdur. Türkiye bugün emperyalist sistem içindedir ve bu sistem yeraltı kaynaklarından dış ticarete, politikasından kültürüne kadar Türk toplumunu baskısı altında tutmaktadır. Türkiye'de feodal güçler ülkenin birçok geri kalmış bölgelerinde ekonomiyi hükmetmekle kalmamakta, ideolojisi ile feodalizm, Türk toplumsal hayatını her yönden etkileyebilmekte. Türk ulusunun gerçek birliğini engellemektedir.

Durum bu olduğuna göre besbelli ki Türk toplumunun önündeki devrimci görev, Türk millî bağımsızlığın gerçekleştirerek, feodalizmi tüm izleriyle ortadan kaldırarak, millî birlik içinde özgür Türk ulusunun engelsiz gelişme şartlarını sağlamaktan başka şey olamaz.

Buna kısaca Demokratik Devrim diyoruz. Çünkü millî bağımsızlığın gerçekleştirilmesi ve feodalizmin ortadan kaldırılması, demokratik devrimin iki ana görevidir. Demokratik devrim gelişme hâlinde Türk toplumunun önünde zorunlu bir aşamadır, ama yalnızca bir aşamadır. Bizi

sosyalist Türkiye'ye götüren geçilmesi zorunlu bir aşama.

**KİME KARŞI
DEVİRİM!...**

Demokratik devrim kime karşıdır?

Bu soruyu cevaplandırırken şu gerçeği gözden uzak tutmamamız gerekir: Bir toplumda her sınıf ya da zümrenin devrime karşı tutumunu tâyin eden şey, son tahlilde, o sınıf ya da zümrenin toplum ekonomisindeki yeridir. Bugünkü gibi tarihsel gelişmenin hızlı bir tempo-ya uyduğu bir ortamda her toplumsal sınıfın ergeç bilince lenerek toplumda kendine özgü yeri alması mukadderdir. Sömürme ne kadar ustaca gizlenirse gizlensin, sömürülen emekçi halk uzun süre aldatılamaz. Burada gelişmenin belli bir anında vatandaşların parti eğilimlerini göz önünde tutarak sonuçlara varmaya kalkarsak çok yanılırız. Tahlilimizi politik konjektörün geçici tezahürlerine dayandıramayız. Ekonomik çıkarlara dayanmayan politik eğilimler öğretici şeylerdir. Örneğin, devrimci bir kadro, komprador sermayesinin ve onunla kader birliğinde taşra mütegalibesinin ekonomik ve dolayısıyla politik etki alanını kısacak nitelikte reformlardan birkaçını gerçekleştirdiği ve emekçi halkın bu reformların kendi varlarına pratik sonuçlarını gözlerle gördüğü, devrimin nimetlerini tattığı gün Türk halkı kesin olarak devrimden yana bu tutumu benimseyecektir. O zaman, toplumcuların, şimdi çok kez halkın bir kulağından girip ötekenden çıkan sözleri somut bir anlam kazanacak ve hangi demagojiye başvurursa vursun hiçbir gerici akım Türk halkından yüz bulmayacaktır. Onun için, kim devrimden yanadır, kim değildir sorusunu cevaplandırırken, doğru yol meseleyi toplumsal sınıf açısından ele almaktır.

Evet demokratik devrim kime karşıdır?

Sınıf çıkarları, Türkiye'nin emperyalizm sistemi içinde bağımlı bir ülke durumunda kalmasını gerektirenlere karşı, kompradora karşı, feodal ağaya karşı. Emperyalizmin değişmez özelliği, girdiği geri kalmış ülkede en geri toplum biçiminin temsilcileriyle ittifak kurmasıdır. Türkiye'de en geri toplum biçimi feodal ağalık düzenidir. Bu sınıf Türk halkının ulus payesine erişmesine karşıdır. Bilinçli özgür vatandaşlar topluluğu anlamında Türk ulusunun gelişmesine karşıdır. Feodal ağa varlığının statükonun sürüp gitmesine bağlı bulunduğu, gerçekten demokratik bağımsız bir Türkiye'de yerinin olmadığını iyi bilir Emperyalizmle üstü örtülü ittifakın nedeni budur.

Ama emperyalizm bununla yetinmez. Kendisiyle daha sıkı bağları olan, tam olarak kendi emrinde bir veni sınıf yaratmayı da iş edinir. Metropolden üretilen sanayi ürününün, va doğrudan doğruya, va da montaj ve ambalaj sanayii aracılığıyla ithalçisi,

metropolün ihtiyacı olan işlenmemiş tarım ürünlerinin, maden cevherinin ihracatçı bağımlı ülkede yabancıların kurduğu işletmelerin işlerinin takipçisi bir komprador sınıfını da oluşturur. Kompradorun etki alanı yalnızca limanlar, büyük ticaret merkezleri değildir. Türkiye gibi geri kalmış bir ülkede komprador sermayesi tüm dış ve iç ticareti, kredi kaynaklarını giderek millî sanayii de baskısı altında tutabilmekte ve emperyalizmin öteki müttefiki feodal ağa ile birlikte ülkenin tüm ekonomisine hükmedebilmektedir.

Devrim, özgür vatandaşlar topluluğu olarak Türk ulusuna ekonomik kalkınma ve ulusal açılıp gelişme olanaklarını sağlayacak olan demokratik devrim işte bu Emperyalizm-Komprador-Ağa üçlü ittifakına karşıdır. Ve biz, sınıf olarak varlığı Türk milletinin karanlıkta, geri ve bağımlı bir durumda kalmasını gerektiren bu bir avuç sömürücü Türk ulusal topluluğunun dışında sayıyoruz.

TÜRKİYE'DE BURJUVAZİ ÖNDERLİĞİNDE DEVİRİM OLMAZ!...

Demokratik devrimi, (Burjuva demokratik devrim) ile eş anlamda kullandık. Burjuva sıfatı, bu devrimin geçmişte Batıda Burjuvazinin hegemonyası altında gerçekleşmiş olmasından gelmez. Batıda, burjuva demokratik devrimler çağında, henüz devrimci bir nitelik taşıyan burjuvazi, yâni millî sermayedar sınıfı, toplumdaki feodalizme karşı tüm devrimci güçlerin başına geçerek demokratik devrimi gerçekleştirmiş, ekonomik kalkınma ve ulusal gelişme olanaklarını yaratabilmiştir. Ama Onsekizinci, Ondokuzuncu yüzyıllar batısında bu böyle oldu diye, içinde yaşadığımız emperyalizm çağında Türkiye gibi geri kalmış bir Doğu ülkesinde tarihin tekrarlanmasını ummak, burjuvazi hegemonyasında bir demokratik devrim beklemek büyük gaflet olur. Çünkü emperyalizm çağında Doğunun ve Günaynın sömürülen ülkelerinde demokratik devrim önderlik edecek güçte, tutarlı devrimci bir çizgiyi sonuna kadar izleyebilecek bilinçte bir millî burjuvazi yoktur ve olmayacaktır. Bu özellikle Türkiye için doğrudur. Cumhuriyet Türkiye'sinde Devlet desteğiyle bir millî burjuvazi yaratma çabaları boşa çıkmıştır.

Yaratılan burjuvazinin en güçlü çevreleri kısa bir süre sonra kompradorlaşmıştır. Komprador sermayesi Türk ekonomisinin ana kaynaklarını hüküm altına almıştır. Ve çok partili hayata geçsinizden bu yana da büyük bir politik güç olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye'de millî burjuvazi niteliğini taşıyan sermaye çevrelerinin komprador karşısında boynu büküktür.

Elbetteki millî burjuvazi ile kompradoru aynı sepete koymak sosyalistçe bir tutum ol-

maz. Yurtta fabrika bacalarının tütmesinde yana olan sınıf çıkarı bu bacaların sönmesinde yana olanı bir tutamayız. Millî burjuvazinin devrimci potansiyeli hakkında hayallere kapılmadan söyleyebiliriz ki bu sınıf Türk ulusal topluluğu içinde sayılmamıştır ve Türk ulusal ekonomisinde bir süre için yeri olacaktır.

Millî burjuvazi çifte karakteri olan bir sınıftır. Bir yandan emperyalizm tarafından ezilmektedir. Bu bakımdan devrimden yana, yâni bağımsız demokratik bir Türkiye'den yana olması gerekir. Ama öte yandan varlığı kapitalist sömürme sisteminin devamına bağlı olduğu için sosyalizme karşıdır. Oysa çağımızda demokratik devrimi gerçekleştiren Türkiye gibi bir ülke yüzgeri edip yeniden emperyalizmin kucağına düşmeye razı değilse yarı yolda duramaz ve demokratik devrim aşamasından sonra sosyalizme geçme zorundadır. Onun için böyle celikilli bir duruma olan bir millî burjuvazinin, Türkiye'de ancak güçlü bir halk hareketi tarihsel gelişmeye damgasını vurduğu zaman, kompradoria uzlaşmaya sınıf çıkarının bilincine varması ve devrimci güçler arsında, bir süre için, yerini alması beklenebilir.

TÜRK TOPLUMUNDA DEVİRİMİ GÜÇLER!...

Peki Türk toplumunda hangi güçler sosyalizme giden yolun zorunlu bir aşaması olarak demokratik devrimden yanadır? Hangi güçler hiçbir art düşünce taşımadan gerçekten bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye'nin gerçekleşmesini öz-

lemler?

Ulusal topluluğumuz dışında sayılması gereken kompradorlar feodal ağa dışında Türk ulusunun tümü, Türk proletaryası, yâni modern sanayide, küçük sanayide zanaatçılıkta, ticaret alanlarında tarımda işçileri satarak yoksul bir geçim sağlayabilen üretim araçlarından ve topraktan yoksun şehir ve köy proletaryası, ve bir miktar üretim aracına ve toprağa sahip olmakla birlikte gene de sömürülen şehir ve köy küçük burjuvazisi, yâni bir avuç asalak dışında tüm emekçi Türk halkı.

Türk proletaryası ekonomideki durumu gereği en ileri toplum biçimine, sosyalizme bağlıdır. Bu sınıf örgütlenme ve disiplin ruhunu öteki sınıflardan daha kolay benimseyebilir. Sosyalizm herkesten önce onun öz toplumsal düşüncesidir. Bu bakımdan gerek demokratik devrim aşamasında gerekse onu izleyecek olan sosyalist devrimde Proletaryanın en devrimci sınıf olarak devrimci çizgiyi sonuna kadar izlemesi ve tarihsel gelişmeye damgasını vurması mukadderdir.

Öteki devrimci sınıf küçük burjuvazi üzerinde özellikle durmamız gerekiyor: Küçük burjuvazi, millî burjuvaziden ayrı olarak ele alınmalıdır. Millî burjuvazinin varlığının kapitalist sömürme düzeninin devamına bağlı olduğunu belirttik. Şehir ve köy küçük burjuvazisi, bir miktar üretim aracına ve toprağa sahip bulunmasına ve kimi durumlarda işgücü kiralamasına rağmen daha çok emeği ile yaşayan ve kapitalist düzende, ipuçları kompradorun elinde toptancı, tefeci gibi asalaklar tarafından sömürülen bir sınıftır. Orta köylü ve yoksul köylü ekonomisinin hâkim bulunduğu Türkiye gibi bir tarım ülkesinde, küçük burjuvazi sayıca da çok önemli bir sınıftır. Komprador kapitalizmi ile sınıf çıkarı asla bağdaşmayan küçük burjuvazi, bilinçlendiği ölçüde devrimden yanadır. Hem demokratik devrimden yana,

hem sosyalist devrimden yana.

ASKER - SİVİL AYDIN ZÜMRE!...

Türk toplumunda pek önemli bir yeri olan, çoğunluğu küçük burjuva kökten gelme asker - sivil bürokrat aydın zümrede (ki öğrenci gençliği ve meslek erbabının çoğunluğunu da bu zümreye katabiliriz.) küçük burjuvazi içinde ele alınmalıdır. Türk aydınlarının hemen hemen tümü azçok eğitim görmüşlerin büyük çoğunluğu bu zümre içindedir. Bir iktisadî sınıf olmadığına göre söz konusu asker sivil aydın zümreye önem vermek ve özellikle üzerinde durmak sosyalist teori bakımından doğru mudur? Bu zümreyi küçük burjuvazi içinde saydığımızı göre küçük burjuvazinin devrim karşıtı tutumu ve devrimci potansiyeli hakkında genel olarak söylediklerimiz bu zümreye de uyacağına göre asker - sivil aydın zümreyi özel bir tüm olarak ele almanın gereği var mıdır?

Bize bu zümrenin durumu özel olarak ele alınmalıdır ve bunun sosyalist teoriye aykırı bir yanı yoktur. Marx «Louis Bonaparte'nin XVIII. Brümmer'i» adlı eserinde Ondokuzuncu yüzyıl ortaları Fransa'sında Devlet memuru zümresinin ellibin kişilik kocaman bir kitle teşkil ettiğine ve bu zümrenin üzerinde önemle ve özellikle durulması gerektiğine işaret eder. Bugün Türkiye'de asker sivil memurlar yarım milyona yakındır. Marx'ın önemle üzerinde durduğu sayının hemen hemen on misli.

Asker sivil aydın zümre Türkiye'de orduda olsun Devlet mekanizmasında olsun kilit noktalarını elinde tutmaktadır. Bu zümre tanzimattan bu yana Türkiye'nin yönetimini çok kez tekelinde tutmuş, hiç değilse bu yönünde önemli rol oynamıştır. Yüz yıldan uzun bir süredir Türk tarihindeki gelişmeler bu zümrenin damgasını taşıyor. Pek yakın bir geçmişe kadar Türk toplumunda son söz bu zümrenindi. Ağa, eşraf, iş adamı toplumunda ikincil durumdaydı. Özellikle İkinci Dünya Savaşından beri bu güçler dengesiz bozulmuştur. Biti kanlanan ve büyük bir iktisadî güç hâline gelen komprador niteliğindeki ticaret burjuvazisi, taşra eşrafı ile, feodal ağalarla ittifak hâlinde sadece Türk ekonomisi üzerinde hâkimiyetini kurmakla yetinmemiş 1945 den bu yana büyük bir politik güç olarak da ortaya çıkmıştır. Gerçek şudur ki emperyalist sistem içinde kalan ve gerekli köklü demokratik reformları gerçekleştirmemekle direnen Türkiye gibi bir ülkede uygulanan burjuva parlamantarizmi komprador - feodal ağa ittifakının gücünü arttırmaktan öteye bir sonuç vermemiştir. Ve alt yapıyı değiştirecek nitelikte dönüşümler yapılmadıkça bu böyle sürüp gideceğe benzetilmektedir.

ASKER - SİVİL AYDINLA KOMPRADOR - AĞA ARASINDA UZLAŞMA OLAMAZ!...

Asker - Sivil aydın zümre ile komprador - feodal ağa ittifakı arasında bir uzlaşma olabilir mi? Böyle bir uzlaşmayı mümkün kılacak maddî temel Türkiye'de yoktur. Türkiye'de nimetler sayılıdır. Ve söz konusu köklü reformlar gerçekleştirilmedikçe sayılı kalacaktır. Oysa ekonomiyi hükmeden sınıflar doğaları gereği statükodurlar, her türlü değişikliğe karşıdır. Reform yapmak onlar için bindikleri dalı kesmek anlamını taşır. Bu duruma göre ürettiği önemli ölçüde arttıracak alt yapı değişikliklerini bu hâkim sınıflardan bekle-

mek yersizdir. Bunlar hâkimiyetlerini sürdürdükçe değişiklik yapılmıyacaktır, üretim artırmıyacaktır ve nimetler sayılı kalacaktır. Bu sayılı nimetler her iki tarafı da sevindirecek biçimde üleştirilemez. Bugün Türkiye'de keşkeğidi ticarati yapan, ilk tahsilden yoksun Kayserili Hasan efendinin, ya da Balatlı Moiz efendinin, büyük vurgunlara kıyasla mütevazı sayılması gereken ticaretinden sağladığı gelir bir generalin, bir profesörün gelirinin birkaç mislidir. Bugün Türkiye'de bir Genelkurmay Başkanı Orgeneral göğsünü gere gere bir buçuk odada oturduğunu söyler ve bunu kimse yadırgamaz, giderek bunu yoksul Türk halkı, Millî bir Ordu olan Türk Ordusunun en yüksek kademesinde bulunmanın bir vecibesi sayar. Türk kamu oyunca asil yadırganan şey yabancı telkinleriyle, yoksulluk denizi içinde refah adacıkları yaratma ve bu yoldan Orduyla Türk halkı arasında uçurum açma yolunda çabalarıdır.

POLİTİK BİLİNCİ ETKİLEYEN BİR GELENEK!...

Bu konunun hiç de küçümsenmemesi gereken bir de manevî yanı var: Yüzyıldan uzun bir süredir Türkiye'nin kaderine hükmetmiş olan asker - sivil bürokrat zümre bir geçmişin, bir geleneğin temsilcisidir.

Bu geçmişte örneğin bir Çanakkale var, bir Kurtuluş Savaşı var.

Çanakkaleyi kısaca ele alalım: Çanakkalede olan sudur: Bir karış Türk toprağını, Türkler, tarihin en büyük, en kanlı savaşlarından birinde, İngiltere ile Fransa gibi dünyanın en güçlü emperyalist devletlerinin kara, deniz ve hava kuvvetlerine karşı savundular ve düşmanı yendiler. Burada yarım milyon insan öldü, yarısı onlardan yarısı bizden. Napoleon «Kötü asker yoktur, kötü subay vardır.» der. Bu doğru söz savaşta tâyin edici unsurun subay olduğunu ifade etmektedir. Çanakkalede de her savaşta olduğu gibi tâyin edici unsur muvazzaf, yedek Türk Subayı idi. Hiç şüphe yok ki Birinci Dünya Savaşı, genel niteliği emperyalist olan bir savaştı. Ama o çağın Türkiye'sinde emperyalist savaşa karşı bir tutumu benimseyecek bilinçte bir kitle hareketi yoktu. Mustafa Kemal gibi gerçekleri görebilen asker, sivil aydınlar, daha çok olup bittiği kabullemek yolunu yeğ saydılar. Anafatallardaki Türk, durumunu Dumlupınardaki Türkün durumundan pek farklı görmüyordu. Onun için mesle basitti. Yabancı vatan toprağına saldırıyordu. Türk toprağına savunmak gerektili.

İstiklâl Savaşımızı ele alalım: Dünya tarihinde ilk defa olarak emperyalizmin boyunduruğı altına düşmüş bir Do-

ğu ulusu, bağımsızlığı uğruna savaşa girişiyor ve emperyalizmi yenerek Millî Kurtuluş Savaşları çıkırını açıyor. İstiklâl Savaşında da, güm-rük muhafaza memurunun oğlu Kemal Paşadan telgrafçı Hamdi efendiye kadar yönetim asker sivil aydın zümrededir.

İşte söz konusu zümre böyle bir geleneğin mirasçısıdır. ve bu miras elbetteki zümrenin politik bilinci üzerinde etkili olmaktadır. Onun için bu zümre ile komprador - feodal ağa ittifakı arasında uzun süreli bir uzlaşma yalnızca maddi değil, manevî bakımdan da, gelenek ve tarih bakımından da imkânsız görünmektedir. Çünkü emperyalizmin Türkiye'de iç desteklerinin yardımıyla tam hâkimiyetini kurması demek, Türk Ordusunun, bütün marifeti yerli yabancı sömürücüler emrinde kendi halkını ezme olan, tarihinde hiçbir zaman yabancı bir düşmana karşı savaşmamış Güney Amerika peyklerindeki ordular durumuna düşmesi, ve Türk mülki mekanizmasının da gene bu tip bağımlı ülkelerinkine ben zemesi demektir. Türkiye'de asker - sivil aydın zümre tüm tarihini inkâr etmeden böyle bir durumu kabullenemez. Hangi yönden bakarsak bakalım bu zümre ile komprador - ağa arasındaki derin sınıf çelişkisi ayan beyan ortadadır.

CELİŞKİNİN İDEOLOJİK TEZAHÜRÜ!...

Bu çelişkinin ideolojik alanında tezahürüne değinmeden geçmiyelim: Asker - sivil aydın zümrenin ideolojisinin, günümüzün şartlarına uydurulmuş bir Kemalizm olduğu söylenebilir. Kemalizmin milliyetçi, anti-emperyalist ilkelere Türkiye'de sosyal adaletin gerçekleştirilmesiyle sıkı sıkı bağlı olduğu ve köklü alt yapı dönüşümlerinin gerçekleştirilmesinin bugünün Kemalist politikasının gereği bulunduğu bilinci bu aydın çevrelerinde yaygındır. Denebilir ki asker - sivil aydın zümre, gerek kök bakımından gerek genel durum bakımından içinde sayılması gerektiği Türk küçük burjuvazisinin en bilinçli kolunu, bu sınıfın öncü müfrezesini teşkil etmektedir. Son yıllarda sosyalist akım bu zümrenin geniş çevrelerini etkilemektedir. Ve Türk sosyalistleri ne sektarizme, ne de oportünizme sapmadan gerçekten sosyalist bir politik çizgiyi izleyebildikleri ölçüde, yani gerçek sosyalistler olabildikleri ölçüde, demokratik devrim aşamasında pek önemli bir rol oynaması mukadder olan bu zümrenin önemini doğru değerlendirmek zorundadırlar. İçinde bulunduğumuz aşamada tarihsel inisiyatifte sahip bulunan asker - sivil aydın zümre kesin olarak demokratik devrimden yanadır. Sosyalist devrime karşı olması için de sınıf açısından bir neden yoktur.

Buna karşılık komprador - feodal ağa sınıflarının da bir dünya görüşleri, bir ideolojileri var. Bu ideoloji Türkiye'nin bağımsız bir ülke olarak yaşayamayacağı yalanına dayanır. Bu sınıflara göre, bağımlılık mukadder olduğuna göre, her yerde gericilerin, sömürücülerin desteği olan Amerikan emperyalizminin vesayeti bir nimettir. Bunlar tarihin ölüme mahkûm ettiği tür - asalak sınıflar gibi burunlarından ötesini görme yeteneğinden yoksundurlar. Felsefeleri «Ben dümenime bakırım.» felsefesidir. Tüm ulusal değerleri inkâr ederler. Bir yandan Türk ulusunu bölen seriatçılığı kendilerine destek edinirken, öte yandan Batı kozmopolitizminin yayıcılarıdır. Bunlar Türk ulusuna insanca, başı dik bir hayat sağlama yolunda her türlü dönüşüme karşı oldukları için gerçek Türk milliyetçiliğine de karşıdır. Sözcülerinin çok kullandığı vatan, millet, demokrasi sözcükleri bunların ağzında birer yalandır. Ana şiarları «Kahrolsun komünizm»dir. Demokratik devrim aşamasında bir ülkede komünist hattâ sos-

de bir tercih varsa. Son yılların politik gelişmeleri Amerika'nın tercihinin kimden yana olduğunu hiçbir kuşkuya meydan bırakmıyacak biçimde göstermiştir.

Ama burada Türk sosyalistlerinin tercihi pasif bir tercih değildir. Sosyalistlere görev yükleyen, eyleme çağırarak bir tercihtir. Söz konusu olan devrime karşı güçleri iyi tanıma ve bunları tecrit etme için gerekeni yaparken devrimden yana güçleri de iyi tanıma ve bunlar arasında güç birliğini sağlamaktır. Devrimci güçler arasında güç birliği devrimin başarı şartıdır. Emperyalizm bu güç birliğini baltalamak için elinden geleni yapacaktır. Türk sosyalistlerinin tüm çabaları bu devrimci güç birliğini kurma yolunda olmalıdır. Sosyalistler bunda başarılı oldukları ölçüde, Türkiye'de sosyalizm davasına hizmet etmiş olacaklardır. Toplumun öndeki devrimci adının niteliğini ve bu adımı atmaya eğilimli güçlerin özelliklerini hesaba katmayan genel sosyalizm edebiyatı, ilk bakışta pek devrimci görünse bile, aslında sektör beyanlarıdır ve son tahlilde sosyalizm davasını geriletir.

SEKTARİZME VE OPÖRTÜNİZME KARŞI DURMAK BİR GÖREVDİR!...

Elbetteki demokratik devrim ancak bir tarihsel aşamadır ve yarı yoldan dönülüp yeniden emperyalizmin kucağına düşülmeyecekse, bunu sosyalist aşama izleyecektir ve elbetteki Türkiye'de sosyalizm kurulmadan Türk milleti gerçek mutluluğu tatmayacaktır. Elbetteki şehir ve köy emekçilerinin, özellikle Türk proletaryasının devrim ana muharrik gücü olması mukadderdir. Ve elbetteki emekçilerin örgütlenmesi ve bilinçlendirilmesi Türk sosyalistlerinin her zamanki ana görevleridir.

Ama demokratik devrim aşamasında, bu devrimden yana olan güçleri karşımıza alırsak, devrime karşı olan sınıfları tecrit etmede kusur edersek, en bilinçli devrimci olarak, sosyalist olarak devrimci güç birliğini kurma işinde öncü rol oynama yolunda çaba göstermezsek, sosyalizmin

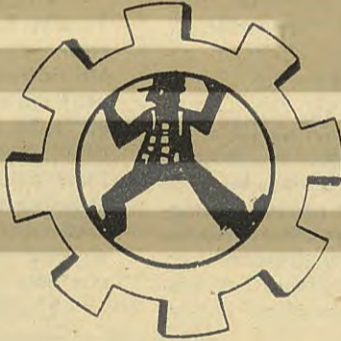
iyi şey, kapitalizmin kötü şey olduğu anlamındaki sözlerimiz, boş sol gevezelikten öteye bir değer taşımaz.

Öte yandan Türk toplumundaki kurumları da doğru değerlendirmek, bunların sağladığı olanaklardan son katresine kadar yararlanmak için gerekeni yaparken, bu konuda hayâllere kapılmamak, emekçi halkı yanıltmamak zorundayız. Günlük politika endişeleriyle ileri sürülen, sosyalist teoriye ve Türkiye'nin gerçeklerine aykırı görüş ve şiarları olaylar en kısa zaman içinde yalanlayacaktır ve yalanlamaktadır. Yanlış tutumu doğrultmak dururken bunda direnmek, in sanı Batılı revizyonistler tarafından tahrif edilmiş metinlerden medet umma durumuna kadar düşürür. Kautskiciliğin, Bernstein'ciliğin Batıda bir ekonomik temeli vardır ama Türkiye gibi emperyalizm sömürdüğü bir ülkede bir çeşit yerli Kautskiciliği savunan kimse, ayaklarını yerdan kesmiş olur.

Devrimci teoriyi sulandırma çabalarının Türkiye'de sosyalizm davasına zararı vardır. Onun için, oportünizm diye nitelendirmemiz gereken bu gibi tutumlara karşı durmamız, bunları sosyalizmin bilimi ve Türkiye'nin gerçekleri açısından eleştirerek yanlışlıklarını ispat etmemiz bir görevdir. Nasıl ki madalyanın öteki yüzü olan sektarizme karşı durmamız da bir görevse.

Türk sosyalistleri, sosyalist teoriyi ve metodu benimsemiş olarak, ana ilkelere görüş birliği hâlinde, Türk toplumundaki güçleri ve kurumları, devrimci olanakları açısından doğru değerlendirerek en doğru devrimci görüş ve şiarları ileri sürebildikleri ölçüde tarihsel gelişme üzerinde etkili olacaklar ve önümüzdeki demokratik devrime damgalarını vuracaklardır.

Gelecek Sayıda
MUVAFFAK ŞEREF
Düşüncelerini açıklıyor

yalist düzenin kurulması söz konusu olamayacağına göre, asıl kahretmek istedikleri şey, anti - emperyalist ve anti - feodal savaşı amir bulunan gerçek Türk milliyetçiliğidir. İşte Türkiye'nin ekonomisine hükmeden, iktidara sahîp çıkan kimi siyasî partilerin yönetimini, kimilerinin önemli kilit noktalarını eline geçiren komprador - feodal ağa ittifakının ideolojisi, genel çizgileriyle böyle bir ideolojidir.

SOSYALİSTLERİ EYLEME ÇAĞIRAN BİR TERCİH!...

Burada Türk sosyalistleri için bir tercih var mıdır? Demokratik devrime karşı komprador - ağa ile demokratik devrimden yana bu aydın zümreyi aynı sepete mi atacağız, yoksa karşı - devrimciyi devrimciden ayırt mı edeceğiz? Aydın zümrenin, geçmişte sosyalist akım henüz gün işiğna çıkmamışken, tutarlı devrimci bir çizgiyi izleme konusunda kötü sicilini hatırdan çıkarmadan küçük burjuvazinin sınıf karakteri gereği duraksamalı zigzaglı bir yol izlemesinin mukadder olduğu bile söyleyelim ki, burada sosyalistler için bir tercih vardır. Nasıl ki burada Amerikan emperyalizmi için

SINIF AÇISINDAN AZ GELİŞMİŞLİK

Yazan :
Yves Lacoste
Çeviren
Sevil Avcıoğlu

YÖN
YAYINLARI

4 Lira

SOL

yayınları

Geçen ayın sessiz satış rekoru :

GÖRÜNMEYEN HÜKÜMET CIA

Amerikan İstihbarat Teşkilâtı CIA'nın kuruluşunu, içyüzünü ve Küba'da, Guetemala'da, Endonezya'da, Laos'ta, İran'da, Vietnam'da hükümet devrime oyunlarını anlatan kitap

5 Lira

SOL YAYINLARI

Sanayi Caddesi, Demir İş Hanı, 52

ANKARA

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI: 4

İNGİLİZ SİYASİ HAKİMLERİ VE İSYANCILAR KANYERAŞ'TA TOPLANIYOR..:

Yazı ve Fotoğraf

Muzaffer Erdost

YEDİ SUBAYIMIZ TUTUKLANIYOR

TEK MERMİM KALANA KADAR

10 Haziran 1925 sabahı, Seyit Abdullah'ın İran'dan ve henüz sınırı tespit edilmemiş olmakla birlikte İngiliz işgali altında bulunan Irak'tan topladığı isyancılarla (tahminen 1200 - 1700 kişi) Navşar (Şemdinli) bölüğünü, Gerdi Şapatan Bölüğünü ve Nehri'de bulunan tabur merkezini basıyorlar.

Durumun gerginleşmesi dolayısıyla bir gün önce Navşar Bölüğünü teftişe gelen Tabur Komutanı Binbaşı İsmail Hakkı Bey ile Tabur Doktoru Binbaşı Ali Rıza Bey sabahleyin erkenden Nehri'ye dönmek üzere yola çıkmışlardı. Pesen Deresinde bir su başında vol ikiye ayrılır. Orada Tabur komutanını ve tabur doktorunu âsiler çeviriyorlar.

Navşar Bölük Komutanı Üsteğmen Bekir Sıtkı Beye haber gönderiyorlar. Tabur komutanı tutuklandı. Navşar'ın altındaki deredeki değirmene getirildi diyorlar. Üsteğmen Bekir Sıtkı Bey, askeriyeye değirmene koşuyor, derenin içerisinde pusuya düşerek tutuklanıyor.

Gerdi Şapatan Bölük Komutanı Yüzbaşı Kemal Beyi, Gerdi aşiret Reisi Ahmet Bey, sabah kahvaltısı yapmaya çadıra davet ediyor. Çadırda kendisine Şeyh Abdullah'ın yazdığı mektubu veriyor. Yüzbaşı Kemal Bey, o zaman çadırın âsilerle çevrildiğini görüyor. «Görürsün» diyor Ahmet Bey. «Seni burada

cekler». Ahmet Bey, «Şimdi takım komutanına bir mektup yaz, teslim olsun» diyor.

10 Haziran 1925. Gerdi Şapatan takım komutanı Mülâzım-ı evvel (adını bulamadık) Kemal Yüzbaşı'ya cevap yazıyor: «Sizin teslim olduğunuzu ve tesir altında bu mektubu yazdığınızı öğrendim. Bu dakikadan itibaren bölüğün emri kumandası bana aittir. Tek mermim kalana kadar kendimi savunacağım.» Bölüğünü Zinabar'da müstahkem bir yere çekiyor.

Nehri'de tabur'dan sonra (taburun bölükleri dahil 100 - 120 mevcudu vardır) ikindiye doğru jandarma karakoluyla birlikte 30 kadar jandarmayı, Karakol Komutanı Yüzbaşı Dursun Beyi ve diğer memurları tutukluyorlar.

FİRINDA VURULMUŞTU, ELLERİ HAMURDU

Âsiler erlerin silâhlarını almışlar ve kendilerine bir daha asker olmayacaklarına dair yemin ettirmişler, beşer onar salmışlardı. Subayları ve memurları Nehri'nin altındaki düzlüğe toplamışlardı. Herkes yere çömelmişti. Kadınlar, çocuklar ağlaşarak Seyit Taha'nın türbesine doğru gidiyordu. Göçer reisi Osman Ağa ayağa kalktı, Seyit Abdullah'a dönerek «Bunların çoğu memur, mülkiye memuru.» dedi «kendilerinin bir suçu yoktur. Aileleri türbeye gidiyor, merhamet edin, bunları bırakın». Seyit Abdullah «Memurlar serbesttir, gitsinler» dedi. O zaman Binbaşı İsmail Hakkı Bey aya tutmaya mecburum, yoksa beni öldüre-

ğe kalktı. «Bu subayları da serbest bırakın» dedi. «Bunların bir suçu yok. Ben emir verdim, emrimden başka bir şey yapmadılar...» Seyit Abdullah subayların hiçbirini bırakmıyor.

«Biz dağa çıkmıştık» diyor. Nehri Aptullah, «Onlar (âsiler) çekilince Nehri'ye döndük. İki er ölmüştü. Birinin adı Ahmet'ti. Öbürü Maraşlı Hasan'dı. Hasan fırıncıydı. Fırında vurulmuştu. Elleri hamurluydu. Herkes korktu, toprağa gömmedi. Mustafa Çavuş vardı, o zaman sağdı, onunla biz toprağa teslim ettik.»

İNGİLİZLER SIK GELİRDİ REVANDİZ'A

Âsiler, subayları Gerdi Şapatan'a götürmüşler ve karargâhlarını da oraya kurmuşlardı. Seyit Abdullah âsilerin başındaydı, Seyit Taha'nın kuvvetlerinin başında Şeyh Abdulah vardı. Seyit Müslüh, Seyit Fehim, Göçer Reisi Mecit Han, Cihangir Ağa, Osman Ağa, Gerdi aşiret reisi Oğuz Bey, Ahmet Bey oradaydı.

«İngilizler dört beş yıl önce Seyit Taha'yı Revandiz'a kaymakam yapmışlardı» diyor Ahmet Bey (Kayran), «İki bin rubye maaş veriyorlardı Seyit Taha'ya. Erbil valisi bin rubye alırdı, fakat Seyit Taha iki bin rubye alırdı. Beş yüz rubye de misafir masrafı verirdi. İngilizler çok geliyordu Revandiz'a, Seyit Taha'nın yanına. General geliyordu. Hâkimler geliyordu. İngilizler 'siyasi hâkim' diyorodu bunlara. Seyit Taha'nın evi her gün dolu idi.»

İNGİLİZ YARDIMI VE

SUBAYLARIMIZIN ŞEHİD EDİLMESİ

SİZ TÜRKLERLE SAVAŞIN

Âsilerin karargâhında bulunan Gerdi Aşiret Reislerinden Ahmet (Kayran) Bey anlatmaya devam ediyor: «İsyandan bir hafta sonra idi. Seyit Taha ile iki İngiliz siyasi hâkimi Kanyeraş'a kadar geldiler. Üç gün Kanyeraş'ta kaldılar. Haber gönderdiler. Seyit Abdullah'ı, Şeyh Abdullah'ı, Seyit Müslüh'ü yanlarına çağdırdılar.

Kanyeraş'tan döndükten sonra Seyit Abdullah ileri gelenleri topladı. «İngilizler bize yardıma devam edecek» dedi, «Para ve erzak verecek, cephane verecek. Diyolar ki siz Türklerle savaşın. Buralar kendi topraklarımız, burada kalmanız için biz size yardım ederiz. Tutunamazsanız, korkmayın alın adamlarınızı, çocuklarınızı getirin, biz Irak'a yerleştiririz.»

Yardım mı? Geliyordu. Gerdi Şapatan'a geldikten bir iki gün sonra erzak gelmeye başladı. Atlarla geliyordu. Un, şeker, pirinç gelirdi. Giyecek gelmiyordu. Yalnız bir kere ayakkabı geldi. Para da veriyordu. Altın, gümüş rubye, kâğıt para; onluk, beşlik, yüzlük vardı. Cephane veriyordu. İngiliz mermisi, eski Türk piyade tüfeği mermisi veriyordu. Irak'da Osmanlılar zamanında çok kalmıştı bu mermilerden. Seyit Taha ile Seyit Abdullah arasında, Şeyh Abdullah gider, gelirdi. İki günde, üç günde Revandiz'a gidip geliyordu.»

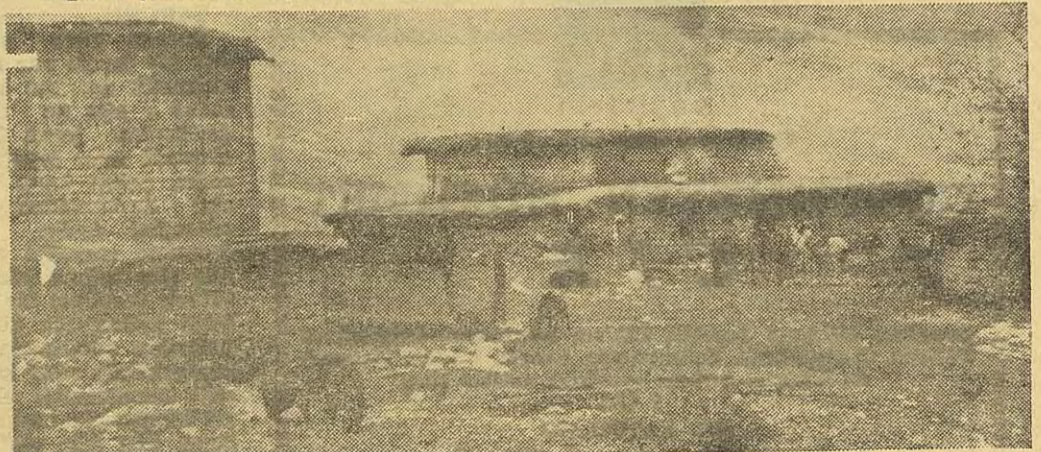
İsyancıların karargâhında bulunan tek görgü tanığımız Gerdi Aşiret Reislerinden Ahmet (Kayran) Bey.

İsyanda adı geçen yerleri gösterir Şemdinli Haritası.

Bugün köylülerin bir ziyaret yeri saydıkları yedi subayımızın Gerdi Şapatan'daki mezarları

İsyancıların karargâh kurdukları Gerdi Şapatan Şapatan Köyünün bugünkü hali... (Gerdi Şapatan)

MEŞUM KARAR

Seyit Abdullah Kanyeraş'tan döndükten sonra ileri gelenleri toplamış, konuşmuştu. «İngilizler bize yardım edecek, buraları zaptederiz, bırakmayız bir daha» demişti. Toplantının sonunda kararını bildirdi: «Yalnız subayları yarın öldüreceğiz..»

İleri gelen herkes, ağa, aşiret reisi bir subay öldürecek. Böylece suça ortaklaşa katılacaklardı. Ertesi sabah Şemdinli'ye götürüleceği diye subayları dışarı çıkardılar. Sizi Nehri'ye götürüleceği, dediler. Nehri'ye götürüp serbest bırakacağız.

Zevreyaşk köyüne doğru gidiyorlar. BU BEŞİĞİN HATIRI VAR

Kemal Yüzbaşı'nın ailesi Ahmet Beyin evindeydi. Kerküklü idi. İki günlüğüne izin almış ve aşıların nezaretinde Ahmet Beyin evine gitmişti. Karısının ve iki çocuğunun yanına. Her ağaya öldürülmek için bir subay verilince, Ahmet Beye «Kemal Yüzbaşı da senin» dediler.

Kemal Yüzbaşı bunu işitince odadan dışarı çıkmadı. Kürtlerde bir adet vardır. Bir adam, evin beşiğine yatarsa, o, evin evladı sayılır. Kemal Yüzbaşı, Ahmet Beyin annesi Dörtmir'in yanında beşiğe kapandı. Dörtmir gitti Ahmet Beye «Utanmaz» dedi «bu adamı nasıl vuracaksınız? Bizim töremize, insanlığımıza yakışır mı?»

Yüzbaşı Dörtmir kadın yalnız bırakmadı. Rubaruklu Kemo Ağa'yı da yanına çağırtdı. Dörtmir «Kemo» dedi, «bu zabiti benim oğlum vuracak. Bu beşiğin hatırı vardır. Bu gece Yüzbaşıyı çocuklarıyla buradan kaçıracağız..» Kemo Ağa, oğlu Sofi ile gece yola çıktı, yüzbaşıyı, ailesini ve iki çocuğunu, Bentür'e Behram Beyin evine getirdiler. Oradan Sürünüs'e, Sürünüs'ten Miçiş Karakoluna götürdüler. (1)

BABAM YEMİN EDERDİ Kİ

Seyit Müslüh ile, Navşar Bölük Komutanı Üsteğmen Bekir Sıtkı isyandan önce kan kardeşi olmuşlardı. İsyandan sonra, Seyit Müslüh, Bekir Sıtkı'ya sahip çıkıyor. Fakat yolda, Kepenek Köyünü geçtikten sonra, hile ile vuruyor Üsteğmen Bekir Sıtkı'yı. Binnaz'ı İran'a götürülecek ve sonra onunla evlenecektir (2).

«Asker gelince» diyor Mustafa Töre «Babam bir köylüyü ikna ediyor. Diyor ki, 'Sen cenazelerin verini göster, hükümet sana silâh verir, yardım eder'. Ormanın içinde taşların kovuklarına itelemişler, üzerlerini ot ile örtmüşler. Çıkardılar ordan Gerdi Şapatan'a getirdiler. Oraya gömdüler. Babam yemin ederdi ki «Zabitlerden biri hiç bozulmamıştı. Yüzü nurluydu ve insana hafif gülüyordu..»

TÜRKİYE'DE YAŞIYAMASINLAR BİRLİK OLMASINLAR

Bir kirmanç o günleri, üzgün delikanlılık hayalleri içinde anlatıyor: «Diyorduk ki, biz Müslümanız, İngilizler gâvurdur». Devam ediyor: «Müslümanları birbirine düşürmek istiyor bu İngilizler. Bizi birbirimize kurdıracaktı. Kirmançlar, hükümetin gözüne diken olsun batsın istiyordu. Biz böyle düşünüyorduk. Sesimizi çıkaramıyorduk, korkumuzdan bir şey söyleyemiyorduk, ama 'yazık yazık' diyorduk içimizden, 'yapmasalar bunu, gâvurun sözüne kanmasalar?' Sordukça açılıyor: «İngilizler Türk subaylarını öldürün diye zorladı. İstiyordu ki Türklerle Kürtlerin arası açılınsın. Bir daha Türkiye'ye dönmeyinler. Türkiye'de yaşayamamışlar, birlik olmasınlar..»

MUSUL'UN GİDİŞİ VE İNGİLİZ YARDIMININ KESİLMESİ

«Türkiye aleyhine ne vakit diplomatlar siyasî ve fena bir karar vermek isterlerse, daha evvel Hristiyanlar hakkında bir propaganda yaparlar. Bu artık moda olmuştur..»

Başvekil İsmet (İnönü) 1925 MUSTAFA KEMAL'İN YIRMİ JANDARMASI KALMIŞ

«Benim genç zamanımdı» diye devam ediyor İdris Bora. «Yüksekova'da gümrük muhafaza memuruydum. Nehri İsyanı tahkik heyetine üye seçilmiştim. Dairemizin karşısında genç bir kadın otururdu. Bekâr vaktimdi. Bende kadına bir iltifat uyanmıştı. İsyandan bir ay sonraydı. Dairenden çıktım. Evlerinin önünde bu kadın, bir başka kadımla Kürtçe konuşuyordu, «Yazık değil mi bu gençlere» diyordu. «Kürtler her yeri

almış. Mustafa Kemal'in yanında yirmi candarınası kalmış, o da dağa çıkmış..»

«Birkaç gün sonra iki uçak geldi, Yüksekova'ya indi. Uçakların inebilmesi için keşif yaptılar. Halk uçağı yeni görüyor. Herkes, çocuk, kadın, uçakların indiği yere geldi. Uçaklar havalandı, halk dağıldı. Gene o kadın yanımdaki kadına yolda anlatıyordu: Fransızlardan iki uçak ödünç almışlar. Onlar da geldi, gitti. (3)»

ŞEMDİNLİ'Yİ BOŞALTIYORLAR

«Üç dört gün sonra Yüksekova'ya 24 uçak birden geldi. 27. ve 28. alaylardan hazırlanmış bir tümen, 6. Seyyar Tabur, 5 aşiret hafif süvari alayı, bir topçu taburu Süleyman Sabri Paşa Komutasında Yüksekova'da toplanmıştı. Yüksekova'nın çevresi çadırla dolmuştu. Bütün ova askerle kayıyordu..»

1 Ağustos 1925 günü sabahı, asker üç koldan Şemdinli'ye yürüdü. Şemdinli'de isyana katılan bölgeler ise, daha subayları şehid ettikleri gün zorla boşaltılmıştı. Nehri'den başlayarak Gerdi mıntakasındaki bütün köyler, çoluk, çocuk, kadın ihtiyar zorla toplanmış. Irak'ın Siro köyüne (İngiliz işgal bölgesine) götürülmüştü. Navşar'dan başlavarak bütün Zerza mıntakası ise Serkem'e (İngiliz işgal bölgesine) taşındı.

SİZE YARDIM EDERİZ, EV YAPARIZ

«Asker Evliyan'dan görününce Seyit Abdullah'a haber verdiler» diyor Ahmet Kayran. «O da Evliyan ile Rüyan arasındaki gedikte, askeri karşıladı. Ama bir saat bile tutunamadı. Hemen adamlarını topladı. Irak'a kaçtı. Hepimiz Siro'ya geldik. Ailelerimiz Siro'da idi. Serkem'e 700 - 800 hane gitmişti. Siro'da ise bin haneden fazla vardık.

Bir İngiliz generali geldi o zaman yanıma. İki bin askeri vardı. Bir hafta bizim yanımda kaldılar. (Henüz sınır belli değil, kesinleşmemiş. İngilizler mütarekeden sonra geldikleri bu yerlerde. Türk içişlerine açıkça müdahale etmiş oluyordu.) General hepimizi, ileri gelen aşiret reislerini, muhtarları çağırtdı yanına. Dedi: «Siz yardım ederiz, yer veririz, ev yaparız, maaş veririz, her hususta destekleriz sizi. Merak etmeyin ki biz vatanımızı terkettik, şimdi ne yapacağız diye..»

Generale Van'lı biri tercümanlık ediyordu. Ya Ermeniydi, ya Nesturi. Kendisi bize «Ben Vanyılım» demişti. Kürtçe, Türkçe, İngilizce biliyordu. Bir de istihbarat zabiti vardı. Üzerinde nişanlar vardı. Geldirdi ifade alırdı. Ne yaptın, nasıl yaptın, nereye kadar gittin, nerelerde savaşın, kimleri öldürdün? Diye. Kaptan Hud idi adı. Biz «Kaptan Hud» diye çağırıyorduk kendisini..

Erzakı İngilizler gönderiyordu. Seyit Taha'ya teslim ediyordu. O da bize gönderiyordu. Buğday, un, şeker, çay, pirinç gelirdi..»

RAPOR HAZIR MAJESTELERİ

Nehri isyanından dört ay sonra inceleme kurulu (4) raporunu bitirmiş ve Cemiyet-i Akvam'a vermişti. (Eylül 1925). Nehri olaylarından ve Şemdinli'den zorla götürerek İngiliz işgal bölgesine zorla yığıldıkları halkın, hasta çocuğun, kadının, ihtiyarın çektiği bin acı ve elemenden. İngilizlerin nasıl ve ne şekilde yararlandıklarını bilmiyoruz. «Kaptan Hud» un isyancılardan tek tek topladığı ifadelerin özü ve amacı, bugünkü bilgilerimizin dışında kalıyor.

Uzun süren ve birbirine girift diplomatik olaylar, yeniden savaş tehdidi ortasında bırakılan Türkiye, Lozan'ın acısını Cemiyet-i Akvam'da çıkarmak isteyen uluslar, Cemiyet-i Akvam üyelerinin dizginlerini çeşitli menfaatler karşılığında elinde tutan İngiltere.

Cemiyet-i Akvam'ın, bir duruşmada (5) bulunmak üzere Musul bölgesine gönderdiği, Estonyalı General Laidoner, raporunda Türklerin Hristiyanlara kötü muamele ettiklerini belirtiyor. Başbakan İsmet İnönü 12 Aralık 1925'de Türkiye Büyük Millet Meclisinde şöyle diyecek: «Türkiye aleyhine ne vakit diplomatlar siyasî ve fena bir karar vermek isterlerse, daha evvel Hristiyanlar hakkında bir propaganda yaparlar. Bu artık moda olmuştur..»

... Ve dört gün sonra, General Laidoner'in raporu etkisinde Cemiyet-i Akvam, Musul'u Irak'a veriyor ve Irak'ın 25 yıl İngiliz mandasına verilmesini karara bağlıyordu (16 Aralık 1925).

Geçül Akbaş

(Ballı Zoması)

BU YAZIDAKİ TESPİT YERİMİZ, bir sınır köyü: Ballı Köyü, Şemdinli'ye yedi, sekiz saat. İran sınırına bir saat. Irak sınırına dört saat. Sekiz haneli bir köy. Köye yol yok. Sapa bir yerde. Yüksek dağların içinde. Üç kadınla konuştum. Biri yetmiş yaşında, bu yıl dul kalmış, ikincisi yirmibeş yaşında, evli. Üçüncüsü oniki yaşında, neredeyse gelin olacak..

FATMA AKBAŞ

70 yaşında. Türkçe bilmiyor. Şemdinli'ye gitmiş bir kere. Fakat o zaman Şemdinli'ye otomobil gelmiyormuş ki, görsün. Şimdi de ihtiyarımış. Şemdinli'ye nasıl gidecek?

1. «Sen iyi bilirsin, Mustafa Kemal Paşa ne yaptı?»

«Mustafa Kemal Paşa harp yaptı, kazandı.»

«İsmet Paşa'yı işittin mi?»

«İşitmemişim..»

2. Türkiye'de padişah yaşıyor mu?»

«Bilmiyorum, yaşıyor mu, yaşıyor mu?»

«Oyunu hiç kullandın mı?»

«Tabii kullandım..»

«Ne zaman?»

«Dört beş yıl oluyor..» (Anayasa oylamasında kullanmış).

«Oyunu kullanmakla ne yapmış oldun, niye kullandın?»

«Biz oy verdik, paşa için, paşa kazansın diye..»

«Paşa kim?»

«Paşa işte, kim olduğunu ne bileyim..»

«Paşayı seviyor musun?»

«Severim elbette. Biz Türküz. İslâm paşası, nasıl sevmiyelim..»

GEÇÜL AKBAŞ

Fatma Akbaş'ın gelini. Türkçe bilmiyor. 25 yaşında. Evli. Fakat çocuğu olmamış. Neden olma dığını da bilmiyor. Kocasının ilk karısı. Üstüne evlenmemiş daha.

SONRA ERZAK DA VERMEDİLER

Irak'ı götüren Ahmet Kayran anlatıma devam ediyordu: «Erzakı İngilizler gönderiyordu. Seyit Taha'ya teslim ediyordu. O da bize gönderiyordu. Şemdinli'den Siro'ya muhacir gelen bize. Buğday, un, şeker, çay, pirinç gelirdi. Kiş geldi bizi birer ikişer köylere dağıttılar. Ev yaparız demişlerdi yapmadılar. Tarla veririz demişlerdi, vermediler.

Bizi köylere dağıttıktan sonra erzak da vermediler. Yalnız Seyit Taha'ya bir kere onsekiz bin rubye verdi. Bize dağıtmaları için. Bazı evler on rubye aldı, bazı evler yüz rubye. Hatta iki yüz rubye alan evler de vardı. Ondan sonra da ne yardım gördük, ne bizi hatırlayıp soran. Seyit Abdullah'a, Seyit Müslüh'e yardım ederlerdi. Ama bizlerden kesmişti yardımı..»

Çünkü sayın okur, Musul meselesi o kiş (16 Aralık 1925'de) kesin şekline aldı.

Ve artık bir miktar İngiliz vatan-daşı sabah kahvaltısında bir yumurta fazla yiyordu. Fakat yüzlerce insan sürükledikleri isyanlarda ölmüş, öldürülmüş, yuflarından olmuş, aç kalmış, çocuklar babasını kalmış. Çocuklar çıplak kalmış. Çocuklar yağın karın üzerinde yalın ayak ağlıyordu. Ve bir miktar İngiliz vatandaşı sıcak yatağında uvanıyor, kolalı beyaz peçetesini açıyor, biçği

Sarımsın ve mavi gözlü. Güneşte yanmış yüzü. Güzel, yakışıklı. Önce fotoğrafını bile çektilerimiyordu. Ben bir minder üzerine oturdum. O, çadırın direğine yaslandı. Konuştuk.

1. «Ballı Köyüne ilkokul açıldı, gider miydin?»

«Elbette.»

«Türkçe öğrenmeyi ister miydin?»

«Evet..»

2. «Hiç otomobil gördün mü? Otomobil, kamyon, jip, ne olur-sa?»

«Yok hayır görmedim..»

«Ballı Köyünden başka hiçbir yere gitmedin mi?»

«Gitmedim. Ballı'dan başka hiç bir köye gitmedim..»

3. «Buzdolabı nedir, işittin mi hiç?»

«Hayır işitmedim..»

«Dikiş makinası gördün mü?»

«Hayır..»

«Dikişlerini ne ile dikiyorsun?»

«El ile, iğne ile..»

«Çamaşır makinası var, duydu mu hiç?»

«Hayır duymadım..»

«Çamaşır makinası elbiselerinizi kendiliğinden yıkıyor, temizliyor. Olsa kullanır mıydın?»

«Tabii. Niye kullanmıyayım?»

4. «Ruj işittin mi?»

«Hiçbir şey anlamıyor, bakıyor. «Dudakları kırmızı boyalı kadın gördün mü hiç?»

«Hayır görmedim..»

5. «Hangi yemekleri pişirmesini biliyorsun?»

«Pirinç, çorba, yumurta, dolma, fasulye, mercimek, bulgur..»

6. «Parayı tanıyor musun?»

«Hayır görmedim..»

«Hiç mi?»

«Hiç tanıyorum..»

7. «Şimdi hangi yıldayız, biliyor musun?»

«Hangi yılda mı? Bilmiyorum..»

«Peki bugün ayın kaçı?»

«Vallahi bilmiyorum..»

sağ eline, kızartılmış ekmeği sol eline alıyor.. Çocuklar ağıktan ölüyor, soğuktan ölüyor, ölüyor tabut bile görmeden gömülüyor..

1) İsyanda sağ kalan Kemal Yüzbaşıyı bütün aramalarımıza rağmen bulamadık. Ancak Kerkük'ü olduğunu öğrenebildik.

2) Binnaz İstanbul'dur. Seyit Müslüh'den bir çocuğu olmuştur. 1962 yılında İran'da ölmüştür.

3) Şeyh Sait isyanında, Mardin'e demiryolu ile asker sevki için, anlaşma gereğince Fransızlara sadece haber verecektik. Haber verdik. Fakat İngiltere «Şayet Suriye toprağından askerin geçmesine izin verilirse kendisinin de isyana müdahale edeceğini» Fransaya bildirmişti. Bu kahil kadının Fransanın Türkiye'yi desteklediğini ifade eden sözleri, dedikoduların hangi kaynaktan beslendiğini düşündürmeye değer.

4) İnceleme kurulu üyeleri şunlardı: Macaristan eski Başbakanı Kont Paul Teleki, İsveç'in Bükreş Büyükelçisi De Wirsén ve Belçika ordusu emekli albayı Paulis.

5) Generalin hangi duruşmaya katıldığını öğrenemedik. Fakat Musul İngiliz işgali altında olduğu için, adı geçen duruşmanın Türkiye'de olması ve Nesturi isyanı ile ilgili olması ihtimali kuvvetlidir.

Vietnam Kahramanlık Destanları: I

BÜYÜK HAVA SAVAŞI
UÇAKSIZ NASIL
KAZANILDI?Saygon G. Kurmayı için tehlike çanlarını
çalan olağanüstü bir askerî başarı

Bien-Hoa hava meydanı nareketlidir. Meydan, muhtemelen bütün Güney Vietnam'ın en iyi korunan strajik tesisi idi. Bu hücumu yöneten adamla konuştum. İsmi Huynh-Minh. Zayıf ve kavruk bir köylü. Saçları kirpi gibi. Müthiş bir gülüşü var. Yeryüzünün şimdiye kadarki en büyük «hava savaşını» kazanmakla övünebilir: 21 tane B-57 nükleer bombardıman uçağı ve 20 kadar öteki uçak helikopter, hiç bir kayba uğramaksızın, 15 dakika içinde yok edilmiştir! Önce hava üssünde B-57 lerin bulunduğunu bilip bilmediklerini sordum. Zira Amerikan basını, daha sonra B-57 lerin varlığının çok büyük bir sır olduğunu yazmıştı. Batılı gazetecilerin B-57 lerden zerrece haberi yoktu.

— Evet, denildi bana. Evet, B-57 lerin varlığını biliyorduk. Zira birliklerimizden biri 4 Ağustosta Phuoc-Ihanh bölgesinde bir B-57 düşürmüştü. Uçağın enkazına bizden önce ulaşmak için Amerikalılar imkânsız yaptılar. Sırlarının öğrenilmesini istemiyorlardı. Ama bızmkiler yine de Amerikalılardan önce uçağın enkazına ulaştılar. Bombardıman uçağının silâhlarını aldılar. Uçakta, Bien - Hoa'da dört B-57 bulunduğunu, yenilerinin gelmesinin beklendiğini belirten büyük bir tomar vesika da ele geçirdiler. Arkadaşlarımız uçağın enkazını yaktılar. Ertesi gün Tonkin körfezi olayı (ABD uçaklarının Kuzey Vietnam deniz kuvvetlerine saldırısı) vuku buldu. Ve hemen sonra 40 yeni B-57 geldi. İlk gelen dört uçaktan geri kalan üçüne gelince, bunlardan ikisi havada çarpıştı. Fakat bu iki B-57 Saygonun kontrolü altındaki topraklara düştüler...

Bu üç dev bombardıman uçağının kaybı hakkında Amerikan basınında en ufak haber çıkmadı.

Huynh-Minh'e başka bir soru sordum: Uçaklara gerçekten havan topu ile mi hücum edildi, yoksa on yıl önce Haiphong yakınlarındaki Cat-Bi'de 60 kadar Fransız uçağını Viet-Minh'in tahribine yol açan tekniğe uygun olarak

sabotörlerin patlayıcı maddeler kullanılması mı başarıldı?

— Havanlardan yararlandık. Fakat atışlarımız, son derece isabetli yapıldı. Mermilerimizin tam hedefini bulmasını istiyorduk. Sıhhatli atış açılarını bulmak için, düşmana çaktırmadan üsse sızma manevralarına girişmek gerekti. Saat 23.26 da bütün gruplar yerlerini almıştı ve hep birden aynı anda ateşe hazırız.

Bir kaç saniye içinde, her tarafta müthiş patlamalar oldu. Karanlıkta alevler yükselmeye başladı. Baş hedef B-57 lerdi. Topçular, atışlarının hedefe ulaştığını ve müthiş alevlerin ortalığı cehenneme çevirdiğini gördükçe bayram ediyorlardı. Bunlardan biri tam isabet kaydedince «Al, bu da karımın hediyesi» diye haykırmaya başladı. Karısı bir hava hücumunda öldürülmüştü. Üste uçaklar, taşıdıkları bombalarla birlikte infilâk etmekteydiler. Cehennemî bir gürültü vardı. Birkaç dakika sonra, askerlerin bulunduğu barakalara ateşe başladık. İlk salvoda, keşif kulesi yıkıldı. Kukla hükümetin askerleri, sığınaklara doğru koşuştular. Üste bir isyan çıktığını sanan Amerikalılar, bu yerli askerlere ateş açtılar. Onlar da mukabele ettiler. Sonradan öğrendik ki, 21 Amerikalıyı öldürmüş ya da yaralamışlar. Pilotlar ise, sağlam durumda kalmış uçaklara binerek havalanmayı denediler. Fakat tam kalkarken ilk Skyraider'i düşürdük. Uçak parçalandı ve pisti tıkadı.

Üssün savunmasında, Bien - Hoa'nın Kuzeyinde Tan-Uyen'e yerleştirilmiş bir 155'lik batarya vardı. Havanlarımız ateşe başladığı anda, birliklerimizden biri bataryaya saldırdı ve topları zararsız hale getirdi.

— Harekât bir çeyrek saatte bitirdi, diyordu Huynh-Minh. Hemen geri çekildik. Bu dikenli bir ışı. Fakat hiç bir mukavemetle karşılaşmadık. Üstümüze ateş eden olmadı. Düşman tüzelerinin ışığı altında hâdisesiz çekilmeyi başardık. Ne bizim birliğimizde, ne de Tan-Uyen'e hücum eden birlikte hiç kimsenin burnu bile kanamadı.

Üste müthiş bir savunma düzeninin varlığı bana anlatıldığından üssün içine, ağır havanlar, mermiler, mitralyözler ve mitralyözleri soğutmak için su ve daha bir sürü malzemeyle donatılmış bir sürü adamın gizlice sokulmasının asıl mümkün olduğunu sordum. Huynh-Minh. «Şimdi teferrüata giremem. Size yalnız yerli halktan büyük yardım gördüğümüzü söyleyeceğim» cevabını verdi. O anda sandım ki Gerillacılar ve sivillerin hepsi Güney Vietnam'daydılar. Ama sonradan öğrendim ki, Huynh-Minh, muavini ve birliğine mensup adamların hemen hepsi Bien-Hoa bölgesindediler. Bunlar üssün bulunduğu yerin insanlarıydılar.

— Fransızlar burada küçük bir meydana sahiptiler, dedi. Amerikalılar gelince meydana büyütmeye ve tepkili bombardıman uçakları için pistler yapmaya koyuldular. 320 hektar kadar araziye el koydular. 35 bin köylü yersiz kaldı. Buldozerler köyleri yıktı, piring tarlaları uçak pisti haline getirdi. yersiz kalan 35 bin köylüyü, üssün etrafında stratejik yerleşme bölgelerine (bir cins temerküz kampı) yığmaya çalıştılar. Böylece bir ilk ileri savunma hattı teşkil edecek «insandan bir çit» kurmak istiyorlardı. Yüze yakın yerleşme bölgesi ve 70 kadar askeri kontrol noktası inşa ettiler. Ama bizim aramızda gençlerin çoğu bu tarz bir yaşayışı reddetti. Ormana kaçtık ve gerilla grupları halinde örgütlendik. Bu yıllarca önce oldu. Ailelerimizin çoğu, yerlerinde kaldı. Kalanların yardımı olmasaydı, üssün savunma lâbirentini aşmak hemen hemen imkânsızdı. Keza, düzenli biçimde geri çekilmemiz de mümkün değildi.

Kafamı başka bir soru daha kurcaıyordu: Bu köylüler, nasıl atış ustası olmuşlardı? Atışlarındaki isabet, Amerikan uzmanlarını bile aşkına çevirmişti.

— Başlangıçta ele geçirdiğimiz havanları kullanmasını bilmiyorduk, diye Huynh-Minh itirafında bulundu. Telemetre bizim için esrarengiz bir şeydi. Dereceli cetvelin nedenini anlıyorduk, ama atışın nasıl ayarlanacağını bilmek için bu kadar yeterli değildi... Söyle hareket ettik. Aydınlatıcılar gece naylon ipleriyle gittiler. Hedefin etrafını bu iplerle ölçüp bir rakamla geri geldiler. Telemetreyi onların getirdikleri verilere göre ayarladık. Daha sonra grubumuz

muntazam orduya dahil edilince, bütün teknikler gibi havan kullanma tekniğini de iyice öğrendik.

Bir alay karargâh subayı, bu mülâkatta bana şunları açıkladı: Amerikalılar «özel harb» ı yerli birliklerin kullanılmasına dayatmaktaydı. Bu sebeple Amerikalılar, ağır mitralyöz, bazuka, havan v.s. için yerli teknisyen yetiştirmek zorundaydılar. Bu maksatla Vietnam dilinde el kitapları yayınladılar. El kitapları da, harp malzemesi gibi. Millî Kurtuluş Ordusunun eline geçmekteydi. Kitaplar, gizli matbaalarda yüzlerce nüsha olarak çoğaltılmaktaydı. Öte yandan, daha savaşın başında, Millî Kurtuluş Cephesi, kukla hükümetin ordusunda yer alacak kadroları tesbit tedbirini almıştı. Bunlar, Saygon ordusunda ihtisas kazandılar. Bir iki yılın sonunda uzman olunca Saygon ordusundan kaçtılar ve tecrübeli bir öğretmen kadrosu teşkil ettiler. Ayrıca, «özel görevli» bu kişilerin dışında, Saygon ordusunda Amerikalıların yetiştirdikleri bir sürü askeri teknisyen bize katıldılar. 1964 yılında firarilerin sayısı 80 bindi, yani 1963 tekinin iki katıydı. Bunların önemli bir kısmı ağır silâhlar uzmanıydı. Uzmanları savaş birliklerine vermiyoruz. Yalnızca öğretmen olarak kullanıyoruz. Bunlardan bazılarının ders verirken filimlerini aldım. Benim anlamadığım, balistik, atış açısı v.s. konularda konuşuyorlardı.

Millî Kurtuluş ordusu hâlen yüzde yüz Amerikan malzemesi sayesinde iyi donatılmıştır. Benim gördüğüm bütün silâhlar Amerikan menşeli idi. Her bölgede ağır silâhlar vardı: 12,7'lik mitralyözler, 60'lık havanlar ve 57'lik bazukalar. Bataryanın ateş desteği, bir kaç 81'lik havan, bazukalar ve su ile soğutulan Browning mitralyözleri ihtiva etmektedir. Alaylara destek olan bölükler, bunların dışında 37'lik mitralyözler, mükemmel uçak savarlara ve 106'lık havanlara sahiptirler.

Subaya, «Vietcong» un belli bir silâhı ya da belli bir cephaneyi ele geçirmek için belli merkezlere hücumlar yapıp yapmadığını sordum. Şaşırılmış göründü:

— Elbette. Baskınların çoğu, yalnız bu amaçla yapılır. Her merkezdeki otomatik ve kollektif silâh sayısını, cephane stokunu, hattâ bazan mermi miktarını dahi tam olarak bilmekteyiz. Düşman akınları, insan yakalamak içindir. Bizim akınlarımız ise daha çok, cephane ele geçirmek içindir. Muntazam birlikler bakımından, bölük, tabur v.s. nin harp düzeninde azami ateş gücünü tesbit eden bir barem vardır. Birlik genişleyince ve yeni bir bölük ya da tabur teşkil edilince, gerekli silâhları bulma görevi kumandana aittir.

SOL
yayımları

KAPİTAL

KARL MARX

Üçüncü Kitap 10 lira

Birinci kitap 10 lira
İkinci kitap 10 lira

SOL YAYINLARI

Sanayi Caddesi, Demir İş
Hani, 52

ANKARA

VIETNAMLI BİR BUDİST ŞAİR VIETNAM'DA OLANI ANLATIYOR

Buradaki şiirler Vietnamlı budist rahip Thich Nhat Nanh tarafından yazılmıştır. Hanh, Saygon'da Budist Toplum İncelemeleri Okulu Müdürü olup Vietnam'ın en sevilen ozanlarından birisidir. Kendisinin anlattığına göre bu yayımlanan şiirler hem Ki Hükümeti tarafından, hem de Hanoi Hükümeti tarafından iyi karşılanmamıştır. Güney Vietnamda bu şiirler toplatılmaya çalışılmıştır. Ozanın kendi şiirlerinden ve Güney Vietnam'ın durumundan söz açan bir yazısının çevirisini de aşağıda sunuyoruz. Bu şiirler ve yazılar Amerika'da New - York Review Of Books adlı derginin 9 Haziran tarihli sayısında yayımlanmıştır.

«Burada yayımlanan şiirler benim gerçek şiirlerime ve geleneksel Vietnam şiirlerine genellikle benzemektedir. Vietnam şiirinin geleneği çok eski ve karmaşıktır. Vietnam Şiiri köklerini Çin şiirinden Fransız romantik ve sembolik şiirinden alır, bâzen de benim şiirimde olduğu gibi Zen Budist şiirinden. Benim şiirlerimin çoğu felsefi şiirler olarak nitelendirilebilir. Ve dostlarım bu şiirlerde Tagore'nun şiirlerine benzerlikler bulmaktadırlar, bu şiirleri İngilizceye çevirmek ise son derece güçtür.

Burada yayımlanan şiirler ise tamamen başkadır. Bunlar serbest nazımla yazılmış, halkın anlayabileceği şiirlerdir. Bunları yazarken, kendi düşüncelerini dile getiremeyen basit Vietnam halk çoğunluğu ile köylülerini düşündüm. Bunlar Komünizm neymiş, demokrasi neymiş aldırnamakta ve çoğunlukla savaşın bir an önce sona ermesini, hayatta kalmayı, öldürülmemeyi sakat kalmamayı istemektedirler. Bu şiirleri önce kendim için yazdım. Sonra tekrar okuyunca, yazarken içinde bulunduğum derin duyguyu yeniden sezdim. Artık bu şiirler birçok Vietnamlı tarafından okunmakta ve ezberlenmektedir. Bu şiirler savaşmakta olan iki tarafa da hoş karşılanmamıştır. Geçen yıl yayınlandıktan bir

kaç gün sonra Hükümet polisi bunları kitapçılardan toplamağa geldi, ama o zamana kadar hepsi satılmıştı. Hanoi radyosu ve Milli Kurtuluş Cephesi Radyosu bu şiirlere hücum etti. O zamandan beri, tıpkı Amerika'daki protesto şarkıları gibi, halk arasında gitarların eşliğinde diğer budist şiirleriyle birlikte okunmaktadır.

Bu şiirleri yayımlarken hayatımı ortaya koydum. Savaşı protesto eden başka budistler sürgüne yollandı ya da hapsedildi, şimdi de Danang'da öldürülüyorlar. Bu büyük risk dolayısıyla bu ilkbaharda gösteri yapan budistler, savaşta bir son vermeyi öne sürmek yerine, demokrasi ve seçim istediler. Biz bir müşkül dilemma içindeyiz. Açıkça barış istersek, komünistlikle suçlandırılıyor ve hükümet bize baskı yapmağa çalışıyor. Komünistleri eleştirirsek, kendimizi Amerikalıların satılık propagandacıları ve böyle propaganda yapan budistler, savaşa para aldıkları için sözleri dinlenmez olan kimselerle aynı safta buluyoruz. Namuslu biçimde anti-komünist kalmak için sustuğumuz zaman, bizi komünizm tehlikesinden habersiz olmakla suçluyorlar, oysa biz bundan habersiz değiliz. Kuzey'de Budizm üzerindeki kısıtlamaları biliyoruz. Çin'de ne olup bittiğini inceledik. Marksizm içinde mânevîyata

ver olmadığını da biliyoruz. Komünistlerle barışçı bir siyasi mücadeleye girmeye hazırız, eğer savaşın yıkıcılığı durdurulabilirse... Kendi siyasi hayatlarını barış içinde sürdürmeğe izin verilirse Güney Vietnamlıların kendilerini komünist yönetiminden koruyacağına inanıyoruz.

Amerikan politikasının trajedisini, bu çeşit barışçı bir mücadeleyi her gün biraz daha imkânsız kılmıştır. Amerikalılar halkın kendilerini ne saygı besledikleri budistler ve onlar gibi başkalarıyla işbirliği yapsalardı, memleketi barışçı yoldan yeniden kurmaya yardım edebilirlerdi. Bunun yerine, budistleri parçalamaya ve onları düzenli bir güç hâline getirmekten alıkoymaya çalıştılar. Asıl felâket buydu. Katoliklik ilk önce Fransızlarla Vietnam'a geldi ve Amerikalılarca desteklenen Katolik önderler daha baştan itibaren halk tarafından şüphelenildi. Budist geleneği ise milliyetçilikle ilişkilidir ve halk kitlesi budistlerin kendilerini bir yabancı güce feda edeceğine inanmazlar. Aynı zaman da Vietnam budizmi, birleştirici özelliktedir. Kimi Katolik papazlar bize barış konusunda, kimi yaşlı ve cesaretini yitirmiş budist rahiplerinden daha yakındır. (Birkaç ay önce 11 katolik papazı bir bildiri yayınlıyarak barış istemişlerdi. Bunlara katolik önderler hücum etmişlerdi.)

Şimdi Amerika komünistlerle barışçı bir mücadeleye izin veremeyecek kadar komünistlerden korkmaya başlamıştır ve çok korkarsan başarı kazanamazsın. Vietnam'a 300.000 Amerikan askeri yollamak ve köylere bombalamak komünist gücünün artmasına sebep olmuştur. Amerikan askeri hareketi Vietkong'dan daha çok masum köylüleri öldürmüş ve yaralamıştır. Bunun için Amerikalılardan nefret edilmektedir. Köylüler Vietkong'a şiddetli bir şekilde karşı değildiler: Güçlü anti-komünistler daha çok mallarını, arabalarını, işlerini ve evlerini yitireceklerinden korkan şehirli ve onlar bunları korumak için bir yabancı orduya güvenmektedirler. Bunun dışında Amerikan askerlerinin eğitimi kötü ve Vietnam halkını anlamamaktadırlar. Amerikan askeri, sarhoş değilken ve kadın peşinde değilken bile, her gün bir hafta yapar ve Vietnamlıyı tahkir eder, yani hiç olmazsa günde 300.000 hakaret demektir bu. Ve başımızın üzerinden, bombalar atmak için uçarak geçen uçakların gü-rültüleri halkı hasta eder, çığna çevirir. Bu durumda köylerdeki halkın hükümet ve Amerikalılarla ilgili kişilere niçin itimat etmediklerini anlamak mümkündür. Başkalarıyla birlikte Cholon'da toplum hizmetinde gençler için bir budist okulu açtık. Burada köylere (topluluk kalkınması için) gençleri eğittik. Aşağı yukarı 200 kişi şimdiden eğitildi. Hükümetten ya da Amerikan askeri yardım grubundan para almayı reddettik. Bunu yapsaydık felâket olurdu. Bunun yerine 1200 budist, bu okulu meydana getirmek için 50 şer piastre yardımda bulundular. Biz, köylere hiç silâh taşımadan, sırtımızda yalnız çubuklarımız olduğu halde gittik. Ve köylüler bize hoşgeldiniz dediler. Kendileriyle çalıştığımız köylüler, kendilerine yardım için Hükümetin tâyin ettiği memurların ayda binlerce piastre maaş aldıklarını ama birşey yapmadıklarını anlattılar. Vietkong'dan hoşlanıyorlardı ama üzerlerine bomba yağdıran Amerikalılardan da korkuyorlardı.

Amerika savası genişletmek istiyorsa, Vietnamlıların yapacağı şeylerin bir önemi yoktur. Bir Hükümet değişikliği bir fark yaratmayacaktır. Savaş sürüp gidecektir. Budist önderi Thich Tri Quang bizim, dolaylı siyasi manevra ve seçimler yoluyla barışa erişebileceğimize inanmaktadır. O, zeki, cesur bir hareket adamıdır, yaşayışı iyidir, paraya bağlı değildir. Ama daha az hareketli bir siyasi yol seçmiş ve etkili olacak başka budistler vardır. (Anavatana yardım) adıyla dergi çıkaran genç budist rahip ve yazarlar vardır. Bunların eserleri Saygon'da yayımlanmakta ve halka yardımcı amaç güden yeni bir budist ideolojisi yaratmaya çalışmaktadırlar. Birleşik Devletler savaşa devam kararlı olduğu sürece, hükümete ve katoliklere karşı yapılacak dolaylı siyasi manevra yoluyla birşeyler elde

Anılar Yaşadıkça

— Firuzeğüm siz şöyle buyurun biraz Ben oturamıyorum ışığa karşı Pencereye bakamıyorum gözlerime dokunuyor. Yaşlandı artık ağaçları seyrediyorum hep Böyle lâmba ışığında bazan yapayalnız Oysa kurtulmak istiyorum karamsarlıktan Otursak biraz bahçede gölgede tenha Okusanız bana Sait Faik'in bir hikâyesini Nasıl güzeldir «Park» «Bir karpuz sergisi» «Semaver» Hep kitapların anlattıklarıyla yaşadım Vakti geldi orda ilâçlarım var kızım Bir Adelphan Esidrex verir misiniz?

— Benim çocukluğum ilkbaharım sâkin Kıyısında geçti Nilüfer çayının Şimdi birer birer geliyor anılar görüyor musunuz Uzaktan söğüt yapraklarına takılarak «Kiralık Konak»ın yapraklarında genç kızlığım Bir mayıs ayından çıkar gelinlik karanfillerim İşte ondan sonra başlar Haziranın yaklaşması Ayaklarının ucuna basarak gelir dağ rüzgârı Uçuşur mavi perdeler saksıların üzerinden Kendim burdaysam da uzaklarda buluşuruz hep Öyle bir akşam saati biraz müzik olsa derim Yüzüm kırışmış saçlarım beyazlaşmıştır çünkü Ali Munis Bey sararım fotoğrafımda durgun Hep bana bakıyor kimıldamadan susarak Nasıl yaşarım ondan ayrı uzakta derdim Kurumuş bir ağaç duruyor yapayalnız Şimdi bozkırım ortasında tenhada Oysa karşı dağın yamacında parladı bir ateş Yürek diyor ki kalk umutlarını yitirme

Ömer Faruk Toprak

edilebileceğinden şüphe ediyorum. Danang ve öteki şehirlerdeki hükümetle çatışmaların altında savaşın devam edip etmeyeceği sorusu yatmaktadır ve buna ancak Birleşik Amerika cevap verecektir. En etkili yol, ne kadar tehlikeli olursa olsun açıkça bu savaşı kabullendiğimizi dünyaya söylemek ve barış istemek olduğuna inanıyorum. Çünkü komünistler daha güçlenmektedir. Vietkongla bir ateş kes en kısa zamanda sağlanmalıdır. Bundan sonra Vietnamın barış içinde yeniden kurulması için Amerikalılar yardım edebilir. Sadece hayatlarımızı değil, kültürümüzü ve memleketimizde insan değeri olan ne varsa herşeyi tahrip eden bu savaşı ancak Amerika durdurabilir.»

İTHAM

Dinle bunu:
Dün altı vietkong geldi benim köyüme.
Bu yüzden bombaladılar köyümü, yerle bir ettiler.
Öldürüldü herkes.
Bir gün sonra geldiğim zaman köyüme buldum orada sadece toz bulutları, ama nehir gene akıyordu.
Pagoda'nın artık ne tavanı vardı ne de dua yeri.
Yalnızca evlerin temelleri kalmıştı.
Yanmıştı bambu duvarları.

Burada, kıpırtısız yıldızların tanıklığı altında,
Burada, yeryüzünün görünmez insanların huzurunda
Sesimi yükselterek bu savaşı lanetliyorum.
Lanetliyorum kardeşin kardeşi öldürmesini!
Bir sorum var yalnız: Kim itti bizi birbirimizi katletmeğe?

Kim beni dinliyorsa, tanışım olsun!
Kabul etmiyorum bu savaşı.
Kabul edemem, kabul etmeyeceğim hiç bir zaman.
Bunu bin defa söyleyeceğim öldürülmeden önce.

Kendimi eşi için ölen bir kuşa benzetiyorum.
Kırık gagamdan kanlar damlıyor ve ağlıyorum:
Gözünü aç! Gerçek düşmanlarına karşı dur!
Bu düşmanlar, ihtiras, şiddet, kin ve aç gözlülüktür.

İnsanlar bizim düşmanımız olamaz - Vietkong denilenler bile!

İnsanları öldürürsek, bize ne kalacak kardeşler Bundan böyle yaşıyacak?

BARIŞ

Bu sabah uyandırdılar beni Haber verdiler kardeşimin savaşta öldüğünü. Gene de bahçede, kıvrılmayan ıslak yapraklar, Gene de bir yeni gül açıyordu çalılık içinde. Ve ben yaşıyordum ve gül kokusuyla gübre kokusu geliyordu burnuma, yemek yiyebiliyordum, dua edebiliyor, uyuyabiliyordum. Ama bilmiyordum ne zaman kırmam gerektiğini uzun sessizliğimi?

Bilmiyordum ne zaman beni kıvrandıran sözleri söyleyebileceğimi?

NHAT HANH

NHAT HANH

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1,
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi : BASINKURUMU

Soru — Amerikan Hükümetinin amaçları nedir?

Cevap — Önce ispat edilmek isteniyor ki, ABD gibi bir ülke savaşa girince, onu kazanır. Başkan Johnson'un son konuşmalarının anlamı budur. Başkan, dünyanın en güçlü devletinin prestiji ile kendi kişisel prestijini ortaya koymuştur. Johnson, yenik düşmüş görünmeye razı olmayacak mağrur bir adamdır. Bundan başka, sanıyorum ki, ABD bütün üçüncü dünyaya bir ders vermek istemektedir. ABD, Asya, Afrika ve Güney Amerika halklarına, Marksizm - Leninizmin ilerleme yönünde kestirme bir yol olmadığını gösterme çabasıdır. Aksine, Marksizm - Leninizm en pahalı kurtuluş yoludur. Bu, Brezilyalılara, Mali'lilere, Birmanyalılara, Endonezyalılara v.s. bir ihtar: «Mao ve Lenin yolunu seçmeyiniz. Seçerseniz, sizlere pek pahalı ödetiriz».

Üçüncü olarak, ABD müttefiklerini asla terketmeyeceğinin delilini (Doğu Blokuna nazaran farklı tutumu da belirterek) vermek istemektedir. Bu, Batı Almanyalılar ve Berlinliler gibi bugünün müttefikleri kadar, yarının müttefikleri için de muteberdir: «Bize katılınız, katılınca bize güvenebilirsiniz». Son olarak inanıyorum ki, ABD, Çin komünizmini ve onun muhtemel genişlemesini sınırlamak kararındadır. ABD'nin uzun vadeli amacı, Güney Vietnam'da bir Güney Kore yaratmak, Diem'siz yeni bir Diem denemesi yapmak ve Saygon'a katolik olmayan bir Diem oturtmaktır. Fakat Pentagon'da Çin'e savaşı genişletmeyi ve böylece atomik olsun ya da olmasın, Çin sanayiini yok etme fırsatını elde etmeyi arzulayan hareketli bir azınlığın faaliyetini hesaba katmak gereklidir.

Soru — Washington'da Çin'in pasif durumu nasıl değerlendirilmektedir?

Cevap — Bir süre önce, Harvard'daki en iyi Amerikalı Çin uzmanlarından biri bana şöyle dedi: «Pekin'de Çan - Kay - Şek bulunsaydı, çoktan müdahale etmişti». Bu, çok çüretkâr bir görünüştür. Bana çok çarpıcı gözüküyor. Fakat son tahlilde hiç de saçma değil. Çin Milliyetçiliği, hudutları boyunca sürdürülen bu devamlı tahriklere her ne pahasına olursa olsun, kendini yükümlü saydığı tarihî misyonu yaşama ihtiyacını duyan Çin komünizminden daha şiddetle karşı koyacaktı. Washington'da, bir savaşı başlattıktan sonra dört hafta içinde bütün sanayilerinin yok edileceğini Çinlilerin bildikleri düşünülmektedir. Güçlerdeki bu eşitsizliğin bilinci, bir yandan Çinlileri felce uğratmakta, öte yandan da müthiş öfkelenmektedir. Bu görüşe dayanarak, Washington'da, hâlen 1927 Rusyasının durumunda bulunan Çinlilerin, sosyalist vatanı kurtarmayı ön plânda tutan Stalinçi bir stratejiyi benimsiyecekleri sonucuna varılmaktadır. Amerikan uzmanları, Çinde, iç sorunlar açısından değil, fakat stratejik bakımdan bir Stalin döneminin açıldığı kanısındadırlar. Lin Piao ile Çinlilerin, ihtilâlin sağladığı kazançları korumayı amaç edinen ihtiyatlı bir tutuma yönelecekleri görüşü, Amerikan uzmanlarına hâkimdir. Bu, kısaca Troçkiciliğe yaklaşan bir ideolojik coşkunluk döneminden sonra Çinlilerin Stalinçi gerçekçi döneme girmeleri anlamına gelmektedir. İhtilâl ihraç edilir, fakat ihtilâlin vatanını asla tehlikeye sokmamak şartıyla. Bu, ünlü «bastion» doktrini.

Soru — Rusların tutumu ne olacak?

Cevap — Amerikan makamları, Sovyetlerin kaçınılmaz biçimde birlikte yaşamayı (coexistence) seçtikleri kanısındadırlar. Sovyetler için, bu yoldan artık dönüş yoktur. Amerikalılar 1962 sonbaharındaki Küba buhranı şartlarına göre düşünmektedirler. Hesaba katmıyorlar ki, buhran, Amerikan klasik silâhlarının son derece üstün olduğu bir coğrafi bölgede vuku bulmuştur ve eğer buhran, meselâ Japonya'nın kuzeyinde patlak verseydi, durum, çok farklı olabilecekti. Ama Amerikalılar bu

Tanka karşı kağıt...
Biz de öyle yaptık

VIETNAM SAVAŞINDA DURUM MÜHAKEMESİ

Vietnam konusunda Amerika'da dahi otorite sayılan uzman gazeteci Jean Lacouture, altı aylık bir Amerika gezisinden sonra, durumun mühakemesini yapıyor:

farkı yok saymaktadırlar. Thomas Schelling'in son derece cazip ekspozisini dinledim. Bu düşünür, ABD ile Sovyetler Birliği arasında soğuk harbin son bulduğu ilkesinden hareket etmek

tedir. Zira, ona göre, soğuk harbi Amerika kazanmıştır. Başka bir deyişle, tek bir büyüklerin büyüğü olduğu için, iki büyükler arasında soğuk harp mümkün değildir.

Amerika dış politika uzmanlarının hemen hepsi bu görüşü paylaşmaktadır. Walter Lipman ve James Reston gibi gazetecilerin dışında, Washington'da, Sovyetler Birliğinin tırmanmalı ya da tırmanmasız bir mukabelesine ihtimal veren kimse yoktur. Bu inanç, kolayca yayılmaktadır. Belli bir süre sonra, herkes Amerikanın stratejik üstünlüğüne karşı duyulan aşırı güvene kendini kaptırmakta ve Amerikanın sahip bulunduğu imkânların muazzamlığına inanmaktadır. Benim inancım, Sovyetlerin önemli baskı araçlarına sahip oldukları yolundadır. Gönüllüler stratejisini geliştirirler ve kurulan milletlerarası tümenleri Sovyet gemileri ile Haiphong'a taşırlarsa, Sovyetler, Amerikayı hayli nazik bir duruma düşürebilirler.

Soru — Bu üstün kudret dolayısıyla, ABD çabucak kazanacağı için, harbin genişlemesinden mi yanadır, yoksa harbin genişlemesinden çekinmekte midirler?

Cevap — Son günlerde karşılaştığım uzmanlar, nükleer silâhlara baş vurmadan Çine karşı büyük bir harekete girişilmesinin çok güç olduğunu düşünmektedirler. Son Kuzey Vietnam bombardımanlarından alınan ders, uçakların her şeye rağmen kolay erişilebilir bir hedef teşkil ettikleri yolundadır. Yirmi otuz kilometre öteden Haiphong civarını bombalamaya nazaran, 1500, 2000 ya da 3000 kilometre Çin toprağı üzerinde uçarak Yang - tse üzerindeki köprülerin bombardımanına gitmek, çok daha güçtür. Kuzey Vietnam'da dahi, en ilkel D.C.A. uçaksavarlarıyla 15 ayda 300 Amerikan uçağı düşürülmüştür. Bu nokta, atom silâhlarına başvurmaksızın harbi genişletmekten yana olmaları düşündürmektedir. Ama bu düşüncenin, mutlaka barışçı yönde olması gerekmez. Bazıları taktik denemeler atom silâhlarının kullanılması gerektiği sonucuna varabilirler.

Soru — Çin-Sovyet müdahalesi olmadıkça, Vietnam'da Amerikanın bir askeri başarısını imkânsız görmüyorsunuz?

Cevap — Çinin «ihtiyatlılığı» gözönünde tutulunca ve bir Sovyet «tırmanma» sı ihtimal dışı sayılınca, Amerikalıların, 18 ay zarfında harbin «fading» dedikleri sonucunu elde edebilecekleri kabul olunabilir. Bu deyim, düşmanın bir cins «bayılma» sı, Vietcong'un ormanlara, dağlara ve piriç tarlalarına çekilerek, daha iyi günleri bekleyerek hareketsiz hale gelmesi anlamındadır. Bu bir ihtimaldir. Düşünülebilir ki, Güney Vietnam ve Hanoi'deki savaşçılar, bomba yağmuru altında, 4 ilâ 5 yıl durmayı ABD'nin Brezilya, Bolıvia ve başka bir yerde bir müdahale harbine girmesini beklemeyi ve o zaman yeraltından çıkarak savaşa yeniden başlamayı uygun bulabilirler. Bu, tamamen imkânsız değildir.

Yalnız böyle bir şey, sadece Vietnamlılar için değil, dünyanın öteki ülkeleri ve Amerika için de müthıştır. Zira bu durumda, Amerikan hükümeti devamlı müdahalelere mahkûm olacaktır. Stratejik Air Command havacılarının tutsağı haline gelecektir. ABD bu çıkmaza sürüklenirse, bir daha geriliyemeyecektir. Havacıların terör bombardımanlarıyla bir ihtilâlin mağlûp edilebileceğinin delilini verdikleri her yerde, ABD müdahale zorunda kalacaktır.

Bu noktada ABD en çilgin mantıkların oyuncuğu olacaktır. Barry Goldwater, Senatör Dodd ve John Birch Society üyeleri gibi aşırıların ve gevzelerin değil, tâbir caizse, Kıyamet Mantıkçılarının eline düşecektir. Meselâ Senatoda havacıları tutanların başında olan Seymington, çok ciddi, çok zeki ve hattâ ağır bir adamdır. Basit bir çözüm yolu teklif etmektedir. Ona göre Amerikan stratejik Hava Kuvvetleri, dünyanın bütün sorunlarını çözebilecek güçtedir. Hava kuvvetleri, bunu ispatlamalıdır. Bu noktaya varınca - ki varılması imkânsız değildir -, ABD'nin evreni bir hayal - bilim (science - fiction) evreni olacaktır.